

En God zag dat het goed was

Een bespreking

Inleiding

In dit artikel worden de meeste artikelen uit het boek: “En God zag dat het goed was”, kort besproken. U kunt dit artikel beschouwen als een kritische leeswijzer bij het boek.

Eerst een aantal opmerkingen over het boek als geheel.

Het doel van het boek is om antwoorden te geven op lastige vragen die ontstaan wanneer christenen evolutie aanvaarden. Het doel is niet om na te gaan of evolutie te verenigen valt met Gods Woord.

De meeste schrijvers stellen de wetenschap boven de Schrift.

Ze schrijven vanuit een rotsvast geloof in de evolutietheorie. Slechts enkele schrijvers hebben dit vaste en zekere geloof niet. Mart-Jan Paul vat Genesis 1-3 op als historisch verslag, en ziet daarom in de Bijbel geen ruimte voor theïstische evolutie. Henk van Belt acht theïstische evolutie in strijd met de heilshistorie.

Vrijwel alle schrijvers aanvaarden schriftkritische gedachten. Veel schrijvers nemen de bronnentheorie van de Pentateuch serieus, terwijl ze deze als christen direct af zouden moeten wijzen. Vrijwel geen van deze schrijvers lijkt de Bijbel te aanvaarden als het onfeilbare Woord van God. Onfeilbaar in de zin van zonder fouten of vergissingen. De enige die dat ongetwijfeld wel zal doen is Mart-Jan Paul.

De schrijvers van het boek zien spanningen tussen het christelijk geloof en de evolutietheorie. Ze zien echter geen tegenstrijdigheden. Terwijl er heel wat tegenstrijdigheden zijn. Hoe komt dat? Dat komt onder andere omdat ze Genesis 1-3 niet opvatten als een historisch verslag. Als ze deze hoofdstukken al opvatten als historisch, dan denken ze bij historisch aan heel iets anders dan jij en ik. Dan denken ze aan oerhistorisch, protohistorisch of oudoosters historisch. Wat dat precies is blijft vaag. Als het om Genesis 1 gaat, betekent het in ieder geval dat God in dit hoofdstuk niets zegt over hoe Hij alles geschapen heeft. We kunnen uit dit hoofdstuk niets leren over de volgorde waarin God alles geschapen heeft, of hoe lang hij er precies over deed.

1. Bespreking artikelen

Artikel 1: Hoe heeft het debat over schepping en evolutie zich de afgelopen anderhalve eeuw ontwikkeld?

Ab Flipse

Aan het begin van het artikel stelt Ab Flipse de volgende drie vragen: *“Is het inderdaad zo dat... orthodoxe christenen zich sinds Darwin afwijzend hebben opgesteld ten opzichte van evolutie? En dat pas recent ook deze groep deels ‘om’ is gegaan? Dat nog slechts een klein, rechtzinnig overblijfsel, dapper – of misschien, wanneer je een ander perspectief hebt: verblind – weerstand blijft bieden aan de wetenschappelijke feiten?”* (Blz. 19)

Het antwoord op de eerste vraag is: Ja! Het is inderdaad zo dat orthodoxe christenen zich sinds Darwin afwijzend hebben opgesteld ten opzicht van evolutie. Het antwoord op de tweede vraag is: nee. Ook in de tijd van Darwin waren er al christenen die de Bijbel met de evolutietheorie in

overeenstemming probeerden te brengen. Ab Flipse geeft het voorbeeld van Asa Gray (1810-1888). Een voorbeeld dicht bij huis is Jan Lever (1922-2010) Recent is het 'om' gaan van orthodoxe christenen dus niet. Het antwoord op de derde vraag is: Ja. Het is inderdaad zo dat rechtzinnige christenen weerstand blijven bieden aan de evolutietheorie. Dat doen zij omdat de evolutietheorie in strijd is met Gods woord. Deze groep is overigens niet klein, zoals Flipse suggereert. Het accepteren van de evolutietheorie is de overgang van de rechtzinnigheid naar de vrijzinnigheid. De treurige geschiedenis van de Gereformeerde Kerk (synodaal) is hier het bewijs van.

Ab Flipse denkt hier anders over. Zijn antwoord op de eerste vraag is: nee! Volgens Flipse hebben orthodoxe christenen zich niet altijd afwijzend opgesteld tegen evolutie. Eind negentiende eeuw was er volgens Flipse veel meer openheid onder orthodoxe christenen voor de evolutiebiologie en aanverwante wetenschapsgebieden. Deze openheid begon volgens Flipse begin twintigste eeuw te verdwijnen. Vooral de opkomst van het creationisme in de jaren zestig van de vorige eeuw had volgens Flipse grote invloed op het verdwijnen van deze open houding. Flipse betreurt dat, en doet in zijn artikel een pleidooi voor een terugkeer naar deze openheid.

Ab Flipse denkt blijkbaar dat orthodoxie en evolutietheorie samen kunnen gaan. Dat klopt niet. Het is onmogelijk om tegelijkertijd vast te houden aan de Bijbel en de evolutietheorie. De Bijbel delft in dat geval altijd het onderspit. Om de Bijbel in overeenstemming te brengen met de evolutietheorie moeten heel veel Bijbelgedeelten weggeredeneerd worden. Niet alleen Genesis 1-3, maar ook allerlei andere gedeelten uit het Oude en Nieuwe Testament. De schrijvers van de Bijbel gaan er namelijk van uit dat Genesis 1-3 historisch zijn. Het is om die reden niet genoeg om Genesis 1-3 te dehistoriseren. Er moet ook een oplossing gevonden worden voor al die Bijbelgedeelten die Genesis 1-3 opvatten als geschiedenis. Deze oplossing is er niet. Althans niet binnen de orthodoxie. De oplossingen die aangedragen worden zijn uiterst onbevredigend en zeer gekunsteld. We zullen er tijdens de bespreking van de artikelen uit dit boek heel wat voorbij zien komen. De enige intellectueel echt bevredigende oplossing is overstappen naar de vrijzinnigheid. Vrijzinnige christenen beweren dat de bijbelschrijvers kinderen van hun tijd waren die zich vergisten wanneer ze spraken over schepping en zondeval. Gijsbert van den Brink pleit in het laatste artikel van dit boek onomwonden voor deze vrijzinnige oplossing. Zie ons commentaar op zijn artikel.

Er is dus een logisch verband tussen de omarming van de evolutietheorie en de overstap naar de vrijzinnigheid. Waarheid en leugen laten zich niet combineren. Uiteindelijk moet je voor één van de twee kiezen. Theïstische evolutie is niet los te maken van vrijzinnigheid. Orthodoxie en evolutietheorie gaan niet samen zoals Ab Flipse denkt. Vrijwel alle schrijvers uit dit boek zijn een treurige illustratie van deze waarheid. In veel artikelen komen we allerlei schriftekritische gedachten tegen. De orthodoxie is voor hen blijkbaar al een gepasseerd station. Omarming van de evolutietheorie leidt tot vrijzinnigheid. Tussen deze twee is niet alleen een logisch verband, maar ook een heel sterk historisch verband. Je moet dan echter niet op individueel niveau kijken, maar op het niveau van de instituten. De kerkgenootschappen en theologische opleidingen. Op het moment dat een kerkgenootschap, theologische opleiding of andere christelijke organisatie theïstische evolutie omarmt, is daarmee de volledige afval van het geloof een kwestie van tijd. Vaak gebeurt dit al binnen één of twee generaties.

Artikel 2: Wat is de wetenschappelijke status van de evolutietheorie?

Jeroen de Ridder

Volgens Jeroen de Ridder is de beste verklaring voor het succes van de evolutietheorie dat zij grotendeels waar is. *“De beste verklaring voor het wetenschappelijke succes van de evolutietheorie blijft dus dat ze op hoofdlijnen waar is en een correcte beschrijving geeft van hoe de diversiteit van*

leven op aarde ontstaan is.” (Blz. 39) Onder deze conclusie zouden we alleen uit kunnen door een sceptische houding aan te nemen tegenover de wetenschap. Jeroen de Ridder bespreekt drie van deze sceptische benaderingen van de wetenschap. Het empirisme, het instrumentalisme en het sociaal constructivisme.

Onder sociaal constructivisme verstaat hij het volgende: *“Sociaal constructivisme zegt dat we het succes van theorieën vanuit sociale processen moeten verklaren: succesvolle theorieën zijn dié met de machtigste, rijkste, meest charismatische verdedigers. Soms beweren mensen ook weleens zoiets over de evolutietheorie: er zouden diep gewortelde atheïstische vooroordelen achter zitten en selectieve blindheid voor de problemen ervan. Atheïstische wetenschappers willen gewoon graag dat de evolutietheorie waar is en daarom verdedigen ze haar te vuur en te zwaard.”* (Blz. 38)

Deze verklaring voor het succes van de evolutietheorie vindt de Ridder niet overtuigend. Er zijn volgens de Ridder namelijk grenzen aan wat je met sociale invloeden kunt bereiken. *“Als een theorie keer op keer voorspellingen doet die niet kloppen, niet goed toegepast kan worden, elke keer aangepast moet worden als er nieuwe data binnen komen, overleeft ze dat op den duur niet, ongeacht hoeveel macht, invloed of vooroordelen erachter zitten.”* (Blz. 38)

Wat moeten we hier van denken? Is de overtuigingskracht van het wetenschappelijke bewijs de enige verklaring voor het succes van de evolutietheorie? Nee, dat kan niet. En wel om de simpele reden dat er geen overtuigend bewijs is voor de evolutietheorie.

Dat geldt voor observationeel bewijs. Het fossielenbestand kan beter verklaard worden door rechtstreekse schepping. De overeenkomsten in DNA tussen dieren kan net zo goed het gevolg zijn van ontwerp. Er is ook geen experimenteel bewijs. Tot op heden heeft niemand experimenteel aan kunnen tonen hoe fundamenteel nieuwe bouwplannen ontstaan door middel van mutatie en natuurlijke selectie. De voorbeelden van experimenteel bewijs die de Ridder geeft zijn verre van overtuigend. Hij noemt de peper-en-zout vlinders, en bacteriën die resistentie tegen antibiotica ontwikkelen. Het gaat hier om aanpassingen van soorten aan hun omgeving. Dat is geen experimentele bevestiging van de afstamming van de soorten. De peper-en-zout vlinder blijft een vlinder ook al verandert hij van kleur. De bacteriën blijven bacteriën ook al ontwikkelen ze resistentie tegen antibiotica.¹

De verklaring voor het succes van de evolutietheorie kan dus niet het empirisch bewijs zijn. Het succes kan ook niet verklaard worden door naar allerlei sociale processen te verwijzen. De verklaring is geestelijk, en vinden we in de Bijbel.

In Romeinen 1:18-23 lezen we:

“Want toorn van God wordt geopenbaard vanuit de hemel over alle goddeloosheid en ongerechtigheid van de mensen, die de waarheid in ongerechtigheid onderdrukken...Want de dingen van Hem die onzichtbaar zijn, worden sinds de schepping van de wereld uit Zijn werken gekend en doorzien...Want zij hebben, hoewel zij God kennen, Hem niet als God verheerlijkt of gedankt...Terwijl zij zich uitgaven voor wijzen, zijn zij dwaas geworden, en hebben zij de

1 Zie de reactie van Peter Borger op de Appendix van het boek. In deze appendix geeft René Fransen een overzicht van het bewijs voor evolutietheorie. Dit artikel is te vinden op de site van het logos instituut: logos.nl/en-god-zag-dat-het-goed-was-een-kritiek-op-de-leer-van-rene-fransen. Zie voor de Peper-en-zout-vlinders de volgende artikelen: logos.nl/berkenspanner; answersingenesis.org/creepy-crawlies/insects/peppered-moths. Zie voor resistentie tegen antibiotica de volgende artikelen: logos.nl/resistentie-tegen-antibiotica; answersingenesis.org/natural-selection/antibiotic-resistance. Zie voor een bespreking van de overeenkomsten in DNA de volgende artikelen: logos.nl/dna-smelten; answersingenesis.org/genetics/dna-similarities.

heerlijkheid van de onvergankelijke God vervangen door een beeld dat lijkt op een vergankelijk mens, op vogels en op viervoetige en kruipende dieren.”

Zoals de mensen in de tijd van Paulus God verwierpen en de afgoden dienden, kiezen de mensen er tegenwoordig voor om de evolutietheorie te geloven.

De verklaring voor het succes van de evolutietheorie is dus geestelijk. Het heeft met ongelof, met opstandigheid tegen God te maken.

In de brede acceptatie van de evolutietheorie (ondanks het ontbreken van bewijs) kunnen we een geweldige bevestiging van de waarheid van Gods Woord zien. Het is precies zo als God in zijn Woord zegt, de mensen geloven liever in een sprookje dan in Zijn bestaan. Dat geldt ook voor wetenschappers.

Artikel 5: Welke rol hebben niet-theologische wetenschappen bij het interpreteren van de Bijbel?

Henk van den Belt

Henk van den Belt is een aanhanger van het oude aarde creationisme. Hij gelooft dat de aarde miljoenen jaren oud is, en dat er al dood en lijden was in de dierenwereld, voor de val van Adam. Theïstische evolutie wijst hij af. Dit lijkt hij echter niet op Bijbelse gronden te doen, maar meer om wetenschappelijke redenen. Op bladzijde 85 zegt hij het volgende: *“...Theologen moeten – luisterend naar de natuurwetenschap met behoud van kritische distantie en wetenschapsfilosofische analyse van de onderliggende vooronderstellingen – zoeken naar een uitleg van Genesis die past bij de belijdenis van de duidelijkheid van de Schrift zonder de tekst en de natuurwetenschappelijke data geweld aan te doen. Het lijkt daarbij verstandig om de verhalen uit Genesis over de schepping van de mens en over de zondeval als heilshistorische getuigenissen te laten staan zonder die te herinterpreteren vanuit de kaders van moderne natuurwetenschappelijke reconstructies over het ontstaan van de mensheid, omdat dat niet echt nodig is. Het is immers – gegeven de aard van de beschikbare natuurwetenschappelijke data – ook heel goed mogelijk dat het eerste menspaar door God in het paradijs geschapen is.”* Zijn afwijzing van theïstische evolutie is overigens niet onwrikbaar. Op bladzijde 81 houdt hij de mogelijkheid open dat er evolutie plaats heeft gevonden in de dierenwereld. *“Als we het Bijbelse getuigenis aangaande de schepping van onze eerste voorouders als een verwijzing naar de historische – dat wil zeggen in de wereldgeschiedenis te situeren – unieke gebeurtenis lezen, is er een principiële scheiding tussen de door God geschapen Homo sapiens en de eventueel uit andere zoogdieren ontwikkelde primaten die daarvoor geleefd hebben. Het is best mogelijk dat sommige van die diersoorten ‘hoger’ ontwikkeld waren dan alle huidige niet-menselijke primaten, maar dat maakt hen nog niet tot mensen die naar Gods beeld en gelijkenis geschapen zijn.”*

Het grote probleem met het oude aarde creationisme is dat het in strijd is met de Bijbel. Het is in strijd met de normale, historisch-grammaticale lezing van Genesis en andere Bijbelteksten over de schepping. Volgens Genesis 1 schiep God de hemel en de aarde in zes dagen. Zie ook Exodus 20:11. Het oude aarde creationisme zegt echter dat God geen zes dagen, maar vele miljoenen jaren over zijn scheppingswerk deed. Volgens Genesis 1:32 schiep God alles zeer goed. Dat sluit uit dat er al dood en lijden in de wereld was voor de val van de mens. Op grond van de geslachtsregisters die we in de Bijbel vinden kunnen we berekenen dat de aarde ongeveer 6000 jaar oud is.

Dat betekent dat Henk van den Belt af moet rekenen met de normale historisch-grammaticale lezing van deze Bijbelgedeelten. Daar is hij zich bewust van: *“De hoge ouderdom van de kosmos is niet in strijd met die heilshistorische volgorde al vraagt zij wel om een herinterpretatie van de geslachtsregisters en Genesis 1. Het bestaan van een cyclus van leven en dood in de planten- en dierenwereld betekent dat er lijden in de goede schepping gekomen is voor de schepping en de val*

van de mens. Theologisch is dat niet erg bezwaarlijk...Maar de acceptatie van deze cyclus vereist wel andere dan de meest voor de hand liggende grammaticale en historische interpretatie van Genesis 2 en 3" (Blz. 84). Zijn opvattingen nopen tot een herinterpretatie van Genesis 1, en een andere dan de meest voor de hand liggende grammaticale en historische interpretatie van Genesis 2 en 3.

Van den Belt rekt op een subtiële manier met de voor de hand liggende historisch-grammaticale lezing van Genesis 1-3 af. Dit doet hij in drie stappen.

1.

In de eerste plaats beweert hij dat Genesis 1-3 een moeilijk te begrijpen Bijbelgedeelte is. Dat is stap 1. *"Dat de eerste hoofdstukken van Genesis voor christenen in de moderne context tot de moeilijke Bijbelgedeelten behoren, is een feit waar we – gelovig vertrouwend op Gods openbaring in de Schrift en in de natuur – mee moeten leren omgaan."* (Blz. 87) *"De eerste hoofdstukken van Genesis behoren in de huidige context tot de moeilijke Bijbelgedeelten. Over de uitleg mag verschil van mening zijn, zolang de zaligheid niet in het geding is."* (Blz. 83)

Een korte reactie. Is Genesis 1-3 een moeilijk te begrijpen Bijbelgedeelte? Nee, dat is niet het geval. Dat geeft van den Belt op bladzijde 77 zelf min of meer toe, daar vraagt hij zich namelijk het volgende af: *"mogen teksten die getuigen over de schepping van de wereld en van de mens anders uitgelegd worden dan de grammaticale en historische lezing van Genesis suggereert..."* Van den Belt spreekt hier over het anders uitleggen dan de grammaticale en historische lezing suggereert. Hij geeft dus toe dat een normale, historisch-grammaticale benadering van Genesis 1, leidt tot de uitleg die eeuwen lang aan deze hoofdstukken gegeven is. De uitleg die creationisten tegenwoordig nog steeds aan deze hoofdstukken geven. Dat veel christenen tegenwoordig niet meer weten hoe ze deze hoofdstukken uit moeten leggen, komt niet omdat deze hoofdstukken lastig te begrijpen zijn. In Genesis 1 vertelt God ons bijvoorbeeld in welke volgorde hij alles geschapen heeft en hoe lang hij daar precies over deed. Dat is echt niet moeilijk te begrijpen! Dat christenen problemen hebben met de uitleg van deze hoofdstukken komt door ongelof. Ze zijn niet bereid om te aanvaarden wat God in zijn Woord zegt, ook al lijkt dat in strijd te zijn met de wetenschap.

2.

Vervolgens legt hij uit hoe wij volgens hem met dit soort Bijbelgedeelten om moeten gaan. Het komt er kort gezegd op neer dat elke uitleg van deze Bijbelgedeelten geoorloofd is, mits deze niet in strijd is met de centrale heilshistorische boodschap van de Bijbel. Dat is stap 2.

"Niet-theologische wetenschappen kunnen een beperkte rol spelen bij het interpreteren van de Bijbel. De duidelijkheid van de Schrift betekent niet dat andere wetenschappen geen licht kunnen werpen op de betekenis van de Schrift, maar wel dat het uitgangspunt bij de uitleg ligt in de Bijbeltekst zelf en dat het criterium voor de bandbreedte waarin de uitleg van moeilijke Bijbelgedeelten geoorloofd is, gezocht moet worden in de centrale heilsboodschap van de gehele Schrift." (Blz. 86)

Is deze benadering van moeilijke Bijbelgedeelten correct? Nee, dat is niet het geval. Welke uitleg geoorloofd is wordt niet bepaald door de centrale heilsboodschap van de gehele Schrift. Of een uitleg toegestaan is, wordt allereerst bepaald door het Bijbelgedeelte zelf en vervolgens door alle ander Bijbelgedeelten die over hetzelfde onderwerp spreken. Laten we als voorbeeld Genesis 1 nemen. Stel dat dit een lastig Bijbelgedeelte is. Na nauwkeurige bestudering van het Bijbelgedeelte zelf is niet direct duidelijk of het nu zo, of toch zo, uitgelegd moet worden. Hoe bepalen we in dat geval welke uitleg van dit gedeelte geoorloofd is en welke uitleg niet? Dat doen we door Schrift met Schrift te vergelijken. De Bijbel legt zichzelf uit. We zoeken alle andere Bijbelgedeelten op die iets zeggen over Gods scheppingswerk, en we leggen het Bijbelgedeelte vervolgens uit in

overeenstemming met deze Bijbelgedeelten. Elke uitleg van Genesis 1 die met deze Bijbelgedeelten in strijd is, kan niet juist zijn. Als we dat doen, komen we tot de conclusie dat Genesis 1 een historisch verslag is van Gods scheppingswerk. In de rest van de Bijbel wordt het zo opgevat. De mens heeft zich niet door een lang evolutionair proces uit de apen ontwikkeld, maar is rechtstreeks door God geschapen. Adam is de eerste mens, en de hele wereldbevolking stamt van hem af. Voor de zondeval was er nog geen dood in de wereld. Ook de dierenwereld, was nog niet onderworpen aan de vergankelijkheid. Enzovoort.

3.

Wat deze centrale heilshistorische boodschap is vult van den Belt op een arbitraire manier in. Hij vult het op zo'n manier in dat er ruimte ontstaat voor het oude aarde creationisme, terwijl hij tegelijkertijd theïstische evolutie uitsluit. Dat is stap 3. Onder de centrale heilshistorische boodschap van de Bijbel verstaat van den Belt het volgende: *“De heilshistorie kan worden samengevat in de woorden: schepping, zondeval, verlossing en voleinding, en verbindt de bruiloft van Adam en Eva met de bruiloft van het Lam.”* (Blz. 73) Op bladzijde 84 werkt hij dit verder uit: *“Toegepast op Genesis is de ‘historicititeit’ van vier heilshistorische momenten onopgeefbaar: de goede schepping van de wereld, de onverklaarbare uitbraak van het kwaad in die schepping – meestal aangeduid met de val van de engelen – de schepping van de mens en de zondeval.”*

Op bladzijde 87 geeft hij ten slotte zijn meest uitgebreide beschrijving van de heilshistorie: *“Voor de lezing van Genesis 1 betekenen de inzichten uit de natuurwetenschappen dat de dagen niet letterlijk genomen moeten worden, maar wijzen op het scheppend handelen van God in de kosmos (dag één en drie), in de lucht en het water met hun bewoners (dag twee en vijf) en op het land (dag drie en zes). Zo schept God de wereld en alles wat daarin is als habitat voor de mens die Hij als man en vrouw, geschapen naar Zijn beeld en gelijkenis, een taak geeft om Zijn schepping te bouwen en te bewaren. Het is vanwege de val van de engelen mogelijk dat er voor de schepping van de mens in de wereld sprake is van een wisselwerking tussen het goede, scheppende handelen van God en de macht van het kwaad dat zich in de wereld manifesteert.*

Volgens het getuigenis van Genesis 2 schept God de mens uit bestaande materie, plaatst Hij hem in de veilige omgeving van de tuin van Eden, laat Hij hem via de kennis van de dierenwereld ontdekken dat het niet goed is dat hij alleen is en schept hij voor hem en uit hem een levenspartner. Hij belooft aan dit eerste echtpaar – de oervader en moeder van alle mensen – eeuwig leven in Zijn gemeenschap als zij Zijn gebod houden en Zijn verbond bewaren. Zij overtreden echter het door God gegeven proefgebod. Zo verbreken zij het levensverbond met hun God en storten zichzelf en hun nageslacht in het verderf en de dood. God komt hen echter in Zijn genade tegemoet met de belofte van de komst van Zijn Zoon. Over die heilsgeschiedenis is de Bijbel volstrekt duidelijk.”

De volgende zaken worden door van den Belt terecht tot de heilshistorie gerekend:

- God schept de wereld als een habitat voor de mens
- God schept de mens naar zijn beeld en gelijkenis
- God geeft de mens de taak om zijn schepping te bouwen en te bewaren
- God schept de mens uit bestaande materie
- God schept voor Adam een levenspartner

De volgende zaken worden door van den Belt onterecht van de heilshistorie uitgesloten:

- De zesdaagse scheppingsactiviteit van God

Volgens van den Belt moeten we de scheppingsdagen niet letterlijk nemen. Er is echter vanuit de tekst geen overtuigende reden te bedenken om deze dagen figuurlijk op te vatten.²

Van den Belt sluit de schepping in zes letterlijke dagen daarom onterecht uit van de heilshistorie.

2 Zie de volgende artikelen: logos.nl/basisprincipe-1-zes-letterlijke-dagen; answersingenesis.org/days-of-creation.

-Een dierenwereld waarin de dood nog niet voorkwam.

Het volgende wordt door van den Belt onterecht als een onderdeel van de heilshistorie gezien:

-De belofte van eeuwig leven

Deze belofte van eeuwig leven vinden we niet terug in Genesis 1 en 2. God belooft Adam en Eva geen eeuwig leven in zijn gemeenschap. Dit bezaten zij al. Waarom zou God hen beloven wat ze al bezaten? Of gelooft van den Belt, dat Adam en Eva, nog geen onsterfelijkheid bezaten? Wat we wel in deze hoofdstukken lezen is een waarschuwing voor de dood. Wanneer de mens van de boom der kennis van goed en kwaad eet zal hij sterven.

-Plaatsing van Adam in de **veilige omgeving** van de tuin van Eden.

Dit is een merkwaardige toevoeging aan Gods Woord. In Genesis 2:8 lezen we: *“Ook plantte de Heere God een hof in Eden, in het oosten, en Hij plaatste daar de mens, die Hij gevormd had.”* We lezen hier niets over het feit dat deze tuin van Eden een veilige omgeving was. Wat bedoelt van den Belt hiermee? Was de omgeving buiten deze tuin niet veilig? Waarom was de wereld buiten de tuin van Eden niet veilig? Wat maakte dat de tuin van Eden dat wel was? Helaas geeft hij in zijn artikel geen antwoord op deze vragen. Maar we hebben wel een sterk vermoeden. Waarschijnlijk gelooft van den Belt, dat er al natuurlijk kwaad was in de wereld voor de val van de mens. Als God hen niet in de veilige omgeving van de tuin van Eden geplaatst had, had de mens om kunnen komen door aardbevingen, overstromingen, wilde dieren, enzovoort. Verschillende schrijvers in dit boek zetten deze opvatting uiteen. Bijvoorbeeld van Veluw: *“Al met al is het niet onmogelijk dat er zo’n plek is geweest, omdat er tegenwoordig ook wel plekken op aarde zijn waar geen aardbevingen, overstromingen en gevaarlijke dieren voorkomen. Het lijkt me daarom niet onredelijk aan te nemen, dat de eerste mensen op zeker moment in een beschermd gebied zijn geplaatst, waar ze geen slachtoffer konden worden van de gevaren in de wereld, en waar zij in harmonie met God konden leven”* (Blz. 237) De idee is, dat de mens, wanneer hij naar God had geluisterd, vanuit deze veilige omgeving de hele wereld gekoloniseerd en tot een veilige plaats gemaakt had. De Bijbel vertelt echter een heel ander verhaal. Volgens Gods Woord was de wereld aan het eind van de scheppingsweek af. De wereld was volmaakt, precies zoals God haar bedoeld had. De zondeval bracht hier echter verandering in. Door de zondeval werd de hele schepping aan de vergankelijkheid onderworpen (Romeinen 8:20,21).³ De hele schepping, niet slechts de mens, werd Gode vijandig.

³Ook deze tekst verklaart van den Belt tot de moeilijke Bijbelgedeelten. Het is voor hem niet duidelijk hoe deze tekst uitgelegd moet worden. Heeft God de schepping aan de vergankelijkheid onderworpen toen de mens in zonde viel? Of heeft Hij dat al voor die tijd gedaan? *“...en met het feit dat er een verband is tussen het zuchten van de schepping onder de macht van het kwaad en het feit dat de schepping onvrijwillig aan de zinloosheid en de slavernij van het verderf onderworpen is (Romeinen 8:21). De discussies over de juiste uitleg van die tekst illustreren dat ook het nieuwtestamentische getuigenis aangaande de precieze relatie tussen schepping, zondeval en het lijden in de wereld niet zonder meer helder is”*. (Blz. 83). In voetnoot dertien licht hij deze discussies nader toe *“De discussie betreft doorgaans de vraag of de onderwerping wel of niet het gevolg is van de zonde en of de tekst dus onderstreept dat lijden, dood en het zuchten van de schepping er niet voor de zondeval waren”*. Het antwoord op deze vraag is duidelijk. Dit moet God vanwege de zonde hebben gedaan. Waarom? **1/** De onderwerping aan zinloosheid en verderf wordt gezien als een last, als een zuchten. De hele schepping lijdt en zucht er onder. In deze toestand kan de schepping zich nog niet hebben bevonden tijdens de scheppingsweek. God kan de wereld niet in deze toestand geschapen hebben. Anders had hij de schepping aan het eind van de zesde dag nooit: “zeer goed” kunnen noemen. **2/** De onderwerping aan zinloosheid en verderf waar Romeinen 8:21 over spreekt wordt beschreven in Genesis 3:14-19. Daar wordt zij onmiskenbaar voorgesteld als gevolg van de zondeval. Vanwege de zonde vervloekt God onder andere de aardbodem. De aardbodem is als gevolg daarvan aan de zinloosheid onderworpen. En het is om die reden voor Adam niet meer gemakkelijk om haar te bewerken. **3/** Romeinen 8:21,22 verbindt het lijden en zuchten van de mens met het lijden en zuchten van de hele schepping. Beide zijn door God aan de vergankelijkheid onderworpen. Het ligt voor de hand dat dit op hetzelfde moment is gebeurd. Volgens

Jezus heeft door zijn dood deze Gode vijandige schepping weer met God verzoend (Kolossenzen 1:19,20). Bij zijn terugkomst zal Hij haar van de vruchteloosheid en vergankelijkheid bevrijden. Dat betekent onder meer dat de vijandigheid tussen dieren en tussen de dier en mens zal verdwijnen (Jesaja 11:6-9). Deze was er voor de zondeval blijkbaar nog niet. Voor de zondeval was het nog niet: “eten en gegeten worden”.

-Dood en lijden in de dierenwereld voor de zondeval

“Het is vanwege de val van de engelen mogelijk dat er voor de schepping van de mens in de wereld sprake is van een wisselwerking tussen het goede, scheppende handelen van God en de macht van het kwaad dat zich in de wereld manifesteert.” Volgens van den Belt vond Gods scheppingswerk plaats in een wisselwerking met de macht van het kwaad. Het scheppingswerk van God is in zijn ogen dus een dualistische strijd. Aan de ene kant hebben we God die de wereld schept en aan de andere kant de macht van het kwaad, die er voor zorgt dat hetgeen God schept onderwerpen is aan dood en lijden. *“Het bestaan van een cyclus van leven en dood in de planten- en dierenwereld betekent dat er lijden in de goede schepping gekomen is voor de schepping en de val van de mens. Theologisch is dat niet erg bezwaarlijk, omdat niet al het lijden in de wereld op het conto van de gevallen mens staat. De slang was al bezeten door de duivel voordat de mens viel.”* (Blz. 84) Een merkwaardige onorthodoxe opvatting van de scheppingsgeschiedenis. Laat God zich bewust tegenwerken bij zijn scheppingswerk? En waarom noemt Hij Zijn scheppingswerk aan het eind van de zesde dag dan, “zeer goed”?

Hoe moeten we dit beoordelen? Is deze omgang met de Schrift een ernstige zaak, of moeten we hier mild over oordelen? In de eerste plaats verdraait van den Belt de Schrift, en dat is altijd een ernstige zaak. Maar er speelt nog iets. Het grote probleem is, dat van den Belt op deze manier de theïstische evolutionisten in de kaart speelt. De drie stappen methode van, van den Belt kan ook heel goed door theïstische evolutionisten gebruikt worden om hun denkbeelden te rechtvaardigen. Het spel dat van den Belt met de Bijbel speelt, kunnen zij ook spelen. Als van den Belt de normale historisch-grammaticale interpretatie van de Bijbel opzij mag schuiven om ruimte te creëren voor het oude aarde creationisme, waarom zouden aanhangers van het theïstisch evolutionisme dan niet hetzelfde mogen doen? Door deze hermeneutische benadering van de Schrift, verliest van den Belt zijn slagkracht tegenover het theïstische evolutionisme.

Theïstische evolutionisten zouden bijvoorbeeld kunnen ontkennen dat de rechtstreekse schepping van de mens door God, tot de heilshistorie behoort. God heeft de mens geschapen, maar niet rechtstreeks, hij gebruikte hiervoor het evolutieproces. Van den Belt zou dan moeten zeggen: „Ja maar, dat is in strijd met de normale historisch-grammaticale interpretatie van Genesis 2:7”

Theïstische evolutionisten zullen vervolgens met zijn eigen woorden kunnen antwoorden: “Zo als jij beweert dat voor de lezing van Genesis 1 de inzichten uit de natuurwetenschappen betekenen dat de dagen niet letterlijk genomen moeten worden, beweren wij dat op grond van onze inzichten in de natuurwetenschap Genesis 2:7 niet letterlijk genomen moet worden.” En hier zal van den Belt geen verweer tegen hebben. Te meer omdat hij de theïstische evolutionisten op bladzijde 83 al en heel eind tegemoet komt op dit punt. Daar zegt hij: *“Het is helder dat God de mens uit bestaande materie geschapen heeft naar Zijn beeld en gelijkenis. Het is echter niet geheel helder hoe concreet we ons die schepping moeten voorstellen, alleen al vanwege het feit dat er nogal wat antropomorfe elementen in Genesis 2 staan, denk aan het boetseren van het lichaam en het blazen van de levensadem in Adams neus”* Het enige wat hij nog zou kunnen doen is aantonen dat de inzichten uit de natuurwetenschappen niet kloppen. Dat betekent, dat van den Belt, het zwaard van de Geest niet meer kan gebruiken om de drogredenen van het theïstisch evolutionisme te bestrijden. Hij is als een

Genesis 3:19 is de mens daar aan onderworpen sinds zijn val. Als de mens pas onderworpen is aan het verderf sinds de val, moet dat ook voor de rest van Gods schepping gelden, inclusief de dierenwereld.

soldaat die zijn geweer verloren heeft, en zijn tegenstander alleen nog maar met een mes van het lijf kan houden.

Artikel 6: Dienen we Genesis 1 te lezen als een historische tekst?

Eric Peels

Peels onderscheidt aan het begin van zijn artikel drie benaderingen van Genesis 1. Hij verwerpt de eerste twee benaderingen. De mythisch-poëtische benadering en de letterlijk-historische benadering. Hij geeft de voorkeur aan een derde benadering die het midden houdt tussen de eerste twee benaderingen. Deze benadering omschrijft hij als volgt: *“Een derde lijn van uitleg is dat we Genesis 1 moeten lezen als een oorsprongsverhaal dat daadwerkelijk aan de (pre-)historie refereert, maar dat in een zo specifieke literaire vorm is gegoten, dat vanuit de tekst niet een-op-een tot concrete historische realiteiten geconcludeerd kan worden.”* (Blz. 92)

“De derde lijn van uitleg zoekt het volle pond te geven zowel aan de literaire vorm als aan de tekstuele claim van historiciteit. Het is in de lijn van deze laatste uitleg, dat naar mijn mening het meest recht wordt gedaan aan de tekst in zijn zelfpresentie. Ingaand op de vraag in de titel van dit artikel, betekent dit dat Genesis 1 terdege als een historische tekst gelezen dient te worden, echter niet in de moderne zin van het woord letterlijk en exact-historisch, maar als een tekst die geworteld is in en verwijst naar de historie vanuit een geheel eigen perspectief en belichting.” (Blz. 92,93). Als voorbeelden van deze laatste benadering noemt hij de kadertheorie en de 'schepping als tempelbouw benadering' van John Walton.

In de praktijk betekent dit, dat Peels de historische benadering van Genesis 1 opgeeft. Peels doet echter alsof hij de tekst toch nog als een beschrijving van een historisch gebeuren benadert.

“Dienen we Genesis 1 te lezen als een historische tekst? Ja, in zekere zin, want Genesis 1 is geen mythe of poëtische confessie. Wel dienen we ons te hoeden voor het opleggen van ons moderne geschiedsbegrip op deze tekst. Genesis 1 is historisch onder eigen condities, die we hebben te respecteren met inachtneming van de oudoosterse context, de bijzondere literaire vormgeving ('kunstproza') en de kergumatische intentie”(Blz. 101) Hij heeft het begrip historisch echter zo uitgehold dat het niets meer te maken heeft met wat u en ik onder historisch verstaan. Als je vanuit een tekst niet “een-op-een tot concrete historische realiteiten” kunt concluderen is het geen historische tekst. Niet in de moderne zin van het woord historisch, maar bijvoorbeeld ook niet in de zin die dit woord in de oudheid had. Onze moderne opvatting van het woord historisch verschilt namelijk niet drastisch van de opvatting die men in vroegere eeuwen had.

Volgens Peels wijkt de moderne historische benadering als volgt af van de benadering in het Oude Testament:

“Alleen al een vergelijking van de boeken Samuël-Koningen met het boek Kronieken maakt duidelijk dat de historiografische conventies van toen niet zomaar tegemoetkomen aan criteria die wij vandaag voor geschiedschrijving hanteren: precisie, passende chronologie, bronverwijzing, details, fact-finding etc.” (Blz. 94) Dat klopt tot op zekere hoogte. Maar de verschillen moeten niet overdreven worden. Geschiedschrijving betekent in het Oude Testament, net als in onze tijd, een betrouwbare weergave geven van wat er gebeurd is. Ook in het Oude Testament is de bedoeling dat de lezer een één-op-één connectie kan maken tussen de tekst en de historische realiteit die zij beschrijft. Al veroorloven de schrijvers van het Oude Testament zich wel meer vrijheden bij de beschrijving van de historie dan wij tegenwoordig doen.

Het zou Peels sieren als hij eerlijk toegaf dat hij Genesis 1 niet als een historische tekst benadert. Niet in moderne zin, maar ook niet in de oudtestamentische zin. Hij benadert Genesis 1 eerder als een allegorie, als een verhaal vol symboliek.

Op bladzijde 95-97 rekt Peels met behulp van vijf argumenten af met de letterlijk-historische lezing van Genesis 1. We zullen ze alle vijf kort bespreken.

Het eerste argument is de uitzonderlijke literaire structuur van Genesis 1. Deze zou volgens Peels: de vraag rechtvaardigen *“of hier op een andere manier dan elders geschiedenis geschreven wordt, met alle implicaties van dien”* (Blz. 95) Als tweede argument noemt hij de parallellen tussen de oudoosterse scheppingsmythen en Genesis 1. Als derde argument noemt hij de zogenaamde tegenstrijdigheden tussen Genesis 1 en 2. Het vierde argument luidt als volgt: *“Wat van niet minder betekenis is, is dat het Oude Testament andere teksten over de schepping bevat...het is geforceerd om deze variatie uit te rangeren met de opmerking dat de perspectieven in al die ander teksten aan poëtische vrijheid te danken zijn, terwijl alleen Genesis 1 de echte reële beschrijving van de schepping biedt.”* (Blz. 96) En tot slot noemt hij als vijfde argument een aantal uitlegkundige problemen. Peels noemt specifiek de schepping van het licht voor de schepping van de sterren en de schepping van de planten voor de schepping van de zon. *“De conclusie is onontkoombaar dat een letterlijk-historisch lezen van Genesis 1 de exegeet voor serieuze problemen stelt.”* (Blz. 97) En om die reden moeten we Genesis 1 volgens Peels niet letterlijk-historisch lezen.

Laten we deze argumenten één voor één bekijken. We beginnen met het eerste argument. De uitzonderlijke literaire structuur van Genesis 1. Genesis 1 heeft inderdaad een uitzonderlijke literaire structuur. Maar moeten we het om die reden niet serieus nemen als historisch verslag? Nee! Genesis 1 is namelijk overduidelijk bedoeld als historisch verslag. Dat blijkt in de eerste plaats uit Genesis 1 zelf, Genesis 1 heeft alle kenmerken van een historisch verslag. Genesis 1 verteld op een ordelijke, overzichtelijke manier hoe God te werk ging bij Zijn scheppingswerk. Wat Hij allemaal schiep, in welke volgorde Hij dat deed, hoe lang Hij er over deed. Het gaat om een nuchtere, rechttoe rechtaan beschrijving. Genesis 1 heeft niet het poëtische, beeldende karakter dat andere scheppingsteksten hebben. Precies zoals je van geschiedschrijving verwacht. Het verslag van Genesis 1 heeft daarnaast ook de typische grammaticale kenmerken van verhalende Hebreeuwse geschiedschrijving.⁴ In de tweede plaats blijkt dit uit de plaats die Genesis 1 inneemt in de Bijbel.

4 Het Hebreeuws kent speciale grammaticale vormen die voor verhalende gedeelten gebruikt worden. In Genesis 1 komen we deze vormen tegen, net als in de rest van het boek Genesis.

In Genesis 1 wordt, net als in de rest van Genesis, voortdurend de ‘waw consecutive’ gebruikt. Het gebruik van deze grammaticale vorm kan in onze vertalingen vaak als volgt herkend worden: "En...en...en...". Bijvoorbeeld in Genesis 1 “en God zei...en God zag...en God maakte scheiding...en God noemde”. Dit zijn allemaal voorbeelden van het gebruik van de waw consecutive in Genesis 1. Dit is een typisch kenmerk van verhalende Hebreeuwse geschiedschrijving.

Het eerste werkwoord van een historisch verslag staat vaak in de voltooiden tijd (perfectum; qatal) terwijl de werkwoorden die daarna gebruikt worden onvoltooiden werkwoordsvormen zijn (imperfectum; wayyiqtol). Deze werkwoorden worden elke keer voorafgegaan door de waw consecutive. In Genesis 1 is dit ook het geval. Het eerste werkwoord, het woord scheppen, staat in de voltooiden tijd, terwijl de werkwoorden die daarna komen allemaal onvoltooid zijn

Een ander kenmerk van historische Bijbelgedeelten is het gebruik van de 'notae accusativi'. Dat is een speciale lidwoordsvorm die het onderwerp van het werkwoord aangeeft. Deze wordt bijvoorbeeld gebruikt in Genesis 1:1 "In den beginne schiep God *de* hemel en *de* aarde...". Bovenstaande informatie is overgenomen uit *“Hoe bestaat het?”* geschreven door Don Batten, Jonathan Sarfati; Carl Wieland en David Catchpoole. In het boek *“Coming to Grips with Genesis”* is in het artikel *“A critique of the framework interpretation of the creation week”* een verhelderende bespreking van het gebruik van de waw consecutive in Genesis 1 te vinden, geschreven door Robert V. MacCabe. Een citaat: *“While there may be some debate about the extent of the creation account’s artistic nature, it is an incontrovertible fact that it is not a poetic text. In addition to Genesis 1:1-2:3 not exhibiting linear parallelism as would be the case in a poetic text, it is demonstrably permeated with a grammatical device that sets it apart as an unambiguous narrative*

Genesis 1 staat niet in het boek Psalmen. Een poëtisch Bijbelboek. Het staat aan het begin van een door en door historisch Bijbelboek, het Bijbelboek Genesis. Het is daar ook niet als een los onderdeel aan toegevoegd. Het staat niet los van de rest van het boek Genesis, maar vormt er één geheel mee, het is er mee verweven.⁵ Maar wat vooral heel belangrijk is, is de manier waarop de rest van de Bijbel tegen Genesis 1 aankijkt. In de rest van de Bijbel wordt het onverkort als een historisch verslag gezien. De rest van de Bijbel gaat er vanuit dat alles wat in Genesis 1 staat tot in detail ook letterlijk zo gebeurd is. Het duidelijkst zien we dit bij de verwijzingen naar de schepping van de mens. Deze teksten verwijzen naar alle details die Genesis 1:26-28 en 2:7,18,21-24 geven. Dat God de mens formeerde uit het stof der aarde (Job 33:6; Prediker 3:20,21; 12:1,7) Dat God vervolgens de levensadem in zijn neus blies (Job 27:3; 33:6; Prediker 12:7; Jesaja 42:5; Jeremia 38:16; Handelingen 17:25), en de mens daardoor een levend wezen werd (1 Korinthe 15:45). Dat God de mens schiep naar zijn beeld (Genesis 5:1; 9:6; Jakobus 3:9). Dat God de mens schiep om te heersen over Zijn schepping (Psalm 8:5-9). Dat God de mens als man en vrouw geschapen heeft (Genesis 5:2; Mattheus 19:4; Markus 10:6). Dat God eerst Adam schiep en toen Eva (1 Timotheus 2:13). Dat God Eva geschapen heeft uit de zij van Adam (1 Korinthe 11:8). Dat God de vrouw geschapen heeft om de man (1 Korinthe 11:9). Dat God met de schepping van de man en de vrouw het huwelijk ingesteld heeft (Mattheus 19:4-6; Efeze 5:28-33). Dat alle mensen voortgekomen zijn uit één man (Handelingen 17:25,26). Dat Eva de moeder geworden is van alle levenden (Genesis 3:20). Dat de schepping van de mens helemaal aan het begin plaats vond (Marcus 10:6). Kortom, in de rest van de Bijbel wordt er van uit gegaan dat de schepping van de mens tot in detail zo heeft plaats gevonden als Genesis 1 en 2 beschrijven. Voor hen was dit blijkbaar tot in alle details zo gebeurd. De schrijvers van de Bijbel moeten ook op die manier tegen de rest van Genesis 1 en 2 aangekeken hebben.

Wat moeten we denken van het tweede argument? De parallellen die er zouden bestaan tussen de oudoosterse scheppingsmythen en Genesis 1. Helaas bespreekt Peels deze parallellen niet uitgebreid. Hij zinspeelt op twee parallellen, het spreken over de duisternis van de oervloed en de vermelding van zeemonsters. De vraag is of dit echte, duidelijke parallellen zijn. Daar kun je kanttekeningen bij plaatsen. Maar stel dat er duidelijk parallellen zijn, is dat een bewijs voor een niet historische benadering van Genesis 1? Nee! Genesis 1 is duidelijk als historisch verslag bedoeld, en wordt ook als zodanig opgevat in de rest van de Bijbel. Als er parallellen tussen Genesis 1 en de scheppingsmythen van de omringende volken zijn, betekent dat simpelweg dat de scheppingsmythen een echo bevatten van de ware scheppingsgeschiedenis die God ons in Genesis 1 openbaart.

account: the waw consecutive...Though the waw consecutive may appear in poetic literature, it is not a defining characteristic of Hebrew poetry. However, it is a significant component of Hebrew historical narrative and generally provides an element of sequence to past time narrative. Waw consecutives, according to Pratico and van Pelt, "are used primarily in narrative sequence to denote consecutive actions, that is, actions occurring in sequence..." (Coming to Grips with Genesis, blz 216)

5 De beschrijving van Gods scheppingswerk in Genesis 1 staat niet op zichzelf. Elk verhaal in Genesis is verbonden met de verhalen die er aan vooraf gaan. Zo is Genesis 2 en 3 onlosmakelijk verbonden met Genesis 1. En Genesis 4 is weer verbonden met Genesis 2 en 3. Enzovoort. In Genesis 1 wordt beschreven hoe God alles gemaakt heeft. In Genesis 2 lezen we wat er allemaal gebeurde op de zesde dag, nadat God Adam geschapen had. God bracht de dieren naar Adam, en Adam gaf deze namen, God verbood Adam om van de boom der kennis van goed en kwaad te eten en God schiep Eva uit een rib van Adam. In Genesis drie lezen we hoe Adam en Eva van de boom der kennis van goed en kwaad aten en uit het paradijs verdreven werden. Vervolgens lezen we in Genesis 4 hoe Eva buiten het paradijs zwanger werd en Kaïn en Abel geboren werden. Daarna lezen we hoe Kaïn, Abel doodsloeg en wordt een beschrijving gegeven van de nakomelingen van Kaïn. We kunnen niet één deel van het boek Genesis als historie opvatten en het andere deel niet. Je kunt niet Genesis 4 als historie opvatten en Genesis 1-3 niet. Dat is onmogelijk, omdat de verschillende verhalen op elkaar voortbouwen en met elkaar verweven zijn.

Het derde argument zijn de zogenaamde tegenstrijdigheden tussen Genesis 1 en 2. Voor een bespreking van deze tegenstrijdigheden zie het volgende artikel logos.nl/ogenschijnlijk-verschillende-scheppingsverhalen-uit-genesis, zie ook answersingenesis.org/contradictions-in-the-bible/do-genesis-1-and-2-contradict-each-other. Deze zogenaamde tegenstrijdigheden kunnen eenvoudig geharmoniseerd worden. Peels vindt deze harmonisatie niet geloofwaardig, maar wij vinden deze heel bevredigend.

Het vierde argument is merkwaardig. Peels vindt: “ *het geforceerd om deze variatie uit te rangeren met de opmerking dat de perspectieven in al die andere teksten aan poëtische vrijheid te danken zijn, terwijl alleen Genesis 1 de echte reële beschrijving van de schepping biedt*”. Maar dat is helemaal niet geforceerd. Genesis 1 is overduidelijk bedoeld als historisch verslag van Gods scheppingswerk. In een historisch verslag verwacht je een “echte reële beschrijving”. Bij het interpreteren van poëtische bijbelgedeelten verwacht je dit minder snel. Deze bijbelgedeelten kunnen sterk beeldend zijn. Beeldspraak moet niet al te letterlijk opgevat worden. Het getuigt dan ook van bekwame Bijbeluitleg om Genesis 1 op te vatten als reële beschrijving van de schepping en bijvoorbeeld Job 38:1-11 niet.

Het vijfde punt zijn de uitlegkundige problemen. Het licht dat op dag één geschapen werd, voor dat de zon geschapen werd op dag vier, enzovoort. **Voor een bespreking van deze en andere uitlegkundige problemen, zie het volgende artikel: www.toetsalles.nl/html/doc/gen-antw.htm** Voor al deze problemen bestaat een bevredigende verklaring. Peels vindt deze verklaringen problematisch, maar wij zien niet in waarom hij hier zo'n probleem mee heeft. Maar stel dat we geen goede verklaring hebben, moeten we dan concluderen dat Genesis 1 geen historisch verslag is? Natuurlijk niet! Het is dan nog steeds een historisch verslag, het bewijs voor de historische benadering van Genesis 1 wordt niet door een paar netelige exegetische kwesties te niet gedaan. Genesis 1 blijft in dat geval nog steeds onderdeel van een door en door historisch boek, in de rest van de Bijbel wordt het dan nog steeds opgevat als een historisch verslag, enzovoort. Het is in dat geval wel een historisch verslag met enkele voor ons lastig te begrijpen passages.

Artikel 7: Wat is de betekenis van ‘goed’ in ‘En God zag dat het goed was?’

Marjo Korpel

Volgens Marjo Korpel moeten we ‘goed’ in Genesis 1 niet opvatten als compleet en volmaakt. Goed is in Genesis 1 volgens Korpel: “in overeenstemming met Gods bedoeling”. De zeer goede schepping van God bevatte volgens Korpel al dood en andere vormen van kwaad. De dood is volgens Korpel niet in de wereld gekomen door de zondeval maar was er daarvoor al. Ook de mens was volgens Korpel voor zijn val al sterfelijk.

Korpel gebruikt hier de volgende argumenten voor:

Voor haar idee dat de schepping nog niet compleet en volmaakt was na dag zes gebruikt zij het volgende argument:

-De schepping wordt in de Bijbel voorgesteld als een voortgaand proces. Korpel verwijst o.a. naar Jesaja 42:5, 51:13,16. De schepping is na de scheppingsdaden van God die Genesis 1 beschrijft nog niet af. De mens krijgt bijvoorbeeld de opdracht om de schepping compleet te maken door zich te vermenigvuldigen en over de aarde te heersen. In Genesis 2:15 lezen we dat de mensen de hof van Eden moeten onderhouden.

Voor haar idee dat in Gods zeer goede schepping het kwaad niet ontbrak gebruikt ze de volgende argumenten:

- Niet alles wat God in Genesis 1 scheidt noemt Hij goed. Zo noemt hij het licht wel goed maar de duisternis niet. Ook de mens wordt niet, goed genoemd.
- God zegt op dag zes dat het niet goed is dat de mens alleen is, en scheidt Eva uit een rib van Adam.
- God scheidt op dag vijf de zeemonsters die de mens bedreigen.
- God scheidt de boom van de kennis van goed en kwaad.

Om onder de idee uit te komen dat de dood een straf is voor de zonde, verdraait Korpel Genesis 2:17 en Gen 3:16-18. Genesis 2:17 zou leren dat de mens direct zou sterven wanneer hij van de boom der kennis van goed en kwaad at. Dat gebeurde echter niet. Adam leefde na de zondeval nog 930 jaar (Genesis 5:5). Daaruit leidt Korpel af dat God de straf op de zonde om heeft gezet in moeite vol lijden (Gen 3:16-18). Genesis 3:19 moet opgevat worden als een simpele constatering, niet als straf voor de zonde. Over Genesis 3:19 zegt Korpel: *“Deze tekst suggereert duidelijk een situatie die al van het begin af aan bestond. Er staat niet dat de mens terugkeert tot stof vanwege een overtreding, maar vanwege het simpele feit dat de mens nu eenmaal daaruit is gemaakt.”* (Blz. 116)

Laten we deze argumenten één voor één bekijken. We beginnen met de idee dat Gods scheppingswerk na dag zes niet af was, maar de schepping een voorgaand proces is. Wat zegt Gods Woord? De Bijbel beschouwt Gods scheppingswerk als afgerond. *“En God zag alles wat Hij gemaakt had, en zie, het was zeer goed. Toen was het avond geweest en het was morgen geweest: de zesde dag. **Alzo werden voltooid de hemel en de aarde en al hun heer.** Toen God op de zevende dag het werk voltooid had, dat Hij gemaakt had, rustte Hij op de zevende dag van al het werk, dat Hij gemaakt had. En God zegende de zevende dag en heiligde die, omdat Hij daarop gerust heeft van al het werk, dat God scheppende tot stand had gebracht”* (Genesis 1:31-2:3) De schepping was niet incompleet, maar volledig af aan het eind van dag zes. Na zes dagen was het scheppingswerk voltooid. *“Want in zes dagen heeft de Here de hemel en de aarde gemaakt de zee en al wat daarin is, en Hij rustte op de zevende dag..”* (Exodus 20:11) Duidelijke teksten zou je denken, maar Korpel zegt: *“De Bijbelse visie op scheppen is dat het een proces is dat niet is geëindigd met dat wat in de eerste hoofdstukken van Genesis verteld wordt”* (Blz. 112). Maar waarom lezen we dan dat God uitrustte van al het werk dat Hij tot stand had gebracht?

Wat moeten we denken van het argument dat God niet alles wat Hij in Genesis 1 scheidt goed noemt? Betekent dat, dat gelijk vanaf het begin er ook kwaad in Gods schepping was? Nee, want aan het eind van Genesis 1 lezen we: *“En God zag **alles** wat Hij gemaakt had, en zie, het was zeer goed...”* (Genesis 1:31). Dit laat geen ruimte voor kwaad in Gods oorspronkelijk goede schepping. Het, ‘alles wat Hij gemaakt heeft’, omvat namelijk alles wat er is.

“...Toen was het avond geweest en het was morgen geweest: de zesde dag. Zo zijn de hemel en de aarde voltooid, en heel hun legermacht” (Genesis 1:31-2:1). *“U bent de, HEERE, U alleen. U hebt de hemel gemaakt, de allerhoogste hemel en heel het leger erin, de aarde en al wat daarop is, de zeeën en al wat daarin is...”* (Nehemia 9:6) *“Want door Hem zijn alle dingen geschapen die in de hemelen en die op de aarde zijn, die zichtbaar en die onzichtbaar zijn: tronen, heerschappijen, overheden of machten; alle dingen zijn door Hem en voor hem geschapen. En Hij is voor alle dingen, en alle dingen bestaan tezamen door Hem.”* (Kolossenzen 1:16,17)

Zie ook Genesis 2:1; Exodus 20:11; 31:17; 2 Koningen 19:15; 2 Kronieken 2:12; Psalm 115:15; 121:2; 124:8; 134:3; 146:6; Jesaja 37:16; Jeremia 32:17; Handelingen 4:24; 14:15 Openbaring 14:7.

En wat moeten we denken van het volgende argument: *“Zelfs als we dicht bij de Bijbeltekst van Genesis 1 en 2 blijven, blijkt al dat het onmogelijk is om over de schepping te spreken als enkel maar ‘goed’. Immers: God scheidt ook direct al de grote zeemonsters (Gen. 1:21), die door God*

weliswaar als goed worden gezien maar door de mens als gevaarlijk ervaren worden en soms zelfs ook worden aangeduid als Leviathan”

Achter deze redenering zit de idee dat we in Genesis 1 een verwijzing vinden naar de mythen van de omringende heidenvolken. Dat kan niet hard gemaakt worden, deze theorie is speculatief. Sommige dieren die God geschapen heeft, zijn inderdaad vervaarlijk. Maar ze zijn dit pas voor de mens geworden na de zondeval. De Bijbel leert dat er een groot verschil is tussen de schepping voor en de schepping na de zondeval. Voor de zondeval was er nog geen vijandschap tussen de mens en de dieren. Er waren nog geen zeemonsters die de mens bedreigden. Er waren wel grote zeewezens die in Gods oorspronkelijke goede schepping geen bedreiging waren voor de mens.⁶

De idee dat er al kwaad moest zijn op het moment dat God de boom der kennis van goed en kwaad plantte is absurd. *“’Goed’ betekent in Genesis 1 vooral dat het tot dan toe geschapene voldoet aan Gods bedoeling. Niettemin bevat de tuin in Eden ook al een boom van goed en kwaad, en heeft God van begin af aan kennis van goed en kwaad.”* (Blz. 116) Dit argument lijkt te berusten op een filosofische speculatie. De idee dat God alleen het goede kon kennen als het kwade er al daadwerkelijk was. Dat hoeft niet. God kan het kwade ook kennen zonder dat het er al was, als potentie. Gods kennis van het kwade in Genesis 1 kan ook gebaseerd zijn op zijn volmaakte kennis van de toekomst. Een toekomst waarin de zonde door de val van de mens de wereld binnen komt. Er hoefde dus nog geen kwaad te zijn op het moment dat God de boom der kennis van goed en kwaad in de hof van Eden plantte.

Dan komen we nu bij Korpels verdraaiing van Genesis 2:17 en Genesis 3:16-19. Leert Genesis 2:17 dat Adam direct binnen 24 uur zou sterven? Zo hoeft dit Bijbelgedeelte niet opgevat te worden. We kunnen dit ook eenvoudig op een andere manier uitleggen. Vanaf het moment dat Adam van de boom der kennis at werd hij sterfelijk. De dood was vanaf dat moment onvermijdelijk, het sterfproces was begonnen. Als we Korpel moeten geloven had de slang toch gelijk toen hij tegen Eva zei: *“...U zult zeker niet sterven”*. (Genesis 3:4). Volgens Korpel voerde God de straf waarmee hij Adam en Eva bedreigde niet uit maar zette deze om in moeite vol lijden. Aan het eind van

⁶ Voor de zondeval aten de dieren elkaar nog niet op. Aan het eind van Genesis 1 lezen we: *“En God zei: Zie Ik geef u al het zaaddragende gewas dat op heel de aarde is, en alle bomen waaraan zaaddragende boomvruchten zijn; dat zal u tot voedsel dienen. Maar aan al de dieren van de aarde, aan alle vogels in de lucht en aan al wat over de aarde kruipt, waarin leven is, heb ik al het groene gewas tot voedsel gegeven. En het was zo.”* (Genesis 1:29,30) Voor de zondeval waren zowel mens als dier vegetarisch, er werd nog geen vlees gegeten. Dat kwam pas na de zondeval. Na de zondvloed staat God de mens toe om vlees te eten (Genesis 9:3). Vanaf dat moment is er vrees en schrik bij de dieren voor de mens (Genesis 9:2). Voor die tijd leefden mens en dier dus in harmonie met elkaar. Er waren nog geen zeemonsters die de mens bedreigden. De dieren onderling leefden ook in harmonie met elkaar. Er was nog geen sprake van de huidige toestand van eten en gegeten worden. Deze harmonie tussen mens en dier en de dieren onderling zal er opnieuw zijn in het duizendjarige vrederijk. *“Een wolf zal bij een lam verblijven, een luipaard bij en geitenbok neerliggen, een kalf, een jonge leeuw en gemest vee zullen bij elkaar zijn, een kleine jongen zal ze drijven. Koe en berin zullen samen weiden, hun jongen zullen bij elkaar neerliggen. Een leeuw zal stro eten als het rund. Een zuigeling zal zich vermaken bij het hol van een adder, en in het nest van een gifslang zal een peuter zijn hand steken. Men zal nergens kwaad doen of verderf aanrichten op heel Mijn heilige berg, want de aarde zal vol zijn van de kennis van de HEERE, zoals het water de bodem van de zee bedekt.”* (Jesaja 11:6-8) Let op wat in het laatste vers staat: *“men zal nergens kwaad doen of verderf aanrichten op heel Mijn heilige berg”* Dit gaat uiteraard over de relatie van de mensen onderling, maar het *“nergens kwaad doen of verderf aanrichten”* heeft ook betrekking op de relatie tussen mens en dier en de dieren onderling. Deze wordt in de voorgaande verzen uitgebreid beschreven. De huidige omgang van dieren met elkaar, eten en gegeten worden, wordt dus door God als kwaad gezien, als het aanrichten van verderf. Het kan dan ook nooit onderdeel geweest zijn van Gods oorspronkelijk goede schepping, deze werd door God op de zesde dag *“zeer goed”* genoemd.

Genesis 3:19 zou de normale toestand van de mens beschreven worden, die ook al bestond voor de zondeval. Deze uitleg is vergezocht. Tot deze merkwaardige uitleg kun je alleen komen als je de rest van de Bijbel negeert. In de rest van de Bijbel wordt de dood opgevat als straf voor de zonde. Twee Bijbelteksten: *“Daarom, zoals door één mens de zonde in de wereld is gekomen, en door de zonde de dood, en zo de dood over alle mensen is gekomen, in wie allen gezondigd hebben.”* (Romeinen 5:12) *“Want het loon van de zonde is de dood...”* (Romeinen 6:23). Deze Bijbelteksten zijn heel duidelijk. De dood is er door de zonde. Toen er nog geen zonde was, was er ook nog geen dood. Toen de mens in zonde viel heeft God heel de schepping, inclusief de mens, dienstbaar gemaakt aan de vergankelijkheid (Romeinen 8:20,21). Voor een bespreking van deze tekst zie voetnoot 3. Voor de zondeval was de schepping nog niet vergankelijk. De Bijbel beschouwt de dood als een vijand, niet als een onderdeel van Gods oorspronkelijke goede schepping (1 Korinthe 15:26,53-56). De traditionele uitleg van Genesis 3:19 is dan ook de beste, en tevens de enig mogelijke uitleg. God herinnert Adam aan het eind van dit vers aan wat hij in Genesis 2:17 zei: *“wanneer je van deze boom eet, zul je sterven”*.

Artikel 8: Welk licht werpen andere Bijbelteksten dan Genesis 1 en 2 op Israëls geloof in God als Schepper?

Stefan Paas

Volgens Paas geven Genesis 1 en 2 geen betrouwbare weergave van hoe God bij zijn scheppingswerk te werk ging. Je kunt er niets uit leren over wat Paas ‘de techniek’ van Gods scheppen noemt: *“In de debatten over het lezen van de Bijbel in het licht van moderne wetenschap gaat het nogal eens over de vraag hoe ‘letterlijk’ Genesis 1-2 gelezen moet worden. Al snel richt die discussie zich op de ‘techniek’ van het scheppen, bijvoorbeeld hoe het zit met de volgorde van de dagen in Genesis 1. Hoe kan het licht al voor de zon geschapen worden? Hoe kunnen er dagen en nachten zijn voordat de zon en de maan er zijn? Moeten we ‘dag’ letterlijk nemen als ‘vierentwintig uur’ of toch anders? ”* (Blz. 122) Hetzelfde geldt volgens Paas voor het tijdstip en de tijdsduur van Gods scheppingswerk.

Wie zich met dit soort vragen bezig houdt neemt de tekst volgens Paas te letterlijk. En zo zijn deze hoofdstukken niet bedoeld.

Paas vindt de omgang van creationisten met Genesis 1 en 2 en andere scheppingsteksten gewrongen. Hij beweert, dat hij geen creationist is, puur om exegetische redenen.

*“En als exegeet moet me van het hart dat ik de omgang van creationisten met Bijbelteksten in het algemeen verre van overtuigend vind...Met andere woorden over de natuurwetenschappelijke waarde van creationisme kan ik niet zo veel zeggen, maar exegetisch lijkt het me onhoudbaar. Afgezien van de vaak gewrongen omgang met teksten heeft dat ook te maken met de verkeerde voorstelling van zaken als zou de Kerk altijd Genesis gelezen hebben als een historisch verslag van de eerste week van het ontstaan van ruimte, materie en tijd. Dat klopt niet: in de Vroege Kerk werden de eerste hoofdstukken van Genesis op allerlei wijzen uitgelegd – van exact historisch tot symbolisch filosofisch.”*⁷

7 De laatste bewering van Paas is onjuist. Het idee dat de kerk Genesis altijd gelezen heeft als een historisch verslag klopt namelijk wel. Het zou Paas sieren wanneer hij dit gewoon toegaf. Zie de opmerking van Mart-Jan Paul over de Bijbeluitleg van theïstische evolutionisten op bladzijde 148 *“Bovendien strijdt een dergelijke uitleg met de duidelijke hoofdlijn in de joodse en christelijke traditie: de schepping was zondeloos, maar door ongehoorzaamheid van de mens kwamen er ingrijpende consequenties voor de gehele wereld. Adam en Eva waren de eerste en enige mensen en uit dit echtpaar is de gehele mensheid voortgekomen. De verklaarders maakten allerlei actuele toepassingen, maar ze gingen wel uit van een historisch concrete en correcte beschrijving. Dit standpunt is al in het joodse Seder Olam Rabba en bij de kerkvaders terug te vinden, zodat zelfs de ouderdom van de aarde aan de hand van de geslachtsregisters*

Een gedachte-experiment. Stel dat de omgang van creationisten met Genesis 1 en 2 gewrongen is. Wij vinden van niet, maar stel dat. Welk oordeel moeten we dan uitspreken over de omgang van Paas met Genesis 1 en 2? Is zijn omgang volstrekt ongewrongen, of juist nog veel meer gewrongen? Oordeelt u zelf na het lezen van deze bespreking van zijn artikel.

Hoe ondermijnt Paas de ‘letterlijke’ historische lezing van Genesis 1 en 2?

Dit doet hij op de volgende drie manieren:

1.

Volgens Paas geven Genesis 1 en 2 geen betrouwbare weergave van hoe God bij zijn scheppingswerk te werk ging. We moeten ons volgens Paas bij het lezen van deze hoofdstukken niet “concentreren op de ‘techniek,’ de tijdsduur of het tijdstip van het scheppen door God”. (Blz. 127) Deze hoofdstukken zeggen echter wel degelijk iets over deze onderwerpen.

De Bijbel spreekt in Genesis 1 en 2 over alle drie deze dingen. Zowel over de ‘techniek’ van het scheppen. De Bijbel zegt bijvoorbeeld dat God schiep door te spreken, en dat hij Eva uit de zijde van Adam maakte. Als over de tijdsduur en het tijdstip van Gods scheppen. Waarom zouden we dan niet over deze dingen na mogen denken? Wie is Paas om ons dat te ontraden, God heeft het toch zelf aan ons geopenbaard?

Volgens Paas vatten we Genesis 1 en 2 te letterlijk op wanneer we vanuit deze hoofdstukken iets over de ‘techniek’ van Gods scheppingswerk concluderen. We beseffen in dat geval niet dat deze verzen uit Genesis 1 en 2 slechts beeldspraak zijn, het zijn slechts metaforen, antropomorfismen. Hij geeft hier twee voorbeelden van in zijn artikel. Het spreken van God en God die Adam uit het stof der aarde schept om vervolgens de levensadem in zijn neus te blazen (Genesis 2:7).

Wie toch iets over de ‘techniek’ van Gods scheppen wil zeggen vanuit Genesis 1 en 2 is volgens Paas uit het oog verloren dat de Bijbel over het algemeen heel beeldend over de schepping spreekt. De Bijbel gebruikt allerlei metaforen. Deze veelheid aan beelden laat al zien dat we ze niet al te letterlijk moeten nemen. Deze kunnen namelijk niet allemaal tegelijkertijd, letterlijk waar zijn. Ook in Genesis 1 en 2 komen we volgens Paas deze veelheid aan (tegenstrijdige) beelden tegen. In Genesis 1 lezen we dat God de landdieren schept door te spreken. In Genesis 2 lezen we dat God ze vormt uit het stof der aarde. In Genesis 1 lezen we dat God de mens schept door te spreken, en in Genesis 2:7 dat hij hem vormt uit het stof der aarde en vervolgens de levensadem in hem blaast⁸

berekend kon worden.” Binnen het Protestantisme werd vanaf Luther tot aan de negentiende eeuw Genesis 1-3 opgevat als historisch verslag. Zie de bespreking van David W. Hall op blz. 53-78 in het boek “Coming to grips with Genesis”. Dat geldt ook voor de meeste kerkvaders. Er zijn onder de kerkvaders wel een aantal uitzonderingen. Origenes en Augustinus vatten de scheppingsdagen bijvoorbeeld symbolisch op. Zij geloofden dat God alles in een moment had geschapen. Zie de bespreking van de opvattingen van de kerkvaders door Mart-Jan Paul op bladzijde 61-79 van zijn boek “Oorspronkelijk”. Aan het eind van hoofdstuk drie trekt Paul de volgende conclusie “*De uitleg van de kerkvaders omvatte in eerste instantie de letterlijke, historische lezing, maar daar hoorde ook de geestelijke, morele en profetische dimensie bij.*” Andere lezingen van de tekst waren bij de kerkvaders dus niet zo zeer alternatieven voor een letterlijke lezing, maar aanvullingen op een letterlijke historische lezing.

⁸ Er is geen sprake van tegenstrijdige ‘beelden’. Van verschillende manieren van scheppen in Genesis 1 en 2. Dit geeft Paas min of meer toe. “*In Genesis 1 schept God door het uitspreken van een bevel, waardoor licht tevoorschijn komt en de aarde leven voortbrengt. Dat betreft ook de dieren en het vee (1:24,25). In Genesis 2 schept God echter door dieren en mensen uit aarde te boetseren (2:19). Wie zich er op toelegt, vindt misschien een manier om deze verschillende manieren van scheppen te harmoniseren*” (Blz.

Paas verklaart het spreken van God in Genesis 1 tot een metafoor. Hetzelfde doet hij met Genesis 2:7 waar God over de schepping van de mens spreekt.

Wat creationisten hier terecht op antwoorden is dat Genesis 1 en 2 heel anders zijn dan veel andere scheppingsteksten. Andere scheppingsteksten zijn vaak sterk beeldend, poëtisch, en je moet daarom uitkijken dat je ze te letterlijk opvat. God spant niet letterlijk de hemel als een tentdoek (Psalm 104:2), en we moeten ook niet denken dat God letterlijk de hoeksteen van de aarde gelegd heeft (Job 38:6). Iedereen begrijpt dat deze Bijbelgedeelten poëtisch zijn, dat blijkt in dit geval onder andere uit het sterk beeldende karakter. We moeten daarom uitkijken dat we deze Bijbelgedeelten al te letterlijk interpreteren. Dat ligt echter heel anders bij historische Bijbelgedeelten, zoals Genesis 1 en 2. Het karakter van deze teksten is heel anders. Ze hebben bijvoorbeeld niet het sterk beeldende karakter van Psalm 104 of Job 38. Het doel van deze teksten is om een betrouwbare weergave te geven van bepaalde historische gebeurtenissen.⁹ Dat geldt ook voor Genesis 1 en 2. Ze worden dan ook zo opgevat in de rest van de Bijbel. Paulus gaat er bijvoorbeeld van uit dat God Eva uit de zijde van Adam genomen heeft, deze beschrijving van de 'techniek' van de schepping van Eva, neemt Paulus letterlijk (1 Korinthe 11:8). Er is geen reden om het spreken van God in Genesis 1 als metafoor te zien, als antropomorfisme. Ook al is God Geest, en heeft hij geen stembanden zoals wij, toch was zijn spreken, een daadwerkelijk spreken. Hetzelfde geldt voor Genesis 2:7.

Een citaat uit het boek "*Genesis een*" van Edward J. Young:

"Indien de term "antropomorph" al rechtmatig gebruikt kan worden, zouden we willen stellen dat zij slechts op enige elementen in Genesis 2:7 van toepassing is en niet op alle. Met andere woorden, indien er antropomorfisme aanwezig is, is dit niet het geval in elk element van het vers. De woorden "en God ademde" kan men "antropomorph" noemen, maar dat is de uiterste grens van de

123). Laten we eerst naar de schepping van de landdieren op dag zes kijken. Genesis 1:24,25 vertelt ons dat God de landdieren uit de aarde deed voortkomen door te spreken. Genesis 2:19 vertelt ons dat God de dieren uit de aardbodem vormde. Hier is geen sprake van tegenstrijdige beelden. Genesis 1:24,25 zegt dat de landdieren in antwoord op Gods spreken uit de aardbodem voortkwamen. Genesis 2:19 zegt dat God de landdieren uit de aardbodem vormde. God vormde dus de landdieren uit de aardbodem door te spreken. Wij snappen niet waarom Paas hierin tegenstrijdige beelden ziet? Hoe zit het met de schepping van de mens? In Genesis 1:26 ontbreekt het scheppingsbevel. We lezen alleen over een scheppingsvoornemen. God spreekt in Genesis 1:26 de mens niet tot aanzijn, hij spreekt in dit vers slechts zijn voornemen uit om de mens te scheppen. Hoe hij de mens vervolgens geschapen heeft wordt beschreven in Genesis 2:7. Ook hier is geen sprake van tegenstrijdige beelden.

⁹ Dat betekent overigens niet dat er geen beeldspraak in historische Bijbelgedeelten voor kan komen. Of dat in poëtische Bijbelgedeelten geen zinsneden voorkomen die letterlijk verstaan moeten worden. Punt is echter dat beeldspraak en ander figuurlijk taalgebruik in poëtische Bijbelgedeelten heel gewoon is, en vaak voorkomt, terwijl dit in historische Bijbelgedeelten eerder sporadisch het geval is. Het getuigt dan ook van gezond verstand om historische Bijbelgedeelten zo veel mogelijk letterlijk op te vatten. Hier wijk je pas vanaf wanneer er duidelijke aanwijzingen zijn voor figuurlijk taalgebruik, zoals beeldspraak. Als Exodus 6:5 spreekt over de arm van God is dit uiteraard beeldspraak, want we weten uit de rest van de Bijbel dat God Geest is, hij is niet lichamelijk. Deze duidelijke aanwijzingen zijn er echter niet voor het spreken van God in Genesis 1. We moeten dit, dan ook gewoon letterlijk opvatten. God heeft letterlijk gesproken. We zien dat God in de Bijbel wel vaker spreekt, ook al heeft hij geen mond en stembanden zoals wij. Zie bijvoorbeeld Mattheus 3:17; 17:5 Hetzelfde geldt voor Genesis 2:17, het ademen van God kan gezien worden als een antropomorfisme, maar daarmee houdt het ook op. Dat betekent niet dat de rest van het Bijbelvers ook gezien moet worden als antropomorf. De rest van het vers moet wel degelijk letterlijk opgevat worden. Er is geen reden om dat niet te doen. Zo als Paulus de schepping van de vrouw uit Adam letterlijk nam, moeten wij de schepping van Adam uit het stof van de aarde letterlijk nemen. Dit betekent niet dat we ons precies voor kunnen stellen hoe dit allemaal in zijn werk ging. Letterlijk nemen betekent niet, precies weten hoe het ging, bij wijze van spreken tot op de scheikundige formules. Hoe God precies uit het stof van de aarde Adam vormde weten we niet, Genesis 2:7 vermeldt dit niet. Maar al weten we niet hoe God dit deed, we weten op grond van Genesis 2:7 wel dat Hij het deed.

gebruiksmogelijkheid van deze term. De mens was werkelijkheid, het stof was werkelijkheid, de grond was werkelijkheid, ook de adem des levens. Het is niet juist, om op deze elementen van het vers de term "antropomorfisme" toe te passen."

(Blz. 83,84)

Wij zijn het met Young eens, het idee dat er antropomorfismen in Genesis 1 en 2 voorkomen wordt, als het al waar is, veel te ver doorgevoerd. Het wordt bijvoorbeeld volkomen onterecht gebruikt om Genesis 2:7 alle realiteit te ontzeggen. Het blazen van God zou je als antropomorfisme kunnen zien, maar dat geldt niet voor de rest van deze tekst. Zoals Paulus de 'techniek' van de schepping van Eva als realiteit zag, moeten wij dat ook doen met de beschrijving van de 'techniek' van de schepping van Adam in Genesis 2:7. Er is geen reden om deze alle realiteit te ontzeggen, zoals Paas doet.

Dat Genesis 1 en 2 een heel ander karakter hebben dan veel andere scheppingsteksten moet Paas erkennen. Hij heeft hier echter een heel andere verklaring voor dan creationisten hier aan geven. Hij moet toegeven dat deze hoofdstukken niet zo beeldend, poëtisch zijn dan veel andere Bijbelgedeelten over Gods scheppingswerk. Er worden in dit hoofdstuk met opzet abstractere termen gebruikt, zoals 'scheppen' en 'maken'. De verklaring hiervoor is simpel, het gaat om een historisch verslag, en dit valt te verwachten in een historisch verslag. Historische Bijbelgedeelten zijn uit de aard van de zaak veel minder beeldend en poëtisch dan Bijbelgedeelten uit de Psalmen of Profeten. Zij hebben namelijk tot doel om een goede weergave te geven van wat er precies gebeurd is. Ook van wat Paas 'de techniek' van het scheppen noemt. Paas heeft echter een heel andere verklaring. Deze vergezochte verklaring zullen we onder het volgende punt bespreken.

2.

Paas merkt op dat veel Bijbelgedeelten die over de schepping spreken dat op een heel beeldende manier doen. Volgens Paas is Genesis 1 pas later ontstaan dan veel van deze Bijbelgedeelten. Genesis 1 spreekt met opzet in abstractere termen over Gods scheppingswerk. Dit doet de schrijver van Genesis 1 om te voorkomen dat de Israëlieten op een te letterlijke, menselijke wijze over Gods scheppen zouden denken. En daarmee God zouden ontteren. In de Bijbel ontwaart Paas een evolutie van vroege teksten over de schepping die op een heel concrete, beeldende manier over Gods scheppingswerk spreken, naar de latere teksten die op een veel abstractere manier over Gods scheppen spreken. De latere schrijvers zouden op een meer abstracte wijze over Gods scheppen spreken om een al te menselijke voorstellingswijze tegen te gaan. Dit geldt dan vooral voor Genesis 1. Genesis 1 functioneert volgens Paas als leeswijzer voor andere Bijbelgedeelten over Gods scheppingswerk. Genesis 1 moet voorkomen dat wij die Bijbelgedeelten te letterlijk opvatten.

Paas beweert dat Genesis 1 bedoeld is om ons duidelijk te maken dat Gods scheppingswerk een mysterie is. Genesis 1 moet ons er voor behoeden om te speculeren over de vraag hoe God precies bij de schepping te werk ging. Genesis 1 interpreteren als een historisch verslag gaat volgens Paas tegen de bedoeling van Genesis 1 in. We moeten niet uit Genesis 1 concluderen dat God alles in zes dagen geschapen heeft, of dat God eerst de zeedieren en vogels schiep en pas daarna de landdieren en de mens. Gelovigen die Genesis 1 op die manier interpreteren, als historisch verslag, hebben de bedoeling van de schrijver van Genesis 1 gemist. De schrijver van Genesis 1 wilde helemaal geen verslag doen van Gods scheppingsactiviteit. Het is de bedoeling van de schrijver van Genesis 1 om ons juist voor dit soort al te menselijke voorstellingswijzen van God scheppingswerk te behoeden.

Een citaat uit het artikel van Paas:

"Het ligt voor de hand aan te nemen dat de auteur van Genesis 1 door het gebruik van algemene, niet tot een concrete metafoor te herleiden termen als bara' en 'asah, nu juist wilde voorkomen dat lezers deze tekst 'letterlijk' zouden nemen. Met andere woorden, op deze wijze worden juist het

mysterie en het ondoorgrondelijke van 'schepping' benadrukt, en het stellen van 'technische' vragen ontmoedigd. Dat lijkt me een belangrijke waarneming, die laat zien hoe misleidend het is om ons bij het lezen van Genesis 1 te concentreren op de 'techniek', de tijdsduur of het tijdstip van het scheppen door God.” (Blz. 127)

De idee dat Genesis 1 een latere scheppingstekst is en tot doel heeft om een al te menselijke voorstellingswijze van Gods scheppingswerk te corrigeren is nergens op gebaseerd. Het gebruik van meer abstracte termen zoals 'asah en barah' vormen geen overtuigend bewijs voor deze speculatieve bewering. Het gebruik van deze Hebreeuwse woorden kan op een veel eenvoudiger manier verklaard worden. De verklaring is het verschil in genre. Genesis 1 behoort tot een ander genre dan bijvoorbeeld Job 38 of Psalm 104. Genesis 1 is een historisch verslag, Job 38 en Psalm 104 zijn daarentegen poëtische Bijbelgedeelten. Historische Bijbelgedeelten zijn in vergelijking met meer poëtische Bijbelgedeelten nuchterder, zakelijker in hun beschrijving van gebeurtenissen. Zo ook Genesis 1. Dit valt direct op wanneer we Genesis 1 met Job 38 of Psalm 104 vergelijken.

Wat is het doel van Genesis 1? Was het de intentie van de schrijver om ons te behoeden voor al te menselijke voorstellingswijzen over Gods scheppingswerk? Nee, het doel van Genesis 1 is om ons een betrouwbaar verslag te geven van Gods scheppingswerk. Hoe weten we dat? Dat weten we omdat Genesis 1 een historisch verslag is. De bewijzen daarvoor zijn onloochenbaar. Zie de bespreking van het artikel van Peels (artikel 6). Zie ook de bespreking van het artikel van Mart-Jan Paul (artikel 9). Het doel van elk historisch verslag is om een betrouwbare weergave te geven van wat er in het verleden is gebeurd. Dat is de opzet, het doel, de intentie van iedere historicus. Zo ook van de schrijver van Genesis 1.

3.

Genesis 1 en 2 zouden volgens Paas een liturgische achtergrond hebben net als de meeste scheppingsteksten in het Oude Testament. Het zijn eerder liederen, of zij hebben hun oorsprong in liederen, die gebruikt werden in de tempeldienst. Dit wordt volgens Paas bevestigd doordat Genesis 1 sterk benadrukt dat de mens als priester is gesteld in de tempel die kosmos heet.

“Genesis 1, waar zulke termen dominant zijn, dient door zijn positie aan het begin van de Bijbel tegelijk als leeswijzer voor andere scheppingsteksten: neem ze niet te letterlijk en te materieel, maar lees ze zoals ze zijn bedoeld: als veelkleurige omschrijvingen van het mysterie van de schepping. Dit mysterie wordt niet allereerst ontrafeld en geanalyseerd, maar het wordt bezongen. Het feit dat zoveel van de oudste scheppingsteksten liturgisch van aard zijn, en dat de inleidende scheppingsverhalen in Genesis 1 en 2 zo sterk benadrukken dat de mens als priester is gesteld in de tempel die kosmos heet, wijst ons hier de weg naar een lezing van scheppingsteksten die recht doet aan de Bijbel en een rijke inspiratie is voor het geloofsleven en de theologie.” (Blz. 134)

De beweringen van Paas op een rijtje:

1. Veel Bijbelgedeelten over de schepping zijn ontleent aan liederen gebruikt in de (tempel)liturgie van het volk Israël.
2. Genesis 1,2 heeft ook deze liturgische achtergrond. Deze hoofdstukken stellen de mens voor als priester in de tempel van God, de kosmos.
3. Omdat Genesis 1,2 afkomstig zijn uit de liturgie van Israël, moeten we ze niet al te letterlijk opvatten. We moeten ze niet opvatten als exacte beschrijving van Gods scheppingswerk.
4. De scheppingsliederen van Israël analyseren niet maar bezingen het scheppingsmysterie.
5. Genesis 1 is anders dan andere Bijbelgedeelten over Gods scheppingswerk. Het is minder beeldend en gebruikt meer abstracte termen. Dat komt niet omdat Genesis 1 en 2 een historisch

verslag zijn, maar dat komt omdat de schrijver al te menselijke voorstellingswijzen van Gods scheppingswerk tegen wilde gaan.

Wat moeten we hier van denken? De pogingen om Genesis 1 en 2 te dehistoriseren zijn eindeloos. De een nog absurder dan de andere. Dit soort theorieën zijn zonder uitzondering uiterst speculatief. De simpele waarheid is dat Genesis 1 een historisch verslag is. Dit blijkt uit Genesis 1 zelf, en wordt bevestigd in de rest van de Bijbel. Dit bewijs kan niet opzij geschoven worden. We vinden in Genesis 1 geen na-ijl effect van een liturgische traditie van scheppingsliederen. En is het u ooit al opgevallen bij het lezen van Genesis 1 en 2 dat de mens daar voorgesteld wordt als priester in de tempel die kosmos heet? Mij niet, u vast ook niet. Dat begrepen we pas toen theologen zoals John Walton dit in de tekst van Genesis 1 en 2 ontwaarden.

Terug naar het gedachte-experiment. Bent u er uit? Vindt u de omgang van Paas met Genesis 1 en 2 volkomen natuurlijk, ongewrongen? Of ziet u de ironie van de situatie in. De omgang van creationisten met Genesis 1 en 2 zou volgens Paas gewrongen zijn, maar zijn eigen omgang met Genesis 1 en 2 is pas echt gewrongen.

Artikel 9: Was Adam een historisch persoon?

Mart-Jan Paul

Het artikel van Mart-Jan Paul is, in vergelijking met hetgeen eraan vooraf ging, een verademing. Nadat de eerste negen artikelen systematisch ons geloof afgebroken hebben, verricht Paul het broodnodige herstelwerk. In tegenstelling tot de meeste andere auteurs neemt hij Genesis 1 en 2 wel serieus. Dat wil zeggen, hij vat het op als historisch. Ook vinden we in zijn artikel geen schriftkritische gedachten.

Met historisch bedoelt hij het volgende: *“Historiciteit betekent in dit geval dat de hoorders en lezers die gebeurtenissen accepteerden, en soms ook konden controleren. Dat blijkt ook later uit de verwijzingen in de boeken Koningen en Kronieken naar gebruikte bronnen.”* (Blz. 142)

Volgens Paul is het de intentie van de schrijver van Genesis om geschiedenis te schrijven. Dat geldt voor heel het boek Genesis ook voor Genesis 1-11. Paul geeft hier verschillende argumenten voor. Als eerste bespreekt hij de toledoot-formule. Het woord toledoot betekent verwekkingen, afstammelingen. De eerste keer dat deze formule voorkomt is in Genesis 2:4, de tweede keer in Genesis 5:1 enzovoort. De toledoot-formule verdeelt het boek in twaalf stukken. *“In ieder geval is het begrip toledoot een structurend element, om het boek als eenheid te lezen, Het betekent ook dat er geen duidelijk onderscheid is tussen de historiciteit in het begin en het slot van het boek Genesis”* (Blz. 144). Genesis is een eenheid. Een doorlopende vertelling. Om die reden is het niet mogelijk: *“onderscheid te maken in de mate van historiciteit van Adam, Noach, Abraham en Jozef”* (Blz. 144)

Vervolgens bespreekt Paul een hele reeks Bijbelgedeelten uit het Oude- en het Nieuwe Testament. Uit al deze Bijbelgedeelten blijkt dat Genesis 1-3 in de rest van de Bijbel opgevat wordt als historisch. Paul wijst bijvoorbeeld op de overeenkomsten tussen Adam en Noach. De gelijkenissen zijn treffend, Noach wordt na de vloed als een nieuwe stamvader van de mensheid gepresenteerd. Hierover zegt Paul: *“Die vergelijking van Adam en Noach wijst in de richting van dezelfde mate van historiciteit”* (Blz. 146).

Ook verwijst hij naar Exodus 20:8-11 en 31:17. Hier spreekt God zelf tot het volk Israël: *“In zes dagen heb Ik de hemel en de aarde geschapen”*. Een verwijzing naar Genesis 1. Verder noemt hij het geslachtsregister aan het begin van het boek Kronieken. Dit geslachtsregister begint met Adam en vermeldt ook Abraham, Izaak en Ezau. Er is voor de kroniekschrijver blijkbaar geen onderscheid

in historiciteit tussen Adam en Abraham. In Hosea vinden we een verwijzing naar de val van Adam in Genesis 3.

Uit het Nieuwe Testament bespreekt hij Lukas 3:23-38. Het geslachtsregister van Jezus eindigt met *“de zoon van Enos, de zoon van Seth, de zoon van Adam, de zoon van God.”* Opnieuw een bevestiging dat de rest van de Bijbel Adam beschouwt als een historisch persoon. *“Lukas hanteert de geslachtsregisters in Genesis 5 en 11 als betrouwbare getuigenissen voor de afkomst van de Messias”* (Blz. 146.)

Vervolgens wijst hij op Marcus 10:6-8 en Mattheus 19:4-6. Heel belangrijke Bijbelgedeelten. Ook Jezus vatte Genesis 1 en 2 op als geschiedschrijving. Hij ziet Adam en Eva als het eerste mensenpaar. *“Maar vanaf het begin van de schepping heeft God hen mannelijk en vrouwelijk gemaakt.”* Hetzelfde geldt voor Paulus, Paulus gaat er vanuit dat de schepping van de mens precies zo plaats vond als Genesis 1 en 2 vermelden, zie Handelingen 17:26, 1 Timotheüs 2:13; 1 Korinthe 11:8,12. Ook het verhaal van de zondeval vergeestelijkt hij niet, maar vat hij op als historisch (1 Timotheüs 2:14; 2 Korinthe 11:3) *“Het beroep van Paulus op Genesis 2-3 toont dat hij deze hoofdstukken als historisch en fundamenteel beschouwt, met duidelijke gevolgen voor de ethiek.”* (Blz. 148)

Wat zijn de consequenties van de ondermijning van de historiciteit van Adam? Paul noemt twee consequenties.

Het eerste wat hij noemt is de aantasting van het gezag van de Bijbel. Het gezag van de Bijbel wordt volgens Paul op de volgende manieren aangetast:

–Door het opzij schuiven van het zelfgetuigenis van de Bijbel.

In de rest van de Bijbel wordt Adam gezien als een historisch figuur, de eerste mens die rechtstreeks door God werd geschapen. Adam is niet geëvolueerd.

-Door het ondermijnen van de duidelijkheid van de Schrift.

“In het bovenstaande meen ik te hebben aangetoond dat de Schrift zelf in Genesis het ontstaan van de mens als een afzonderlijke scheppingsdaad van God presenteert als een historisch feit. Andere Bijbelschrijvers bevestigen dat door te verwijzen naar (de afzonderlijke schepping van) Adam en Eva als historische personen. Wanneer wij nu op basis van de resultaten van wetenschappelijk onderzoek de historiciteit ontkennen, doet dat afbreuk aan het zelfgetuigenis en de duidelijkheid, en daarmee aan het gezag van de Schrift.” (Blz. 148)

Het tweede wat hij noemt zijn de gevolgen voor de traditionele Bijbeluitleg.

“Bovendien strijdt een dergelijke uitleg met de duidelijke hoofdlijn in de joodse en christelijke traditie: de schepping was zondeloos, maar door ongehoorzaamheid van de mens kwamen er ingrijpende consequenties voor de gehele wereld. Adam en Eva waren de eerste en enige mensen uit dit echtpaar is de gehele mensheid voorgekomen. De verklaarders maakten allerlei actuele toepassingen, maar ze gingen wel uit van een historisch concrete en correcte beschrijving. Mijn zorg is dat de aanvaarding van de evolutietheorie als externe bron de uitleg van Bijbelteksten zo gaat beïnvloeden, dat de oorspronkelijke boodschap aangepast wordt. Dat is het paard van Troje binnenhalen.” (Blz. 148,149)

Een alinea later maakt Paul dit concreter: *“Tegenover de klassieke opvatting van de goedheid van de eerste schepping, gaan veel theïstische evolutionisten ervan uit dat dood, ziekte, afwijkingen bij de geboorte, strijd, lijden, ernstige pijn, geweld van vleeseters, doodslag en destructieve ecologische rampen vanaf het begin aanwezig waren. Afgezien van de problemen in de uitleg van het Oude Testament staat dit ook haaks op het onderwijs van Jezus en de apostel Paulus.”* (Blz. 149)

Artikel 10: Hoe verhoudt het Bijbelse zondvloedverhaal (Genesis 6-9) zich tot de beschikbare wetenschappelijke kennis?

Koert van Bekkum

Genesis 1-11 behoort volgens van Bekkum tot het genre protohistorie. Dat geldt dus ook voor het zondvloedverhaal, waar van Bekkum in dit artikel aandacht aan besteed.

Van Bekkum lijkt met het begrip protohistorie het volgende te bedoelen:

-Het verhaal van de zondvloed, en de andere verhalen uit Genesis 1-11, zijn geschreven in de beeldende en mythologische taal van het oude Nabije Oosten. Daarmee bedoelt van Bekkum waarschijnlijk dat de verhalen allerlei mythologische elementen bevatten, die we niet al te letterlijk moeten nemen. Het gaat om een gemythologiseerde beschrijving van de geschiedenis.

“...en helemaal daarvoor komt uiteindelijk de protohistorie van de schepping en de ontwikkelingen die daarop volgden, beschreven in de meer beeldende en mythologische taal van het oude Nabije Oosten.” (Blz. 163) Door deze mythologische aankleding van het verhaal wordt het onmogelijk om het onverkort te lezen als een historisch verslag. Het is daardoor lastig, zo niet onmogelijk, om nog te achterhalen naar welke historische gebeurtenis Genesis 6-9 verwijst.

- Het is niet de bedoeling van de schrijver van Genesis 6-9 om een exacte beschrijving te geven van een bepaalde historische gebeurtenis. Zijn doel was om ons belangrijke lessen te leren over God, de mens en de wereld waarin we leven. Het ging hem niet om de historische gebeurtenis op zichzelf, maar om de belangrijke lessen en inzichten die wij ervan kunnen leren. Wanneer we ons focussen op de precieze historische toedracht, benaderen we de tekst op een oneigenlijke manier. Dat is niet het doel dat de schrijver met de tekst had.

“Aandachtige lezing en vergelijking met Mesopotamische parallellen laten zien dat Genesis 1-11 een zorgvuldig gecomponeerd geheel vormt in een bijzonder genre: protohistorie. Dit verhaal is niet bedoeld om historisch en wetenschappelijk in te ‘winkelen’, maar om als geheel begrepen te worden.” (Blz. 165)

“Als in de vorm van een animatie van de vroege geschiedenis van de mensheid laat dit verhaal zien waar mensen toe in staat zijn, wie God is, en waarom een mens die hem toegewijd is, er te midden van morele chaos en geweld toch op mag vertrouwen dat de schepping leefbaar blijft. Bovendien roept het op met Noach een heraut te zijn van Gods rechtvaardigheid...” (Blz. 166)

Is er een wereldwijde vloed geweest? Volgens van Bekkum zal er wel een vloed geweest zijn, maar deze was niet wereldwijd. Tot dit oordeel komt hij op basis van, ‘de beschikbare geologische gegevens’. *“Geologen...zeggen dat niets wijst in de richting van een zondvloedgeologie.” (Blz. 165).*¹⁰ De Bijbeltekst speelt bij het beantwoorden van deze vraag voor van Bekkum geen rol. Door zijn karakterisering van Genesis 1-11 als protohistorie heeft hij Genesis 6-9 handig buitenspel gezet. Wat de vraag naar de wereldwijde vloed betreft houdt dit concreet in dat de tekst niets zou zeggen over het lokaal of wereldwijd zijn van de vloed die zij beschrijft. Wanneer we denken dat Genesis 6-9 wel een wereldwijde vloed beschrijft, lezen we de Bijbeltekst niet goed. We miskennen in dat geval de ware aard van dit Bijbelgedeelte, protohistorie. *“Sommige uitleggers geven ruimhartig toe dat het Bijbelverhaal een alles overstelpende vloed veronderstelt, maar zeggen tegelijk dat het gaat om een retorische en theologische overdrijving. Anderen trekken uit de nadruk op de totaliteit van de vloed de conclusie dat de hele aardebol onder water stond. Beide interpretaties lopen echter stuk op het feit dat de tekst volstrekt niet denkt in termen van global of local. Heel de ‘bewoonde wereld’ wordt vernietigd. Maar die wordt allerminst gezien of getekend als globe of een stroomgebied*

¹⁰ Wij geloven dat er wel aanwijzingen zijn voor een zondvloedgeologie. Voor meer informatie hierover, zie de volgende websites: logos.nl; antweringenegenesis.org; www.icr.org; www.creation.com. Zie verder “Earth’s catastrophic past” van Andrew A. Snelling en “Hoe zit het met...De ouderdom van de aarde?” van Gert-Jan van Heugten. Zie ook: logos.nl/overtuigd-geraakt-door-zondvloedgeologie/

ergens tussen Jordanië en Iran. Dat hedendaagse lezers behoefte hebben aan en dergelijke reconstructie is begrijpelijk. Maar met het goed lezen van de Bijbeltekst naar zijn aard heeft dat weinig meer te maken.” (Blz. 164)

Praktisch gezien komt het er dus op neer dat de verhalen uit Genesis 1-11 voor ons geen waarde hebben als geschiedschrijving. Het historisch gehalte is voor ons (niet meer) te achterhalen. Dat vond de schrijver van deze hoofdstukken namelijk niet belangrijk. Het is daarnaast lastig om te bepalen wat tot de historische kern van deze verhalen hoort en wat tot de mythologische inkleding. Genesis 1-11 kunnen om die reden niet dienen als historische bron. We kunnen niet zeggen de zondvloed is wereldwijd geweest omdat Genesis 6-9 dat zegt. *“Het zal blijken dat het Bijbelse vloedverhaal duidelijker historisch is ingekaderd en naar een concreter verleden verwijst dan de Mesopotamische versies. Tegelijk maken het oud-oosterse taalkleed en de gerichtheid van het verhaal op zijn algemeen-menselijke en specifiek Israëlitische betekenis het zo goed als onmogelijk er wetenschappelijk bruikbare historische informatie aan te ontleen. Het is beter het Bijbelse vloedverhaal te lezen zoals het zichzelf presenteert: een confronterend, maar uiteindelijk hoopvol verhaal over de verhouding tussen God en mensen, zoals die op een heel diep niveau in de vroege geschiedenis van de mensheid is uitgekristalliseerd.” (Blz. 152)*

Dit is onzin. Hoe weten we wat de schrijver van een tekst interesseerde, waar hij op gericht was, wat hij wilde zeggen? Je zou het aan de schrijver zelf kunnen vragen, maar in dit geval is dat onmogelijk. Dan blijft er nog maar één manier over om dit te bepalen, we kijken naar de tekst zelf. Uit wat de schrijver opschrijft, blijkt wat hij wilde zeggen. Tot welke conclusie komen we, als we simpelweg kijken naar wat de auteur van Genesis 6-9 zegt en even alles wat van Bekkum over protohistorie beweerd vergeten? De eerste conclusie die we moeten trekken is dat de schrijver onmiskenbaar een nauwkeurig historisch verslag wilde geven. Hij geeft bijvoorbeeld een heel gedetailleerde chronologie van de gebeurtenissen! Zie Genesis 7:11,12,17,24; 8:3-6,10,12,13,14. In de tweede plaats komen we tot de conclusie dat hij wel degelijk geïnteresseerd was in het wereldwijde karakter van de vloed. Hij geeft namelijk op een niet te missen manier aan dat de vloed wereldwijd was. *“Het water steeg meer en meer op de aarde, zodat alle hoge bergen die onder heel de hemel zijn, bedekt werden. Nog vijftien el daarboven steeg het water, en de bergen werden bedekt. En alle vlees dat zich op de aarde bewoog, gaf de geest: de vogels, het vee, de wilde dieren en alle kruipende dieren, die op de aarde kropen, en alle mensen. Alles met levensadem in zijn neusgaten van alles wat op het droge leefde stierf. Zo verdelgde Hij alles wat bestond, wat op de aardbodem was, van mens tot dier, tot kruipende dieren en vogels in de lucht; verdelgd werden zij van de aarde. Alleen Noach bleef over, en wat met hem in de ark was. En het water had honderdvijftig dagen lang de overhand op de aarde.” (Genesis 7:19-24)* Het water steeg zo hoog dat het **alle** hoge bergen onder de **ganse** hemel overdekte. Het water kwam zelfs vijftien el boven de hoogste bergen uit. Als gevolg daarvan stierven **alle** dieren en **alle** mensen, behalve Noach en zijn gezin, en de dieren in de ark. Duidelijker had de schrijver niet aan kunnen geven dat de vloed wereldwijd was. Soms wordt wel beweerd dat de schrijver welbewust overdrijft. Maar daar is geen aanwijzing voor. Dat er geen sprake is van overdrijving blijkt uit de bewering van de schrijver dat het water vijftien el boven de hoogste bergen steeg, en uit de bewering dat het water honderdvijftig dagen lang de overhand had over de aarde. Deze mate van detail past niet bij welbewuste overdrijving.

Van Bekkum speelt een sluw spel met Genesis 6-9. Dit zou een theïstische evolutionist ook kunnen spelen met Genesis 1-3. Hij zou bijvoorbeeld kunnen beweren dat deze hoofdstukken, omdat het om protohistorie gaat, zich niet richten op het beantwoorden van de vraag hoe God precies Adam en Eva geschapen heeft. Was dit rechtstreeks of door een evolutieproces? Het is niet meer te achterhalen. De schrijver richtte zich namelijk niet op het beantwoorden van dit soort vragen.

Bovendien moeten we rekening houden met het feit dat de schrijver de meer beeldende en mythologische taal van het oude nabije oosten gebruikt. Als we op deze manier Genesis 1-11 benaderen is het einde zoek. Het wordt dan heel gemakkelijk om alles wat je in deze hoofdstukken niet bevalt op een arbitraire manier buiten spel te zetten. Is er iets in deze hoofdstukken waar u veel moeite mee heeft? Wijs er op dat het om protohistorie gaat en de schrijver in zijn tekst geen aandacht aan dit onderwerp besteed. Bovendien moet de tekst niet te letterlijk genomen worden, want zij is geschreven in de meer beeldende en mythologische taal van het oude nabije oosten.

Probleem opgelost!

Deze onzinnige benadering van Genesis 1-11 gaat lijnrecht in tegen het zelfgetuigenis van de Schrift. In de rest van de Bijbel wordt Genesis 1-11 wel serieus genomen als historische bron. Uit niets blijkt dat deze hoofdstukken anders worden behandeld, als minder historisch worden gezien, als Genesis 12-39, of bijvoorbeeld het boek Koningen. Het duidelijkst zien we dat bij de verwijzingen naar de schepping van de mens en de zondeval. Tot in groot detail wordt in enkele tientallen Schriftplaatsen verwezen naar de geschiedenis van de schepping van de mens en de zondeval. Blijkbaar gingen de schrijvers van deze Bijbelgedeelten er van uit dat alles precies zo gegaan is als Genesis 1-3 zegt.¹¹ Als de Bijbelschrijvers zo tegen Genesis 1-3 aankeken, moeten ze ook zo tegen Genesis 6-9 aangekeken hebben. Ze zullen bij het lezen van Genesis 6-9 gedacht hebben aan een wereldwijde zondvloed. En wij doen er goed aan om dat ook te doen.

Artikel 11: Hoe lees je het sabbatsgebod in Exodus 20 in het licht van andere Bijbelteksten over de sabbat?

Gert Kwakkel

In dit artikel bespreekt Kwakkel de scheppingsdagen. Het uitgangspunt is Exodus 20:11 en 31:17 *“Cruciaal daarbij is de vraag of de Bijbel echt bedoelt te zeggen dat God de wereld in zes dagen geschapen heeft om daarna een dag rust te nemen. Is deze indruk juist?”* (Blz. 175)

Vervolgens bespreekt Kwakkel de kadertheorie. *“Volgens deze theorie heeft de auteur van Genesis 1:1-2:3 de Israëlitische week van zes dagen werken en een dag rust gebruikt als een literair schema om Gods scheppingswerk thematisch te beschrijven.”* (Blz. 175) De kadertheorie beweert dat de scheppingsweek van Genesis 1 gebaseerd is op de Israëlitische week van zes dagen werken en een dag rusten. Volgens Exodus 20:11 en 31:17 is het echter precies andersom. De Israëlitische week is gebaseerd op de scheppingsweek. De aanhangers van de kadertheorie beweren dat de schrijver van Exodus 20:11 wist dat de scheppingsdagen van Genesis 1 slechts literaire vormgeving zijn. Kwakkel vindt dit niet overtuigend: *“...speelt hij dan niet een vreemd spel als hij daar een voorschrift op baseert, dat diep ingrijpt in Israëls leven?”* (Blz. 176) Hij vindt het meer voor de

11 Het duidelijkst zien we dit bij de verwijzingen naar de schepping van de mens. Deze teksten verwijzen naar alle details die Genesis 1:26-28 en 2:7,18,21-24 geven over de schepping van de mens. Dat God de mens formeerde uit het stof der aarde (Job 33:6; Prediker 3:20,21; 12:1,7) Dat God vervolgens de levensadem in zijn neus blies (Job 27:3; 33:6; Prediker 12:7; Jesaja 42:5; Jeremia 38:16; Handelingen 17:25), en de mens daardoor een levend wezen werd (1 Korinthe 15:45). Dat God de mens schiep naar zijn beeld (Genesis 5:1; 9:6; Jakobus 3:9). Dat God de mens schiep om te heersen over Zijn schepping (Psalm 8:5-9). Dat God de mens als man en vrouw geschapen heeft (Genesis 5:2; Mattheus 19:4; Markus 10:6). Dat God eerst Adam schiep en toen Eva (1 Timotheüs 2:13). Dat God Eva geschapen heeft uit de zij van Adam (1 Korinthe 11:8). Dat God de vrouw geschapen heeft om de man (1 Korinthe 11:9). Dat God met de schepping van de man en de vrouw het huwelijk ingesteld heeft (Mattheus 19:4-6; Efeze 5:28-33). Dat alle mensen voortgekomen zijn uit één man (Handelingen 17:25,26). Dat Eva de moeder geworden is van alle levenden (Genesis 3:20). Dat de schepping van de mens helemaal aan het begin plaats vond (Marcus 10:6).

hand liggen dat de auteur van Exodus: “...er echt van overtuigd was dat God de wereld in zes dagen geschapen en op de zevende dag gerust heeft.” (Blz. 176)

Tot zo ver kunnen wij Kwakkel goed volgen. Maar dan... zegt hij het volgende: “Daarmee is niet gezegd dat alle onderdelen van Genesis 1:1-2:3 letterlijk opgevat dienen te worden of dat de schepping precies in de daar beschreven volgorde heeft plaatsgevonden. Dat staat niet in Exodus 20:11 en 31:17. Wel presenteren deze teksten de schepping in zes werkdagen en een dag rust als een feit dat hard genoeg is om er een goddelijk gebod op te funderen.” (Blz. 176)

De schrijver van Exodus 20:11 ging er van uit dat God de wereld in zes dagen geschapen en op de zevende dag gerust heeft. Een duidelijke aanwijzing dat we Genesis 1 letterlijk moeten nemen zou je zeggen. Maar dat is niet de conclusie die Kwakkel uit Exodus 20:11 trekt. “Daarmee is niet gezegd dat alle onderdelen van Genesis 1:1-2:3 letterlijk opgevat dienen te worden of dat de schepping precies in de daar beschreven volgorde heeft plaatsgevonden. Dat staat niet in Exodus 20:11 en 31:17” Inderdaad dat zeggen deze teksten niet expliciet, maar deze teksten vormen daarvoor wel een sterke aanwijzing. En zo zijn er nog een heleboel teksten die bepaalde onderdelen van Genesis 1:1-2:3 letterlijk opvatten. Zie voor een aantal voorbeelden, voetnoot 11. Al deze teksten samen maken de volgende conclusie onontkoombaar: in de rest van de Bijbel wordt Genesis 1:1-2:3 gezien als een letterlijk-historisch verslag. We kunnen er daarom van uit gaan dat “de schepping precies in de daar beschreven volgorde heeft plaatsgevonden”.¹²

Kwakkel voelt blijkbaar de behoefte om zich te distantiëren van de ‘letterlijke’ lezing van Genesis 1. De uitleg die hij van Exodus 20:11 geeft speelt de voorstanders van dit ‘letterlijke’ lezen in de kaart. Kwakkel is echter geen creationist maar een aanhanger van het theïstisch evolutionisme.

Als theïstische evolutionist moet Kwakkel het Bijbelse scheppingsverhaal zien te harmoniseren met de evolutietheorie. Aan het eind van zijn artikel komt hij met de volgende oplossing:

“In de Bijbel laat God zelf het licht schijnen over de herkomst en het doel van onze wereld. Dat is voldoende en bepalend voor ons leven met Hem en met elkaar. Het vertelt ons niet hoe alles precies verlopen is bij het ontstaan van de wereld. Natuurwetenschap mag daarnaar zoeken.” (Blz. 177)

Kwakkel ziet de Bijbel en de natuurwetenschap als complementair, als niet overlappende gebieden die elkaar aanvullen

“Bijbel en natuurwetenschap geven zo twee verschillende ‘plaatjes,.. Wij kunnen proberen die in elkaar te schuiven, maar wij hoeven niet in paniek te raken als dat niet lukt. Beide ‘plaatjes’ kunnen naast elkaar fungeren, zolang je maar het doel, de waarde en de beperkingen van elk van beide ziet.” (Blz. 177)

12 Als je gelooft dat de auteur van Exodus: “...er echt van overtuigd was dat God de wereld in zes dagen geschapen en op de zevende dag gerust heeft”, licht het voor de hand om ook te geloven dat de auteur van Exodus er echt van overtuigd was “dat de schepping precies in de daar beschreven volgorde heeft plaatsgevonden.” Waarom? Uit het feit dat de auteur van Exodus er echt van overtuigd was dat God de wereld in zes dagen geschapen en op de zevende dag gerust heeft, blijkt dat hij de chronologie van Genesis 1 serieus nam. Eerst werkte God zes dagen, daarna ruste hij een dag. Het licht dan voor de hand dat de auteur van Exodus ook de volgorde van de scheppingsdaden van God op de eerste zes dagen serieus nam. Als iemand gelooft dat God eerst zes dagen werkte en toen een dag ruste, geloof hij zeer waarschijnlijk ook dat God op dag één het licht schiep en op dag twee het uitspansel. Als hij op het ene punt de volgorde van Gods daden (eerst werken dan rusten) serieus neemt, zal hij dat hoogstwaarschijnlijk ook op het andere punt doen (volgorde scheppingsdaden).

De Bijbel zou slechts gaan over herkomst en doel van onze wereld. Over het waarom. Terwijl de natuurwetenschap gaat over hoe alles precies verlopen is bij het ontstaan van de wereld. Het hoe. Om die reden hoeven we ons niet druk te maken wanneer de evolutietheorie waar blijkt te zijn. De evolutietheorie is niet in strijd met de Bijbel. De evolutietheorie spreekt over het hoe van Gods schepping, maar zegt verder niets over het waarom van Gods schepping. En over het hoe heeft de Bijbel volgens Kwakkel nu juist niets te zeggen. Dat komt goed uit voor theïstische evolutionisten die het gezag van de Bijbel willen handhaven.

Probleem is echter dat, dit niet klopt. De Bijbel spreekt wel over het hoe van Gods scheppingswerk. Neem de schepping van de mens. *“toen formeerde de Here God de mens van stof uit de aardbodem en blies de levensadem in zijn neus”* (Genesis 2:7) Het plaatje van de Bijbel heeft net als het plaatje van de evolutiebiologie tot doel om ons iets te vertellen over het hoe van Gods schepping. Dat is niet het enige doel van het plaatje van de Bijbel, het doel is breder, de Bijbel vertelt ons ook over het waarom. We hebben dus wel degelijk een probleem wanneer beide plaatjes niet in elkaar te schuiven zijn. Evolutiebiologie en het Bijbelse scheppingsverhaal kunnen niet vredig naast elkaar bestaan. We moeten kiezen! Geloven we de evolutiebiologie of de Bijbel.

Artikel 12: Wat betekent de nauwe relatie die Paulus legt tussen Adam en Christus in Romeinen 5 voor onze opvatting over Adam?

Michael Mulder

Michael Mulder gelooft dat Paulus een kind van zijn tijd was, en daarom over Adam dacht zoals de Joden in zijn tijd deden. Deze Joodse denkwijze over Adam is volgens hem terug te vinden in Romeinen 5:12-21. Mulder denkt verder dat geloof in evolutie de kern van Paulus boodschap niet aantast. Theïstische evolutie heeft volgens Mulder geen gevolgen voor het evangelie. De boodschap van Paulus kan volgens hem gerecontextualiseerd worden zonder dat de kern ervan verloren gaat. Je hoeft als christen niet per se te geloven in een historische Adam van wie alle mensen afstammen. Je hoeft ook niet te geloven dat door zijn val de dood in de wereld kwam. *“Tegelijk wil ik voorzichtig zijn met het uittekenen van de historische omstandigheden van Adam als kernelementen van het evangelie die geloofd dienen te worden om dit op de juiste manier te verstaan. Het blijft eenvoudig zo, dat Paulus hierover spreekt als kind van zijn tijd aansluitend bij Joodse opvattingen die we ook kennen uit andere geschriften.”* (Blz. 189)

Als we de volgende twee zaken maar handhaven, blijft volgens Mulder het evangelie, de kern van Paulus boodschap, overeind:

-De val van Adam had gevolgen voor de hele mensheid.

We moeten de theologische verbinding tussen Adam en de rest van de mensheid handhaven. Ook al zien we niet per se een biologische verbinding.

“Nu vanuit verschillende natuurwetenschappelijke invalshoeken, ook door christelijke onderzoekers, als een vaststaand uitgangspunt van wetenschap wordt aangenomen dat de aarde al lang bestond vóór Adam en daarop leven en sterven was van planten en dieren, raakt dat voor mij niet de kern van Paulus boodschap, zoals ik die in dit artikel heb uitgewerkt. Ook wanneer er sprake is van meer ‘Adamieten’ hoeft dat niet het geval te zijn, omdat de band tussen Adam en alle mensen voor Paulus niet gelegen is in biologische afstamming, maar in het oordeel van God. Deze theologische verbinding gaat verder dan de biologische. Uiteraard spreekt Paulus er over met het beeldmateriaal uit zijn tijd, maar de beslissende spits van zijn boodschap ligt in de manier waarop Gods oordeel doorgaat tot allen die van Adam zijn en tot allen die van Christus zijn.” (Blz. 189)

Met de opvattingen van Dennis Alexander zou Mulder goed kunnen leven. Zie de bespreking van zijn denkbeelden door Mart-Jan Paul op Blz. 137-142. Alexander ziet geen biologische verwantschap tussen Adam en de hele mensheid, maar wel een theologische. Adam werd door God aangewezen als verbondshoofd, als vertegenwoordiger van heel de mensheid, ook van de mensen die er in zijn tijd al waren. Als vertegenwoordiger, had zijn ongehoorzaamheid gevolgen voor alle mensen. Zowel voor hen die van Adam zelf afstammen als voor hen die niet van Adam afstammen.

-Adam als een reëel persoon.

Uit Romeinen 5:12-21 blijkt volgens Mulder dat Adam een reëel persoon was. Dit volgt uit de verbinding die in dit hoofdstuk tussen Adam en Christus gemaakt wordt. Dat kunnen we volgens Mulder ook vol blijven houden als Adam niet de eerste mens was van wie alle mensen afstammen.

“En hoewel de werkelijkheid van een Adam als eerste begin onze ‘historische voorstelling te boven gaat, veronderstelt de heilshistorische verbinding die Paulus tussen Christus en Adam legt wel een reëel persoon, waar we persoonlijk over kunnen spreken om de boodschap van Paulus goed te vertolken.” (Blz. 189)

Adam als reëel persoon moet gehandhaafd worden. Maar Adam hoeft niet in biologische zin de eerste mens te zijn.

Uit bovenstaande beschrijving blijkt dat Mulder een heel andere visie op de Bijbel heeft dan Petrus en Paulus hadden. Paulus geloofde dat elk Schriftwoord door God was ingegeven (2 Timotheüs 3:16). En Petrus geloofde dat God de schrijvers van de Bijbel door Zijn Geest geleid had om op te schrijven wat Hij wilde zeggen (2 Petrus 1:21).

Ook Jezus dacht er zo over. Volgens Jezus was heel de Bijbel de waarheid (Johannes 17:17). Mulder gelooft dat de schrijvers van de Bijbel kinderen van hun tijd waren, en dat ze daarom allerlei verkeerde ideeën hadden over hoe de wereld is ontstaan. Ook als het gaat om Adam dwaalden ze. Paulus dacht dat Adam de eerste mens was, rechtstreeks door God geschapen, maar wij weten dat, dit niet klopt. Mulder neemt de Bijbel niet serieus als het Woord van God. De Bijbel is in zijn ogen net zo goed een woord van mensen. De woorden van mensen die wij in de Bijbel tegen komen hoeven we niet serieus te nemen, deze mogen we gerust naast ons neerleggen.

Volgens Mulder kun je in theïstische evolutie geloven zonder dat, dit het evangelie ondermijnd. Het evangelie wordt er niet door aangetast. Maar is dat zo? Nee, niet als je gelooft dat er voor Adam al mensen waren, en deze ook al stierven. Dat is duidelijk in strijd met de kern van het evangelie. Iemand die dit gelooft, kan de dood niet meer als straf voor de zonde zien (Romeinen 6:23). De dood is in de wereld gekomen als gevolg van de zonde (Romeinen 5:12). Hoe kan de dood het loon voor de zonde zijn, als de dood er voor de zonde al was? Dat is onmogelijk. Dit raakt het hart van het evangelie.

Hoe zou Paulus tegen de denkbeelden van Mulder aangekeken hebben? Zou hij er niet mee gezeten hebben wanneer mensen andere ideeën over Adam hadden dan hij, omdat dit de kern van zijn boodschap niet raakte? Nee, zeker niet. Paulus zou dit als een zeer ernstige zaak hebben opgevat. *“Sta dan vast, broeders, en houd u aan de overleveringen waarin u onderwezen bent door ons woord of door onze brief.”* (2 Thessalonicenzen 2:15) In de verzen hiervoor (2 Thessalonicenzen 2:1-12) heeft Paulus het idee weerlegd dat de dag des Heren reeds begonnen is. Een afwijking in de leer die niet direct raakt aan de kern van het evangelie, maar voor Paulus toch ernstig genoeg is om te weerleggen. We kunnen hier uit concluderen dat Paulus elke afwijking in de leer, of deze nu direct aan het evangelie raakte of niet, hoog opvatte. De gelovigen dienden zich te houden aan wat

hij en de ander apostelen leerden. Bij deze overleveringen hoorde zeker ook wat hij hen over Adam geleerd had. Zie Hand 17:26; 1 Tim 2:13,14; 1 Korinthe 11:8 enzovoort.

Artikel 13: Is evolutie in strijd met Gods karakter?

Rik Peels

Peels beantwoordt in dit artikel de volgende vraag: *“De vraag die ik hier wil stellen is of er een conflict is tussen Gods karakter, zoals dat in de Bijbel geschetst wordt, en het evolutionaire proces. Meer specifiek: God is zelf-gevende liefde die bereid is om te dienen, die consequent voor het kwetsbare en het zwakke kiest, zoals weduwen en wezen, en die van ons vraagt hetzelfde te doen. In het evolutionaire proces heeft vaak de sterkste in de zin van de best aangepaste meer kans om te overleven; het zwakke en kwetsbare wordt veelal genadeloos geselecteerd.”* (Blz. 192)

Dit is inderdaad een groot probleem voor aanhangers van theïstische evolutie. Een fataal probleem. Maar Peels vindt van niet. Hij denkt een bevredigend antwoord te hebben.

“Hier doe ik drie voorstellen die volgens mij samen een bevredigend antwoord bieden op de vraag waarom God een evolutionair proces heeft gebruikt of toelaat.” (Blz. 197)

Het eerste voorstel noemt hij de sceptische reactie. Een variatie op het “the-only-way argument”. *“het zou goed kunnen dat evolutie voor God de enige manier was om de huidige biodiversiteit inclusief de mens, tot stand te brengen. Misschien zijn de alternatieven fysisch of metafysisch onmogelijk”* (Blz. 198). Zo ver wil hij echter niet gaan, hij nuanceert dit argument iets: *“...het zou goed kunnen dat het evolutionaire proces beter was dan of even goed als de alternatieven die God tot zijn beschikking had.”* (Blz. 199) Vervolgens speculeert Peels over wat Gods overwegingen geweest kunnen zijn. God had waarschijnlijk alles rechtstreeks kunnen scheppen, maar dan hadden we de schoonheid van een zichzelf ontvouwende schepping niet gehad. Merkwaardig! Is er schoonheid in een proces van miljoenen jaren van lijden en dood? Misschien wou God door het gebruik van een evolutionair proces voorkomen dat mensen niet om zijn bestaan heen kunnen. Als Gods bestaan zo duidelijk is, zouden ze uit verkeerde motieven het goede doen. Hiermee gaat Peels lijnrecht in tegen Romeinen 1:18-32. Volgens dit Bijbelgedeelte is het bestaan van God voor ieder mens overduidelijk, maar kiezen velen er desondanks voor om God niet te erkennen.

Het tweede voorstel geeft hij de volgende titel mee: *“Gods karakter heeft ook een machtige en glorieuze kant”*. Het idee lijkt te zijn dat God juist door al het lijden en ellende in Zijn schepping Zijn glorie en macht kan laten zien wanneer Hij zich ontfermt over het zwakke.

Het derde voorstel verwoordt Peels als volgt: *“Het derde antwoord is wat speculatief: je kunt het goed opvatten als een mogelijkheid die in combinatie met het eerste en tweede antwoord geopperd wordt. God heeft voor een evolutionair proces gekozen omdat alleen tegen zo’n achtergrond – of zo’n soort achtergrond – mensen werkelijk kunnen kiezen om goed of kwaad te doen.”* Peels geeft zelf het probleem met dit voorstel al aan: het is wat speculatief. Dat is een understatement. Het woordje “wat” had hij wat ons betreft gerust weg kunnen laten. “Zeer” speculatief is wat ons betreft een betere kwalificatie. Dit voorstel licht hij als volgt toe: *“Moreel gedrag of het goede doen vereist moed en opoffering, een radicale keuze, juist vanwege het evolutionaire toneel in onszelf – in ons hart, zo je wilt – en in de wereld om ons heen. Werkelijke verantwoordelijkheid en moreel leven worden daarmee een reële mogelijkheid, die er niet is in een wereld waarin iedereen van nature opkomt voor de zwakke en zieke”* Je kunt je afvragen of dit juist is. Vereist moreel gedrag moed en opoffering, een radicale keuze? Is moreel gedrag alleen dan werkelijk moreel? Dat lijkt me onzin. Maar stel dat dit klopt, waarom is daar een evolutionair proces voor nodig? In de wereld waarin wij nu leven kunnen wij vanwege de zonde werkelijke moreel leven. Deze wereld hoeft er niet

gekomen te zijn door een evolutionair proces. Deze kan ook, zoals de Bijbel zegt, het gevolg zijn van de zondeval.¹³

De manier waarop Peels met dit probleem omgaat, is illustratief voor de houding van de meeste schrijvers van dit boek. Peels stelt de wetenschap boven de Bijbel. Omdat hij meer belang hecht aan de wetenschap dan aan Gods Woord is hij immuun voor Bijbelse argumenten.

“Natuurlijk neemt dit een zekere existentiële spanning en de vraag naar het ‘waarom’ niet volledig weg wanneer wij zien hoe in de wereld om ons heen de zwakken vaak het onderspit delven. Maar als wat ik heb betoogd juist is, dan is de geëigende reactie een gebed tot God en inzet voor je naaste, en niet het wegwuiven van de inmiddels zo grondig onderbouwde evolutietheorie, laat staan het opgeven van ons geloof in de God van het kruis.” (Blz. 200)

Dit is hoogst merkwaardig voor een christen. Een christen is iemand die zich onderwerpt aan Gods Woord! Peels weigert dit te doen, en dat geldt voor bijna alle schrijvers van dit boek.

Peels zou tot de conclusie moeten komen dat Gods karakter niet te verenigen is met het evolutionaire proces. De pogingen die hij doet om onder deze conclusie uit te komen zijn zwak. Ze laten zien hoe sterk dit Bijbelse argument tegen de evolutietheorie is. Als Peels werkelijk gelooft wat God in zijn Woord zegt, zou hij evolutie af moeten wijzen.

Peels denkt zowel aan de evolutietheorie als aan het geloof in de God van het kruis vast te kunnen houden. Maar dat is een illusie. Peels is nog tevreden met de pogingen die hij doet om Gods karakter te verenigen met het evolutionaire proces, maar anderen zullen hier snel doorheen prikken. Met als gevolg twijfel aan Gods Woord, ook aan het evangelie, en uiteindelijk ongelooft.

Artikel 14: Impliceert de evolutietheorie willekeur en toeval?

René Woudenberg

Artikel 15: Kan evolutie samengaan met leiding door God?

Dolf te Velde

De volgende twee artikelen zullen we samen bespreken. Ze gaan namelijk over hetzelfde onderwerp. Woudenberg probeert in zijn artikel aan te tonen dat Theïstische evolutie geen contradictio in terminis is. Het idee dat God schept door middel van een evolutieproces is volgens Woudenberg geen logische tegenstrijdigheid. Dat toeval een grote rol speelt in het evolutieproces sluit besturing door God niet uit. God kan, wanneer Hij dat wil, er voor kiezen om zijn doelen te bereiken door middel van toevallige processen.

Woudenberg trekt in zijn artikel de volgende conclusie:

“de bewering dat het evolutionaire proces toevallig is, impliceert geenszins dat God het evolutionaire proces niet gewild of bedoeld of georkestreerd heeft. Wie beweert dat, dat wel zo is, begaat een non-sequitur” (Blz. 214)

Woudenberg geeft in zijn artikel zes definities van toeval. Geen van deze definities kan volgens Woudenberg gebruikt worden om te bewijzen dat God niet achter het ‘toeval’ van het evolutionaire proces zit.

Het artikel van Dolf Te Velde bouwt hierop voort. Ook hij gaat er vanuit dat theïstische evolutie logisch mogelijk is. Toeval hoeft logisch gezien besturing door God niet uit te sluiten. Net zoals in de leer van de voorzienigheid de toevallige gebeurtenissen en keuzes van mensen het bestuur van

13 Peels gaat er blijkbaar vanuit dat God egoïstische, zondig mensen heeft geschapen. Alleen door de mens zondig te scheppen is hij werkelijk in staat om moreel te zijn. Een zeer problematische gedachte in het licht van teksten zoals Romeinen 5:12.

God niet uitsluiten, hoeft dat ook in de scheppingsleer van de theïstische evolutionist niet het geval te zijn. God de primaire oorzaak, kan bij de realisering van zijn doelen ook gebruik maken van toevallige secundaire oorzaken. God zou, als hij dat wil, er voor kunnen kiezen om het leven op aarde tot stand te brengen doormiddel van toevallige mutaties en natuurlijke selectie. God staat in dat geval boven de toevallige mutaties, deze maken onderdeel uit van zijn scheppingsplan.

Maar daarmee is niet alles gezegd. Aan het eind van zijn artikel merkt Dolf te Velde terecht op: *“Uiteindelijk wordt het vraagstuk dat in dit hoofdstuk onder de loep lag, niet op filosofisch maar op theologisch vlak beslist. Filosofisch gesproken zijn er meerder denkmodellen waarin we over de rol van ‘random’ processen iets kunnen zeggen. Daaronder vallen ook christelijk-filosofische denkmodellen zoals het onderscheid van ‘eerste’ en ‘tweede’ oorzaken. Zo ‘n model wordt echter gevoed vanuit theologische, geloofsmatige overtuigingen over de aard van God en zijn handelen, die aan de Bijbel ontleend zijn. Aan die theologische inzichten kan worden afgemeten in hoeverre een voorgestelde denkrichting adequaat is.”* (Blz. 227)

Dat een idee logisch consistent is moet voor een christen niet de doorslag geven. Wat voor een christen beslissend is, is wat de Bijbel zegt. Is de idee dat God bij de schepping gebruik heeft gemaakt van het evolutieproces, in overeenstemming met Gods Woord? Staat de Bijbel deze zienswijze toe? Dolf Te Velde vindt van niet. *“Mijn conclusie is dat dit voor het in dit hoofdstuk besproken voorstel niet het geval is. Tenminste, niet als we vanuit Gods handelen in zijn voorzienigheid en de rol van toeval daarin conclusies willen trekken over de bredere vraag naar de verhouding van schepping en evolutie. Aan de ene kant is er vanuit het verstaan van de Schrift reden om aan een initiërend, funderend, oorspronkelijk en onmiddellijk handelen van God in de schepping van de wereld vast te houden. Dit oorspronkelijke handelen van God kan wat mij betreft niet tot zoiets als de ‘Big Bang’ beperkt blijven, maar gaat over het zo zijn van de dingen. Psalm 8 noemt de sterrenhemel ‘het werk van uw vingers’. Dat heeft een directheid, die niet past bij de gedachte dat God het scheppen van hemellichamen heeft ‘uitbesteed’ aan processen van autonome ontwikkeling. Aan de andere kant impliceert dit dat de categorie ‘voorzienigheid’ zorgvuldig van de categorie ‘schepping’ moet worden onderscheiden.”* (Blz. 227)

Het probleem met theïstische evolutie is, dat het Gods schepping reduceert tot Gods voorzienigheid. De Bijbel maakt echter een duidelijk onderscheid tussen beide. In Gods voorzienigheid, in zijn onderhouding en regering van deze wereld, bereikt God zijn doelen soms ook door middel van gebeurtenissen die in onze ogen toevallig zijn. Maar in Gods scheppingswerk is dat niet het geval. De manier waarop de Bijbel over Gods scheppingswerk spreekt sluit de gebruikmaking van een evolutieproces uit. God scheppingswerk is onmiddellijk. *“Als keerzijde hiervan stelt de Synopsis purioris theologiae...dat de categorie ‘scheppen’ exclusief aan God alleen toekomt, en wel ‘in onmiddellijke zin.’ Dat laatste betekent dat het scheppend handelen van God niet door iets of iemand anders wordt bemiddeld. In de Oudheid zou daarbij aan engelen of andere tussenwezens gedacht zijn; doorvertaald naar vandaag zouden evolutionaire processen die bemiddelende rol kunnen vervullen. Maar dat is volgens de Synopsis dus uitgesloten: bij het eigenlijke scheppen door God is geen enkele vorm van bemiddeling aan de orde. Schepping betekent dat God rechtstreeks de dingen tot aan zijn roept (zie ook hoe Psalm 33:6-9 Gods scheppingswerk typeert als zijn ‘spreken’)”* (Blz. 222,223) De scheppingstaal van de Bijbel heeft onmiddellijkheid. God spreekt en het is er. Het ligt niet voor de hand om dan aan een miljoenen jaren durend proces van willekeurige mutaties en natuurlijke selectie te denken. Theïstische evolutie is dan misschien geen logisch inconsistent denkbeeld, het is wel duidelijk in strijd met de manier waarop de Bijbel over Gods scheppingswerk spreekt. Daarom zou iedere christen theïstische evolutie moeten verwerpen. Voor christenen is de Bijbel immers het hoogste gezag. Wat de Bijbel zegt is waar.

Dezelfde kritiek op theïstische evolutie komen we tegen in de bijdrage van Wayne Grudem aan het boek *“Theistic Evolution. A Scientific, Philosophical, and Theological Critique”*. Al is de kritiek van

Wayne Grudem wel veel duidelijker. We hadden graag gewild dat Dolf te Velde zich duidelijker uitgesproken had. Op basis van Psalm 8 stelt hij dat de schepping van de sterren niet door God is uitbesteed aan een autonoom proces. Maar denkt hij ook zo over de manier waarop de Bijbel over de schepping van de mens spreekt? Dat is gezien de volgende opmerking, aan het eind van zijn artikel, niet duidelijk: *“Wat geldt in de leer van de onderhouding en regering van de wereld, is daarmee nog niet meteen bruikbaar in de bezinning op het scheppingswerk in het begin. Dat God in de verdere ontwikkeling van de wereld gebruik kan maken van evolutionaire processen, wil niet zeggen dat Gods betrokkenheid bij het oorspronkelijke tot stand komen van het wereldgeheel door middel van die processen te beschrijven is.”* (Blz. 227) Hoort de schepping van de dieren en de mens bij “de verdere ontwikkeling van de wereld”, waarin God gebruik kan maken van evolutionaire processen?

Tot slot zullen we hieronder een aantal passages uit het artikel “Theistic evolution Undermines Twelve Creation Events and Several Crucial Christian Doctrines” van Wayne Grudem citeren:

“According to theistic evolution, there was no special action of God or intervention by God in the created order after the initial creation of matter. But the biblical picture is far different. It shows God speaking living things into existence by his powerful creative words, and the picture it gives is that those powerful words of God bring immediate response:

And God said, “Let the earth sprout vegetation, plants yielding seed, and fruit trees bearing fruit in which is their seed, each according to its kind, on the earth.” *And it was so.*
(Gen. 1:11)

And God said, “Let the earth bring forth living creatures according to their kinds – livestock and creeping things and beasts of the earth according to their kinds.” *And it was so.*
(Gen. 1:24)

Several other passages of Scripture also emphasise that God’s powerful words brought into existence various aspects of creation:

By the word of the Lord the heavens were made
and by the breath of this mouth all their host...

For he spoke, and it came to be;
he commanded, and it stood firm (Psalm 33:6,9; see also Psalm 148:5,6; Romeinen 4:17; Hebrëen 11”3; 2 Petrus 3:5).

By contrast, the picture given by theistic evolution denies that there were any such powerful words of God, or any other direct intervention of God into the creation, that caused plants and animals to exist. Instead of appearing immediately in obedience to God’s powerful creative words, these things evolved over billions of years, and new forms of life are the result of random mutations, not God’s commands. The driving force that brings about mutations in living things is randomness, not God’s command. The Bible’s emphasis on the wonder of God’s direct activity in creation, and the power of God’s creative words, is lost” (Blz 828)

Een aantal bladzijden daarvoor bespreekt Grudem de volgende teksten: Genesis 1:11,20,24,26,27,31; Psalm 8:3-9; Psalm 104:24,25; Handelingen 17:24; Romeinen 1:20; Kolossenzen 1:16; 1 Timotheüs 4:4; Openbaring 4:11; 10:6. Naar aanleiding van deze teksten merkt hij het volgend op:

“None of the original readers of Genesis or of these New Testament writings would have understood these verses to mean that God originally created nonliving matter and that this matter then created all living things over the course of billions of years, without any additional intervention from God. Nor could this have been the intended meaning of any of the authors of these New Testament books. Rather, the intent of the human authors (and of the divine author), as rightly understood by the original readers, would be to affirm that God directly acted in the natural world to create all the different kinds of plants and animals that exist on the earth today. But theistic evolution requires us to believe that these passages from Genesis, Psalms, Acts, Romans, Colossians, 1 Timothy, and Revelation are all mistaken in the way they tell us of God’s direct and specific creation of all things in heaven and on earth.” (Blz 815, 816)

Hier is geen spelt tussen te krijgen, en je vraagt je af waarom de schrijvers van ‘En God zag dat het goed was’ dit niet gewoon toegeven. Evolutie valt niet in te passen in de scheppingsleer van de Bijbel. De manier waarop de Bijbel over Gods scheppingswerk spreekt staat dit niet toe. God scheppingswerk wordt als onmiddellijk voorgesteld, als een rechtstreeks handelen van God. De Bijbel maakt ook een duidelijk onderscheid tussen de verschillende scheppingsdaden van God. Dit zijn specifieke, duidelijk van elkaar onderscheiden, daden van God. Zo zou de Bijbel niet spreken over de schepping wanneer het een geleidelijk proces was, dat zich over miljoenen jaren uitstreckte.

Artikel 16: Dood en lijden voor er mensen waren.

Bert van Veluw

Een van de grootste problemen voor theïstische evolutie is het bestaan van dood en lijden vóór de zondeval. In dit hoofdstuk probeert Bert van Veluw hier een antwoord op te geven. Dat doet hij op de volgende manier:

-Sommige vormen van natuurlijk kwaad horen bij Gods goede schepping.

Met natuurlijke kwaad bedoelt Bert van Veluw, dood en lijden in de dierenwereld, en natuurrampen. Al het kwaad dat geen gevolg is van keuzes van mensen. Het eten en gegeten worden van dieren moet volgens van Veluw niet gezien worden als kwaad.

“Gezien de bijbels-theologische gegevens moeten we er mijns inziens van uit blijven gaan dat God de wereld goed geschapen heeft en dat het kwaad er later bij is gekomen. Dan moeten we echter ook stellen dat het eten en gegeten worden van dieren en planten geen kwaad is. De variatie en het voortleven van verschillende soorten planten en dieren is goed.” (Blz. 236)

-De ‘tuintheorie’

God schiep een wereld die half af was, vol natuurlijk kwaad. Dood en lijden in de dierenwereld, natuurrampen. Dat deed hij, omdat hij wist dat de mens in zonde zou vallen. Zodra de mens uit de dieren ontstond plaatste God hem in de beschermde omgeving van de hof van Eden. In deze beschermde omgeving was de mens gevrijwaard van het natuurlijke kwaad. Van natuurrampen en gevaarlijke dieren. In deze toestand had de mens kunnen blijven wanneer hij naar God had geluisterd. In dat geval zou de mens vanuit de beschermde omgeving van de hof van Eden Gods scheppingswerk hebben afgemaakt. Stap voor stap zou de mens de hele aarde tot een paradijs hebben omgevormd.

“Vervolgens moeten we de vraag beantwoorden waarom God de rest van de schepping wel inrichtte met voor mensen gevaarlijke situaties. Dat is te begrijpen vanuit de gedachte dat God voorzag in twee scenario’s. Als mensen God zouden gehoorzamen, zouden ze in dat omtuinde gebied kunnen blijven leven en van daaruit de rest van de schepping bewerken. Als mensen echter door ongehoorzaam te worden kwaad zouden gaan doen, biedt een wereld met natuurlijk kwaad ons een tweede kans om alsnog mens te worden zoals God die bedoelt. Blijkbaar willen we het in dat geval zelf uitzoeken. Die gelegenheid krijgen we dan in een omgeving vol uitdagend gevaar. Dat is nog genade, omdat de mens eigenlijk zou moeten sterven.” (Blz. 237)

“Vanwege de voorziene val van de mens liet God – met uitzondering van een omtuind gebied – een wereld ontstaan met natuurlijk kwaad, dat na de zondeval voor de mens ging functioneren als leerschool voor karaktervorming. Dit verklaart waarom er een almachtige en volmaakte goede God is, maar ook een wereld met kwaad.” (Blz. 238)

Misschien kan deze theorie inderdaad verklaren waarom er een almachtige en volmaakte goede God is, maar ook een wereld met kwaad. Het probleem is echter dat dit antwoord niets meer met de Bijbel te maken heeft. Als het zo gegaan is, waarom lezen we dat dan niet in Genesis 1-3? Daar lezen we niets over mensen die zich uit de dieren ontwikkelden en op een gegeven moment voldoende bewustzijn hadden om door God verantwoordelijk gehouden te worden voor hun daden. We lezen in plaats daarvan: *“toen vormde de HEERE God de mens uit het stof van de aardbodem en blies de levensadem in zijn neusgaten; zo werd de mens tot een levend wezen.”* (Genesis 2:7) God vertelt ons in dit vers dat Hij de mens heeft gevormd uit het stof van de aarde. We lezen niets over een lang evolutieproces. Als we werkelijk uit de dieren zijn voortgekomen waarom zegt God hier dan niet: *“en na een hele lange tijd deed ik de mens uit de dieren voortkomen”*. En waar lezen we in deze hoofdstukken dat de hof van Eden een beschermde omgeving was te midden van een voor de mens gevaarlijke aarde vol bedreigende dieren en natuurrampen? Daar wordt met geen woord over gesproken, en de rest van de Bijbel vermeldt het ook niet.

Deze theorie is nergens in de Bijbel terug te vinden, zij is ontsproten aan de fantasie van mensen zoals Gary Emberger en John Walton.

Zoals bijna alle schrijvers van dit boek is Bert van Veluwe onder de indruk van het ‘bewijs’ voor de evolutietheorie. Hij is hier zo van onder de indruk dat hij het getuigenis van Gods Woord zonder blikken of blozen opzij schuift. Maar wie weet het nu beter, de wetenschap dat mensenbedrijf is, of God de Schepper van de hemel en aarde, die tot ons spreekt door zijn Woord?

Laten we naar de argumenten kijken die Bert van Veluwe gebruikt om de waarheid van Gods Woord terzijde te schuiven.

“De traditionele opvatting, dat de schepping is aangetast door de zondeval van de eerste mensen, is niet alleen gezien het fossiele bodemarchief onhoudbaar, maar is ook theologisch problematisch. Want hoe moeten we ons voorstellen dat leeuwen voor de zondeval gras aten? En is het moreel juist twee mensen verantwoordelijk te houden voor het ontregelen van de hele kosmos? Bovendien zijn ook in de Bijbel passages te vinden, waaruit we kunnen opmaken dat het eten van prooi door roofdieren bij de goede schepping hoort.” (Blz. 230)

Het eerste bezwaar tegen het antwoord van de Bijbel is het fossiele bodemarchief. Zo als de meeste schrijvers van dit boek stelt van Veluwe wetenschap boven de Bijbel. Niet de Bijbel maar de wetenschap heeft voor hen het laatste woord. Om toch nog de schijn te wekken dat zij zich aan de Bijbel onderwerpen, wordt door veel schrijver in dit boek beweerd dat de eerste hoofdstukken van Genesis niet als een letterlijk verslag van de eerste gebeurtenissen moet worden gelezen. Ook Bert van Veluwe volgt deze tactiek. In de introductie van zijn artikel zegt hij het volgende: *“Steeds meer theologen accepteren evolutie als een feit. Voor velen is dat geen groot probleem. Ook bijbelwetenschappers geven al jaren aan dat de eerste hoofdstukken van Genesis niet als een letterlijk verslag van de eerste gebeurtenissen moeten worden gelezen. Het bestaan van een oude aarde, de gemeenschappelijke afstamming van mens en dier, het lijkt coherent beschreven te kunnen worden met de klassiek theologisch noties.”* (Blz. 229) Dat, dit niet klopt, hebben we in dit stuk al meermaals aangetoond. Zo wel uit de bestudering van Genesis 1-3 zelf, als uit de manier waarop in de rest van de Bijbel met Genesis 1 omgegaan wordt, blijkt dat het wel degelijk om een letterlijk verslag van de eerste gebeurtenissen gaat.

Naast het fossiele bodemarchief gebruikt van Veluwe nog drie argumenten om het Bijbelse antwoord op het probleem van het kwaad onderuit te halen. Van Veluwe vraagt zich af: *“hoe moeten we ons voorstellen dat leeuwen voor de zondeval gras aten?”* Hoe we ons dat voor moeten stellen weet ik niet, maar feit is dat zij dat deden. En ze zullen het opnieuw doen in het duizendjarige vrede-rijk: *“Een wolf zal bij een lam verblijven, een luipaard bij een geitenbok neerliggen, een kalf, een jonge leeuw en gemest vee zullen bij elkaar zijn, een kleine jongen zal ze drijven. Koe en berin zullen samen weiden, hun jongen zullen bij elkaar neerliggen. Een leeuw zal stro eten als het rund. Een zuigeling zal zich vermaken bij het hol van een adder, en in het nest van een gifslang zal een peuter zijn hand steken.”* (Jesaja 11:6-9) Van Veluwe vindt het moreel verwerpelijk om twee mensen verantwoordelijk te houden voor het ontregelen van de hele kosmos. Maar dat is precies wat de Bijbel leert! In Romeinen 8:20,21 lezen we: *“Want de schepping is aan de zinloosheid onderwerpen, niet vrijwillig, maar door hem die haar daaraan onderworpen heeft, in de hoop dat ook de schepping zelf zal bevrijd worden van de slavernij van het verderf om te komen tot de vrijheid van de heerlijkheid van de kinderen van God.”* Eén man, Adam, is verantwoordelijk voor de ontwrichting van de kosmos. Als straf voor zijn ongehoorzaamheid heeft God de hele schepping aan de vruchteloosheid en vergankelijkheid onderwerpen. Zie ook Genesis 2:17-19. Voor een uitgebreide bespreking van Romeinen 8:21,22 zie voetnoot 3. Maar dat is niet het enige wat de Bijbel te zeggen heeft. De Bijbel leert ook dat door de gehoorzaamheid van één man, Jezus Christus, de hele schepping weer hersteld wordt. Vanwege zijn gehoorzaamheid, zal aan het einde der tijden heel de schepping met God verzoend worden. *“Want het heeft de Vader behaagd dat in Hem heel de volheid wonen zou, en dat Hij door Hem alle dingen met Zichzelf verzoenen zou, door vrede te maken door het bloed van Zijn kruis, ja door Hem, zowel de dingen die op de aarde zijn als de dingen die in de hemelen zijn.”* (Kolossenzen 1:19,20)

Let op wat er in dit vers staat, door Jezus gaat God alle dingen in de hemel en op de aarde met zichzelf verzoenen. Dus ook **alle dingen** op de aarde.

Dat betekent dat op dit moment alles op aarde in vijandschap met God is. Niet slechts de mens, maar ook de rest van de schepping. Ook de dierenwereld. Deze toestand van vijandschap was er nog niet, toen God op dag zes naar zijn schepping keek, en alles zeer goed noemde (Genesis 1:31).

Tot slot het laatste argument van Van Veluwe: *“Bovendien zijn ook in de Bijbel passages te vinden, waaruit we kunnen opmaken dat het eten van prooi door roofdieren bij de goede schepping hoort.”*

Van Veluwe geeft twee teksten: Psalm 104:21 en Job 39:3. Beide teksten hoeven echter niet over Gods oorspronkelijke goede schepping te gaan. Er zijn dus geen Bijbelpassages die leren dat het eten van prooi door roofdieren bij de oorspronkelijk goede schepping hoort. Zie verder voetnoot 6.

Artikel 20: Wat is de aard van de zonde in evolutionair perspectief?

Henk Bakker

Met het artikel van Henk Bakker bereikt het boek een nieuw dieptepunt. In de Bijbel wordt de dood voorgesteld als het gevolg van de zonde. De zonde kwam in de wereld toen Adam en Eva zondigden. Als gevolg daarvan kwam ook de dood in de wereld. God onderwierp de hele schepping aan de vergankelijkheid.

Dit is een groot probleem voor christelijke aanhangers van de evolutietheorie zoals Henk Bakker. Wat de Bijbel over zonde en dood zegt is in strijd met de evolutiegedachte. Een aantal citaten uit het begin van het artikel: *“Als de menselijke soort zoals wij die kennen geleidelijk is ontstaan en de dood van dieren en de menselijke voorouders (hominidae) al een feit was voordat Adam bestond, welke betekenis hebben de zondeval en de intrede van de dood dan nog in het leven van Adam en diens verdere nageslacht? Wat houden zonde en verantwoordelijkheid dan in? Is de prijs niet te hoog? Immers, de zondeval lijkt in dat geval minder ingrijpend te zijn”* (Blz. 279) *“Een paradijselijke situatie waarin geen sprake was van lijden en kwade wil, heeft niet bestaan als een*

langzame ontwikkeling van soorten en van de mens wordt aangehouden. Lijden en dood bestonden dan van meet af aan, evenals geweld, toen onze verre voorouders zich gaandeweg tot mens ontwikkelden. Een historische Adam en Eva hebben bestaan, maar als verbondshoofden, als corporatieve verpersoonlijking, want andere mensen en families bestonden ook.” (Blz. 280) In dit citaat zien we de gevolgen van de evolutieleer voor de Bijbelse waarheid. Als de evolutietheorie waar is, was er geen staat van rechtheid. De mens is nooit zonder zonde geweest. De wereld van de hominiden, onze verre voorouders waaruit wij ons geleidelijk ontwikkelden, was vol met geweld. De zonde was er in dat geval al, voor de val van Adam. Want deze zogenaamde mensachtigen, die aan Adam en Eva vooraf gingen, lijken als twee druppels water op gewone mensen. De evolutietheorie heeft nog een heel groot gevolg voor de gezonde Bijbelse leer. Als de evolutietheorie waar is, kan de dood niet gezien worden als straf voor de zonde. De dood was er immers al voordat Adam in zonde viel. Hoe kan God Adam met de dood straffen, als hij sowieso dood zou gaan?

Op dit laatste probleem gaat Henk Bakker uitgebreid in. Hij komt met de volgende oplossing: *“Inderdaad komt het klassieke beeld van de zondeval onder spanning te staan. De oorzakelijke verbanden tussen zonde, dood, verdorvenheid, erfzonde en menselijke verantwoordelijkheid zijn minder duidelijk te leggen. Maar bij nader inzien laat een bijbels-theologische verkenning dit ook zien. Met drie bijbels-theologische analyses wil ik laten zien dat oorzakelijke verbanden in de zondeleer niet zo uitgesproken zijn en dat in de heilsgeschiedenis meer ruimte is voor geleidelijkheid dan veelal wordt toegegeven.*” (Blz. 279)

Let op wat Bakker hier doet. Als de evolutietheorie waar is, zijn *“de oorzakelijke verbanden tussen zonde, dood, verdorvenheid, erfzonde en menselijke verantwoordelijkheid minder duidelijk te leggen”* Dat is een misleidend understatement. Het verband tussen zonde en dood is in dat geval namelijk helemaal niet meer te leggen. Als de evolutietheorie waar is, is er geen verband tussen zonde en dood. Henk Bakker denkt echter dat dit wel mogelijk is. In de rest van het artikel probeert hij met onnavolgbare exegeses te bewijzen dat niet alleen hij maar ook de Bijbel erg vaag is over het verband tussen zonde, dood, verdorvenheid, erfzonde en menselijke verantwoordelijkheid. Zelfs na een aantal keer lezen, blijft het voor mij wartaal.

Oordeelt u zelf! Een citaat:

“De Adamgeschiedenis is bedoeld om alle lezers en luisteraars een oergeschiedenis ter identificatie te geven. De teksten zijn zogezegd ‘Identity narratives’ (identiteit reconstruerende verhalen). Zij bieden een historisch duidingsparadigma, dat wil toelichten hoe de zonde de wereld binnen kwam. Maar de duiding overstijgt de gebeurtenis, die op zich lastig te reconstrueren is en talloze vragen oproept die de tekst nu eenmaal niet beantwoordt. Het paradigma biedt historische breedte en diepte, juist met het oog op Jezus, maar legt geen oorzakelijke verbanden. Bijvoorbeeld, Paulus legt de dood uit als ‘loon’ van de zonde, als consequentie (Romeinen 6:23, Gr. Opsonia). Zonde is dus niet de veroorzaker van de dood. Dood is een blijvende ‘uitbetaling’ van zonde. Zonde is reden, geen oorzaak. Welke reden heeft de dood? De reden is het spoor van ellende dat de zonde trekt in de geschiedenis van de mensheid...God denkt in de loop van de heilsgeschiedenis minder in oorzaken dan in redenen, zeker wat de zonde en het kwaad betreft. Het kwaad zelf heeft waarschijnlijk ook geen oorzaak, wel een (grond)reden, net als het heil dat komt met Christus. God heeft zijn redenen en denkt niet zo in oorzaken. De dood van mens en dier kan daarom hebben bestaan voor de zondeval, omdat de val de dood niet veroorzaakt heeft” (Blz. 285)

God denkt minder in oorzaken dan in redenen? Het kwaad heeft geen oorzaak maar wel een grondreden? Bakker speelt hier een of ander onnavolgbaar semantisch spel. Begrijpt u het?

Nog een citaat:

“Gedachten over Adams zonde staan bij Paulus niet op zichzelf, maar staan in dienst van de hoop die vóór ons ligt. Als dood en zonde enige reden hebben, dan is die gelegen in het perspectief dat oplicht in de nieuwe schepping. Zo kan zonde zelfs een gelukkige keerzijde hebben (felix culpa),

omdat die ons de Verlosser doet kennen. Waar dit Bijbelse toekomstperspectief wordt omgekeerd, belandt hamartiologie (zondeleer) doorgaans in de sfeer van speculatieve theorie, met boude uitspraken over zonde, schuld en kwade ingesteldheid.” (Blz. 285)

De zonde heeft een gelukkige keerzijde? Dood en zonde hebben hun reden in het perspectief dat oplicht in de nieuwe schepping? Voor mij is het wartaal, voor u waarschijnlijk ook. Als we naar de zonde kijken vanuit eschatologisch perspectief gaan we volgens Bakker inzien dat er geen duidelijke verbanden zijn tussen zonde en dood. Dat is mij nog nooit over komen, u wel?

Op bladzijde 288 trekt Bakker de volgende conclusie:

“Het is ondoenlijk om oorzakelijke verbanden aan te wijzen en precies te weten hoe de dood in de wereld kwam en wat de zonde en de wet ermee te maken hebben. Die aanwijzingen zijn er niet. Als er al verbanden zijn (en ze zullen er heus zijn), zijn deze voor ons niet inzichtelijk.” Als je omspringt met de Bijbel zoals Henk Bakker, begrijp je inderdaad niets meer van de Bijbel. De Bijbel leert duidelijk dat de dood in de wereld kwam als straf voor de zonde. God waarschuwt Adam hiervoor: “Als je eet van de boom, dan zul je sterven”. Dat betekent dat de dood er daarvoor nog niet was. Waarom zou God er anders voor waarschuwen? Volgens Paulus is de dood het loon voor de zonde (Romeinen 6:23). Zonder zonde dus geen dood. Adam en Eva zouden dan ook eeuwig hebben geleefd als zij niet gezondigd hadden. En waarom noemt Paulus de dood in 1 Korinthe 15:26 een vijand, als zij in werkelijkheid onze vriend is? In het evolutionair denken is de dood namelijk goed, door de dood is er ontwikkeling, van de lagere naar de hogere soorten, uiteindelijk deed de dood in al haar goedheid zelfs de mens ontstaan. En in Romeinen 5 is Paulus nog veel duidelijker over het verband tussen zonde en dood, in vers 12 zegt hij: *“Daarom, zoals door één man de zonde in de wereld is gekomen, en door de zonde de dood, en zo de dood over alle mensen is gekomen, in wie allen gezondigd hebben...”* Het denken van Henk Bakker is echter zo verward dat hij niet meer in staat is om deze eenvoudige Bijbelse waarheden te begrijpen. Voor Henk Bakker: *“laat een brede heilshistorische benadering van zonde, lijden en dood zien dat deze begrippen niet in een enkele gebeurtenis te fixeren zijn en al evenmin dat zij in een vaste lijn van oorzaak en gevolg achter elkaar te zetten zijn.”* (Blz. 288)

Artikel 21: Wat betekent de evolutietheorie voor de christelijke erfzondeleer?

Benno van den Toren

Zoals de meeste schrijvers van dit boek, plaatst Benno van den Toren de wetenschap boven de Bijbel. De wetenschap heeft voor hem een hogere status dan het Woord van God. Omdat veel wetenschappers in de evolutietheorie geloven, moet deze wel waar zijn. Van den Toren gebruikt een veel gehoorde drogreden om zijn onwrikbare geloof in de wetenschap te rechtvaardigen. Volgens van den Toren heeft God twee boeken aan ons gegeven. Het boek van de Bijbel en het boek der natuur. In beiden spreekt Hij tot ons.

“God is natuurlijk machtig genoeg om een wereld te scheppen waarin het DNA in verschillende levensvormen in hoge mate overeenkomt, maar de vraag is of een betrouwbare God dat zou willen doen om ons in hoge mate te misleiden waar het onze afstamming betreft. We geloven immers dat God zowel door het boek van de Bijbel als door het boek van de natuur tot ons spreekt.” (Blz. 293)¹⁴

“Zoals Van den Brink aangeeft, moeten we evenzeer oppassen voor een al te grote wetenschapsscepsis als voor en verheerlijking van de wetenschap. Met een dergelijke scepsis helpen we actieve christelijke wetenschappers niet, maar doen we ook geen recht aan de goddelijke Auteur van het Boek der Natuur.” (Blz. 302)

14 Voor een weerlegging van dit argument zie de volgende artikelen: logos.nl/en-god-zag-dat-het-goed-was-een-kritiek-op-de-leer-van-rene-fransen. Zie ook: logos.nl/dna-smelten; answersingenesis.org/genetics/dna-similarities.

Deze drogreden geeft hem de vrijbrief om de leer van de Bijbel zonder pardon opzij te schuiven. Er is echter een zeer groot verschil tussen het boek van de Bijbel en het boek van de natuur. In het boek van de Bijbel spreekt God, rechtstreeks tot ons. Het is Zijn Geest die de schrijvers geïnspireerd heeft. Maar dat geldt niet voor het boek van de natuur. Wat is het boek van de natuur? Het boek van de natuur zijn de wetenschappelijke artikelen die in vakbladen gepubliceerd worden, het zijn de leerboeken die aan universiteiten gebruikt worden, enzovoort. De schrijvers van deze artikelen en boeken zijn niet door Gods Geest geïnspireerd. De woorden uit deze wetenschappelijke artikelen en boeken, zijn niet de woorden van God zelf. We hebben daarom geen enkele garantie dat deze wetenschappelijke artikelen en boeken onfeilbaar zijn. Mensen vergissen zich immers, maken fouten, zijn bevooroordeeld, of houden zoals Paulus in Romeinen 1:18 zegt, de waarheid in ongerechtigheid ten onder. Mensen zijn in hun spreken en schrijven niet onfeilbaar. De Bijbel is echter wel onfeilbaar, want zij is het Woord van God, en God vergist zich niet, Hij maakt geen fouten en is niet bevooroordeeld. Als christenen hebben we zelfs alle reden om de seculiere wetenschap, de schrijver van het boek der natuur, te wantrouwen. Zeker als deze spreekt over dingen waar de Bijbel ook over spreekt. De mens, ook de wetenschappelijke mens, wil niets met God te maken hebben, en is om die reden in de greep van de satan. Om zijn greep op de wereld niet kwijt te raken, slaat de satan de mens met blindheid voor de waarheid van God. Dit geldt ook voor wetenschappers. Wetenschappers zijn niet immuun voor deze verblinding door de satan. *“Van hen, de ongelovigen, geldt dat de god van deze eeuw hun gedachten heeft verblind...”* (2 Korinthe 4:4)

De Bijbel moet dus altijd leidend zijn. Wanneer een idee in strijd is met Gods Woord moeten we het verwerpen. Of dit nu een wetenschappelijk, filosofisch of religieus idee is. Alles wat in strijd is met Gods onfeilbare woorden, is niet waar. Dat geldt ook voor de evolutietheorie, deze is duidelijk in strijd met God Woord. Wat we vervolgens moeten doen, is de wetenschap aanpassen aan Gods Woord. Voor Benno van den Toorn is niet de Bijbel maar de wetenschap leidend. Toch wil hij ergens nog wel vast houden aan de Bijbel.

Om toch nog vast te kunnen houden aan Gods Woord, passen veel schrijvers van dit boek de Bijbel aan, aan de wetenschap. Ineens komen ze er achter dat Genesis 1-3 nooit bedoeld is als een historisch verslag. Als Genesis 1-3 al historisch zijn, dan niet in de gebruikelijke zin van het woord. Benno van den Toorn lijkt een andere weg in te slaan. Hij kiest er voor om de duidelijkheid van de Schrift op te geven. Het is lastig, zo niet onmogelijk om objectief vast te stellen wat de Bijbel zegt. Alle opvattingen over de Bijbel zijn slechts modellen, theorieën. Dit zegt hij niet ronduit, maar het blijkt uit de manier waarop hij over de Bijbelse erfzondeleer spreekt. Hij noemt dit het augustijnse/orthodox protestantse/evangelicale model.

“In deze paragraaf staan we vooral stil bij de oorspronkelijke, eerste zonde. Was er ooit een paradijselijke staat der rechtheid? Maken nieuwere theorieën van menselijke evolutie een dergelijke oorspronkelijke zonde met bijbehorende val niet onmogelijk? Wat betekenen al de driften die we van onze voormenselijke voorouders hebben geërfd voor de oorspronkelijke goedheid van de mens? En kunnen wij ons wel een eerste mensenpaar voorstellen als de eerste mensen hoorden bij een gemeenschap van wellicht 10.000 mensen? Die vragen zijn vooral lastig voor wat we het augustijnse/orthodox protestantse/evangelicale model zouden kunnen noemen, waarbij de zondeval voorgesteld wordt als een val uit een paradijselijke toestand waarin alles volmaakt was en waar Christus door zijn kruis de weg weer naar opent. Maar zoals ik hierboven al suggereerde, biedt de theologiegeschiedenis wel degelijk modellen om na te denken over de zondeval op een wijze die meer ruimte maakt voor het evolutionaire beeld van de oorsprong van de mens.” (Blz. 298)

“De overwegingen in deze bijdrage laten zien dat er waar het gaat om de leer van de erfzonde voldoende mogelijkheden zijn voor een constructief gesprek, al zullen we daarbij wel leentjebuurt moeten spelen bij de brede theologische traditie van de kerk. Die helpt ons de Bijbel op andere manieren te lezen. Dan blijkt het mogelijk te zijn de hoofdlijnen van de evolutionaire wetenschap serieus te nemen zonder cruciale waarheden op te geven die juist door de erfzondeleer onder woorden worden gebracht of beschermd: dat de schepping goed geschapen is en dat de zonde een laatkomer is; dat de menselijke natuur Gods goede schepsel weerspiegelt, zelfs als deze zo verslaafd is aan de zonde dat ze, met de woorden van Calvijn, een soort ‘tweede natuur’ is geworden”. (Blz. 302)

De klassieke erfzonde leer is niet slechts een model dat je zomaar in kunt wisselen voor een andere, beter met de evolutietheorie te verenigen, model. Deze leer wordt duidelijk in de Bijbel onderwezen. Zo iets als een gezonde en een valse leer bestaat blijkbaar niet in het wereldbeeld van Benno van den Toren. Hij kent alleen theologische denkmodellen.

Artikel 22: Hoe moeten we vanuit evolutionair perspectief denken over cognitieve gevolgen van zonde en genade?

Hans Burger

Het artikel van Hans Burger begint met de constatering dat zonde gevolgen heeft voor ons kennen. Toen de mens viel werkte dat ook door in zijn kenvermogens. De zonde taste onze kennis van God, de naaste, de wereld en onszelf aan. *“De zonde begon met ongehoorzaamheid aan God. Dit werkte vervolgens door in heel ons bestaan, ook in onze kenvermogens. Zonde tast onze kennis aan van God, de naaste, de wereld en onszelf. Mensen kunnen liegen, zich vergissen, iets vergeten, dwaas zijn.”* (Blz. 305)

Maar kun je nog wel over deze cognitieve gevolgen van de zonde spreken, als de evolutietheorie waar is? Want was er dan eigenlijk wel een historische zondeval?

“Het maakt voor het nadenken over de cognitieve gevolgen van zonde en genade uit of er een zondeval geweest is. Daarom richten we nu eerst de aandacht op de vraag of een evolutionair perspectief te combineren is met een moment waarop mensen voor het eerst gingen zondigen.” (Blz. 308)

Volgens Hans Burger kan dat, maar dan moet je, je de zondeval wel heel anders voorstellen dan de Bijbel doet. De buiten Bijbelse oplossing waar Hans Burger mee komt is ‘de tuintheorie’. Bij de bespreking van artikel 16 hebben we hier al bij stil gestaan. Na een uiteenzetting van deze theorie, trekt Burger de volgende conclusie:

“Ook binnen een evolutionair perspectief is het dus mogelijk om ons een eerste zondeval voor te stellen. Het is mogelijk dat God een aantal hominiden een speciale roeping geeft. Hun zondeval betekende een ‘nee’ tegen die roeping en leidde tot een terugval in hun oude bestaan.” (Blz. 311)

Dat zou kunnen, maar voor een christen is dat niet genoeg. Voor een christen is de denkbaarheid van een theorie niet doorslaggevend. Wat voor christenen doorslaggevend hoort te zijn, is de vraag of een opvatting in overeenstemming is met de Bijbel. Volgens Genesis 1-3 is het heel anders gegaan dan in de tuintheorie wordt beweerd. Een christen zou deze theorie dan ook resoluut van de hand moeten wijzen.

De tuintheorie moet gezien worden als een cognitief gevolg van de zonde. De zonde van ongelof heeft blijkbaar zo’n invloed op Hans Burger, dat hij niet meer in staat is om eenvoudig te accepteren wat de Bijbel in Genesis 1-3 zegt. Volgens Genesis 1-3 liet God de mens niet evolueren uit een lagere levensvorm, maar schiep hij hem rechtstreeks uit het stof van de aarde, Eva werd vervolgens door God gebouwd uit een rib van Adam. Toen God de mens schiep was hij nog niet sterfelijk. De dood is pas in de wereld gekomen na de zondeval. Zo is het volgens God gegaan. En wij moeten

God op zijn Woord geloven, ook al zeggen veel wetenschappers dat het anders is gegaan. Helaas heeft de zonde van ongeloof Hans Burger zodanig aangetast, dat hij deze eenvoudige waarheid uit Gods Woord niet meer wil accepteren.

“Verschillende auteurs hebben erop gewezen dat hoe groter het existentiële belang van een onderwerp is, hoe beter de doorwerking van de zonde merkbaar is. Hoe dichter het bij onze persoonlijke belangen komt en hoe meer onderwerpen raken aan God en wie God voor ons is, hoe sterker de zonde zich laat gelden.” (Blz. 313)

Wat mensen binnen de christelijke wereld betreft, zou je hier aan toe kunnen voegen, dat de doorwerking van de zonde in ons kennen vooral merkbaar is op die gebieden waar de Bijbel in strijd is met de tijdgeest. Een van deze gebieden is de schepping. De scheppingsleer gaat lijnrecht tegen het denken van de wereld om ons heen in. Juist dan zien we dat christenen beginnen te twijfelen aan de Bijbel. Hetzelfde geldt bijvoorbeeld voor de visie van de Bijbel op homoseksualiteit of de positie van de vrouw binnen het huwelijk. De zonde van ongeloof brengt christenen in die gevallen er toe om de Bijbel te verdraaien. Het artikel van Hans Burger is een treffende illustratie van het feit dat mensen binnen de christelijke wereld helaas niet immuun zijn voor de cognitieve gevolgen van de zonde.

Artikel 24: In hoeverre verandert onze visie op heil en verlossing als we de evolutietheorie serieus nemen?

Marcel Sarot

Volgens Marcel Sarot heeft de aanvaarding van de evolutietheorie slechts geringe gevolgen voor de leer over de verlossing. *“Hoewel niet te ontkennen valt dat sommige van deze vragen consequenties hebben voor de theologie, blijken de consequenties voor de christelijke leer van verlossing en heil uitermate gering”*(Blz. 340) Het zou volgens Sarot namelijk niet direct iets veranderen aan ons antwoord op de volgende vragen: Wie verlost?; Wie worden verlost? Hoe worden we verlost?; Waarvan worden we verlost? Sarot ziet daarentegen wel gevolgen voor de scheppingsleer en de leer over de zonde. Over de gevolgen voor de scheppingsleer zegt hij het volgende: *“Wanneer wij vasthouden aan de gedachte dat God alle soorten heeft geschapen en na het accepteren van de evolutietheorie poneren dat het middel waarlangs Hij dit doet de evolutie is, dan maken wij evolutie tot een handeling van God en wordt God direct verantwoordelijk voor het lijden dat evolutie met zich meebrengt.”*(Blz. 335) En over de gevolgen voor de leer over de zonde zegt hij het volgende: *“Toch is de evolutietheorie niet zonder meer verenigbaar met de leer van de erfzonde. Ik zie daar de volgende problemen:*

a/ De erfzondeleer veronderstelt dat de erfzonde werd gepleegd door het eerste mensenpaar, waarvan alle andere mensen afstammen...Als wij echter niet afstammen van één menspaar, hoe kunnen wij van hen dan een oerschuld en slechte neigingen erven?

b/ Er waren al slechte neigingen voordat er mensen waren. Evolutionair onderzoek wijst erop dat agressieve en egoïstische gedragingen niet pas met de zojuist genoemde groep hun intrede deed, maar al voorkwamen bij de hominiden die aan hen voorafging. Die neigingen kunnen dus niet vanuit de zondeval worden verklaard.”

Deze gevolgen voor de leer van de erfzonde en voor de scheppingsleer zijn niet gering. Op zichzelf is dit al meer dan genoeg reden om de evolutietheorie af te wijzen. Zij is onverenigbaar met de leer over God en de leer over de zonde. Zij maakt God tot de oorzaak van al het lijden dat het evolutieproces met zich meebrengt, en ze ontkent dat Adam de eerste mens was, die op een gegeven moment in zonde viel met als gevolg dat de zonde, waaronder geweld en egoïsme, de mensheid in zijn greep kreeg. Deze gevolgen voor de gezonde Bijbelse leer schrikken Sarot echter niet af. Hoe komt dat? Dat heeft ongetwijfeld te maken met het feit dat Sarot, net als de meeste schrijvers van dit boek, de argumenten voor de evolutietheorie kritiekloos aanvaard. Maar daarnaast speelt er in zijn geval nog iets mee. Als Rooms-katholiek laat hij zich uiteindelijk niet door het

gezag van Gods Woord, maar door het leergezag van de Rooms-katholieke kerk leiden. Aan het begin van zijn artikel citeert hij een uitspraak van Paus Johannes II. Na de bespreking van, Van den Brink's synthese tussen de leer van de erfzonde en de evolutietheorie, verwijst Sarot opnieuw naar deze uitspraak van Paus Johannes Paulus II: *“Wanneer wij deze reconstructie leggen naast de klassieke erfzondeleer, dan lijkt het grootste probleem mij te zijn dat het gewicht van de oorsprongszonde – zoals Van den Brink de erfzonde ook wel noemt – kleiner wordt: deze is zo nog wel de eerste bewuste afwending van God, maar niet langer de bron van alle egoïsme en agressie. In weerwil van Van den Brinks intenties krijgt de zondeval zo toch iets tragisch en gaat zij tot op zekere hoogte terug op hoe wij nu eenmaal gemaakt zijn. Deze kritiek betekent niet dat ik een beter alternatief heb voor de synthese van Van den Brink. Dat heb ik niet. Zij betekent ook niet dat ik de evolutietheorie zou willen afwijzen; ik geloof inderdaad dat die ‘meer is dan een hypothese’ (Paus Johannes Paulus II) is.”* (Blz. 339)

Paus Johannes Paulus II bood ruimte voor evolutie in de christelijke leer, en Sarot volgt hem hier als katholiek in, ook al moet hij toegeven dat de klassieke erfzonde leer er serieus door aangetast wordt. Sarot hoopt tegen beter weten in dat, dit probleem in de toekomst opgelost wordt.

Laten we terug gaan naar de gevolgen van de evolutietheorie voor de leer over de verlossing. Klopt de inschatting van Sarot, dat de gevolgen van de evolutietheorie voor de leer over de verlossing gering zijn? Het hangt er maar net van af wat je onder de verlossingsleer verstaat. Als we in de Bijbel kijken zien we dat de leer over de erfzonde voor Paulus onderdeel is van het evangelie. Het duidelijkst is dit te zien in Romeinen 5:12-21. Paulus formuleert de verlossingsleer hier als volgt: Jezus heft de gevolgen van de zondeval op. De leer over de erfzonde is in dit Bijbelgedeelte een heel belangrijk onderdeel van de leer over de verlossing.

De Bijbel leert dat wij door de dood van Jezus bevrijd zijn van de zonde en haar gevolgen. Een van deze gevolgen is de dood. Deze kwam in de wereld door de zonde. Voordat er zonde was, was er nog geen dood. *“Daarom zoals door een mens de zonde in de wereld is gekomen, en door de zonde de dood, en zo de dood over alle mensen is gekomen...”* (Romeinen 5:12). De dood is het loon voor de zonde. *“Want het loon van de zonde is de dood, maar de genadegave van God is eeuwig leven, door Jezus Christus onze Heere”* (Romeinen 6:23) Volgens de evolutietheorie klopt dit niet. De dood is namelijk altijd een belangrijk onderdeel geweest van het leven. Sarot ontkent dan ook dat de Bijbel dit leert. Volgens hem leert de Bijbel dat de mens al sterfelijk was voor de val van Adam. Dit probeert hij te bewijzen aan de hand van 1 Korinthe 15:42-49 *“In 1 Korinthe 15 heeft Paulus het over een natuurlijk lichaam, dat gezaaid wordt in vergankelijkheid, geringheid en zwakte, terwijl een geestelijk, onvergankelijk, heerlijk en krachtig lichaam zal verrijzen (vers 42-44). Opmerkelijk is dat Paulus het natuurlijke en vergankelijke lichaam niet koppelt aan de zondeval maar aan de schepping zoals beschreven in Genesis 2”* Deze uitleg van 1 Korinthe 15:42-49 klopt niet. Een paar verzen eerder zegt Paulus namelijk het volgende: *“Want omdat de dood er is door een mens...”* (1 Korinthe 15:21). Wat Paulus hier precies mee bedoelt legt hij haarfijn uit in Romeinen 5:12-21. Kan het nog duidelijker gezegd worden! De dood is er door een mens, zij is het gevolg van de zondeval, het gevolg van ongehoorzaamheid aan God. Zij is er niet door God, als gevolg van een onvoltooide schepping. Wie de evolutietheorie omarmt, kan niet vol blijven houden dat de dood de straf is voor de zonde (Romeinen 1:32; 5:21; 6:16,21,23; 7:5,13; 8:6,10; Galaten 6:8; Efeze 2:1; Kolossenzen 2:13). Theïstische evolutionisten kunnen om die reden niet zeggen dat Jezus ons aan het kruis van deze straf op de zonde heeft bevrijd. Op dit punt wordt de leer over de verlossing in het hart geraakt.

Er is nog een punt waarop de evolutietheorie duidelijk in strijd is met de verlossingsleer. De Bijbel leert dat de schepping door God aan de vergankelijkheid is onderworpen, als gevolg van de zondeval (Romeinen 8:20,21). Zie voor een bespreking van deze tekst voetnoot 3. De schepping zal

eens van deze vergankelijkheid bevrijd worden. Niet alleen de gelovigen maar heel de schepping zal eens verlost worden. Volgens Sarot onderwierp God de wereld al tijdens zijn scheppingswerk aan de vergankelijkheid, lang voordat de mens in zonde viel. De dood wordt in de Bijbel echter gezien als een indringer in Gods goede schepping, als een vijand (1 Korinthe 15:26). Deze opvatting van Sarot klopt dus niet. Volgens Kolossenzen 1:19,20 gaat Jezus heel de schepping met God verzoenen. Dat betekent, dat op dit moment de hele schepping in vijandschap met God is. De dood is een duidelijk voorbeeld hiervan. Als Sarot gelijk heeft zou dat betekenen dat God de schepping bewust, als aan Hem vijandig gezind, geschapen heeft. Dit is in strijd met Genesis 1:31 *“En God zag al wat hij gemaakt had, en zie, het was zeer goed...”*.

De gevolgen voor de verlossingsleer zijn dus helemaal niet gering. Er zijn overigens ook indirecte gevolgen van theïstische evolutie voor de verlossingsleer. Theïstische evolutie ondermijnt het gezag van de Bijbel. De Bijbel leert dat God alles rechtstreeks geschapen heeft, God heeft daarbij geen evolutieproces gebruikt. Door deze waarheid van Gods Woord doelbewust te verwerpen, geef je het gezag van de Bijbel op. Blijkbaar heeft de Bijbel, als het om het ontstaan van de wereld gaat, voor theïstische evolutionisten niet meer het laatste woord. De Bijbel zit er volgens hen op dit punt volledig naast. Het is dan ook niet gek dat je bij aanhangers van theïstische evolutie ook allerlei andere schriftkritische gedachten tegen komt. Deze bundel is daar een goede illustratie van. De opstandigheid tegen Gods waarheid houdt namelijk niet op bij Genesis 1-3. En het is een illusie dat zij halt zou houden bij het evangelie. Als je eenmaal de deur voor de vrijzinnigheid open zet, gaat het evangelie er op een gegeven moment ook aan. In de praktijk wordt dit ieder keer weer bevestigd. Het duidelijkste voorbeeld in Nederland is de afval in de Geformeerde kerk (synodaal). Deze kerk is inmiddels opgegaan in de PKN. De vrijzinnigheid heeft in deze kerk zo huisgehouden dat je reeds voor de fusie met de Hervormde Kerk zo goed als niemand meer kon vinden die nog geloofde in het plaatsvervangend sterven van Jezus of de letterlijke opstanding. Het begon allemaal met aanvaarding van theïstische evolutie, en schriftkritische theorieën. Als de geformeerde gezindte deze massale afval van het geloof wil voorkomen, moeten zij nu direct en doortastend ingrijpen. De leerinstituten moeten terugveroverd worden op de vrijzinnige professoren die aan dit boek meewerkten. En alle kerken moeten grondig van hun invloed gezuiverd worden.

Artikel 25: Geloof en evolutie: zijn christenen op weg naar consensus?

Gijsbert van den Brink

In dit laatste artikel van het boek geeft Gijsbert van den Brink een nabeschuiving. Een belangrijk doel van dit boek is om de discussie binnen de christelijke wereld over schepping en evolutie verder te helpen. Hoe kunnen we de evolutietheorie en de Bijbel samen denken.

Gijsbert van den Brink bespreekt in dit artikel de huidige stand van zaken in Nederland rondom deze discussie. Dat doet hij puntsgewijs aan de hand van de zes vragen die hij in zijn boek “En de aarde bracht voort...” bespreekt.

“Brengt de recente bezinning op het thema ‘evolutie en geloof’ in ons land ons verder, en zo ja op welke manier?” (Blz. 341)

“Laten we nagaan in hoeverre de recente discussie over deze zes vragen onderlinge toenadering (convergentie) of juist verwijdering (divergentie) laat zien.” (Blz. 345)

Op een gegeven moment merkt van den Brink het volgende op:

“Waarom zouden we de eerste mensen zoals de Bijbel daarover spreekt, niet langs dit soort lijnen mogen situeren binnen wat we (nu menen te) weten over de eerste mensen? Waarom kunnen we hen niet zien als opgekomen uit de wereld van de hominiden en op enig moment door God geroepen om beelddragers van Hem te zijn? Paul geeft op die vraag het meest onomwonden antwoord: because

the Bible says so. De duidelijkheid, het zelfgetuigenis en het gezag van de Schrift vereisen heldere taal: 'Adam en Eva waren de eerste en enige mensen en uit dit echtpaar is de gehele mensheid voortgekomen'. Zoals zo vaak blijkt het dus vast te zitten op hermeneutiek – het probleemveld dat we onder AI nader bezien. Daar ga ik daarom nader in op de vraag of de Genesis tekst inderdaad om een dergelijke strakke eenduidige uitleg vraagt.”(Blz. 351,352)

Hier geeft van den Brink aan, waar de schoen wringt. Het gaat uiteindelijk allemaal om de vraag: hoe leg je de Bijbel uit? In de discussie tussen aanhangers van theïstische evolutie en creationisten gaat het vooral om de vraag: hoe leg je Genesis 1-3 uit? Je kunt allerlei creatieve oplossingen verzinnen om het christelijke geloof met de evolutietheorie te verenigen. De ene nog mooier en beter bedacht dan de andere. Maar het gaat er uiteindelijk om: Wat zegt de Bijbel? Als deze ideeën niet met de Bijbel overeenkomen, zijn ze voor ons als christenen waardeloos.

Vanaf bladzijde 356 wordt het artikel van, van den Brink onheilspellend. Een aantal citaten: *“In de bijbelwetenschappelijke opstellen in deze bundel had ik in dit verband wel graag wat meer expliciete bezinning gezien op de notie van het oud-oosterse kosmologisch wereldbeeld en de wijze waarop dat zich meldt in de Bijbeltekst....Impliciet wegen de bijbelwetenschappers (afgezien van Paul) dit ook mee in hun bijdragen, maar zij trekken daaruit niet expliciet de conclusie dat wereldbeelden komen en gaan, zodat het wereldbeeld dat in een bepaalde passage doorschemert voor ons niet gezaghebbend kan zijn – en ook niet hoeft te zijn omdat het gaat om de inhoud, dus om datgene wat in termen van dat wereldbeeld uitgedrukt wordt.”*(Blz. 356)

“De meeste Bijbelwetenschappers lijken zich nu te beperken tot een pleidooi om voorzichtig te zijn met het opleggen van ons hedendaagse geschiedbegrip aan Bijbelteksten als Genesis 1Maar dit type formuleringen (voorzichtig zijn' etc.) wekt de indruk dat de beschrijvingen van de scheppingsdagen in Genesis 1 toch wel enigszins weergeven hoe het er bij de schepping aan toegegaan is. Dat acht ik problematisch...Het helpt ons hier dus echt verder wanneer we erkennen dat Genesis 1 (net als 2 en 3) het oud-oosterse wereldbeeld – of eventueel fragmenten van oud-oosterse wereldbeelden – reflecteert, in termen waarvan Gods scheppingsmacht beleden en geprezen wordt. Die wereldbeelden laten zich niet met ons huidige wetenschappelijke wereldbeeld in overeenstemming brengen en dat moeten we ook niet suggereren.” (Blz. 357)

Van den Brink vindt de oplossing die veel schrijvers geven voor de tegenstrijdigheden tussen Genesis 1-3 en de evolutietheorie niet bevredigend. Volgens van den Brink moeten we toegeven dat de Bijbel een verouderd wereldbeeld bevat.

Op bladzijde 355 geeft hij zelf aan wat ons bezwaar hier tegen is

“Naar mijn besef blijven de meningen ook vandaag vooral op het punt van de omgang met de Bijbel divergeren. Hier is blijkbaar veel in het geding, en pogingen om te laten zien dat de evolutietheorie vooral raakt aan de uitleg van de Schrift en niet aan haar gezag lijken niet voor iedereen overtuigend.”

Tot deze “niet iedereen”, horen ook wij, de schrijvers van dit artikel. Door te beweren dat de Bijbel een verouderd wereldbeeld bevat, tast je inderdaad het gezag van de Bijbel aan. Aantasten is echter nog veel te zwak uitgedrukt. Door op deze manier tegen de Bijbel aan te kijken, geef je het gezag van de Bijbel simpelweg op. Je draait het gezag van de Bijbel effectief de nek om. Gijsbert van den Brink maakt een onderscheid tussen de inhoud, de boodschap die God met Zijn Woord over wil brengen, en de vorm waarin deze verpakt is, het onjuiste oud-oosterse wereldbeeld. De inhoud is waar, maar de vorm hoeft dat niet te zijn. Maar wat hoort tot de inhoud, en wat tot de vorm? En vooral, hoe bepaald je dat? Het probleem is dat deze benadering op de lange termijn de hele Bijbel opeet. Er blijft op de lange termijn niet veel inhoud meer over, er worden steeds meer dingen tot het

verouderde wereldbeeld gerekend. Zelfs het evangelie kan op die manier ondermijnd worden. Want is het hele idee van de noodzaak van het brengen van een offer ook niet ontleent aan de omringende cultuur? En wat te denken van iemand die de Zoon van God beweert te zijn, zou dat niet ontleent kunnen zijn aan de Grieks-Romeinse cultuur en haar opvattingen over helden en halfgoden? En het idee dat homoseksualiteit zondig is, is dat niet ontleent aan de homofobe cultuur van die tijd? Wat kan God die liefde is, toch hebben tegen twee mannen die van elkaar houden en graag willen trouwen?

Dat mensen zoals u en ik Genesis 1-3 als een letterlijk-historisch verslag willen lezen, komt volgens van den Brink door onze intuïtieve benadering van de Bijbel. Je zou in plaats van intuïtief ook naïef kunnen lezen, want dat is wat van den Brink bedoelt.

“Het enige probleem dat men er als gelovige mee kan hebben, is dat het ‘zo niet in de Bijbel staat’. De Bijbel roept immers, met name in de eerst hoofdstukken van Genesis, juist het beeld op van een relatief jonge aarde, waarop de diverse levensvormen ook niet geleidelijk aan uit elkaar zijn voortgekomen aangezien ze binnen het bestek van slechts één werkweek werden geschapen. Vanuit een dergelijke intuïtieve lezing van de Bijbel is het ook begrijpelijk dat onder het bredere publiek het creationisme altijd populairder is gebleven dan het oude-aarde-creationisme” (Blz. 355)

Dit soort mensen, leiden volgens van den Brink aan een onterechte argwaan tegenover de Bijbelwetenschap.

“Protestanten willen de Bijbel graag lezen ‘zoals het er staat’; het stuit hen intuïtief tegen de borst dat je eerst zou moeten nagaan of het ook wel zo bedoeld is, en dat er kennis en misschien zelfs véél kennis – dus geleerdheid – voor nodig is om dat vast te stellen....Protestantse Bijbelwetenschappers en theologen weten doorgaans wel dat grondige kennis van bronnen, genres en contexten onontbeerlijk is voor het verstaan van de Bijbel, maar het is voor hen niet altijd gemakkelijk dit goed voor het voetlicht te krijgen, want de argwaan zit diep, met name wanneer zij werkzaam zijn aan confessionele onderwijsinstellingen, kan de druk op hen vanuit het ‘grondvlak’ om een zogeheten letterlijke lezing te handhaven, soms groot zijn.” (Blz. 356)

Zo wordt u door Gijsbert van den Brink weggezet als een argwanende anti-intellectueel. Een intuïtief type dat tot zijn eigen onheil niet naar van den Brink of andere Bijbelwetenschappers wil luisteren. Maar u en ik hebben goede argumenten om Genesis 1-3 letterlijk te nemen. Jezus en de apostelen vatten het zo op. Waarom zouden wij het dan niet zo op vatten? Genesis 1 is onderdeel van een door en door historisch boek en is daar hecht mee verwervend. Toch niet gek als we Genesis 1 dan opvatten als historisch verslag van Gods scheppingswerk? Uit niets in Genesis 1 blijkt dat het om een poëtische, symbolische tekst gaat, die niet letterlijk genomen wil worden. In tegendeel, het is een ordelijk verslag van wat God gedaan heeft, eerst deed Hij dit, toen deed Hij dat, dat deed Hij in zes dagen, op de zevende dag ruste Hij, enzovoort. Genesis 1 is dus een historisch verslag, en dient dan ook als zodanig gelezen te worden. Laat u niet van de wijs brengen door van den Brink, uw argwaan is terecht!

2. Conclusie

Zo als we in de inleiding van deze bespreking al opmerkten gaan de meeste schrijvers van dit boek er zonder meer van uit dat de evolutietheorie waar is. Ze hebben een rotsvast geloof in de evolutietheorie. Om dit geloof te rechtvaardigen gebruiken ze soms 'de twee boeken' drogreden. God heeft ons zowel het boek van de Bijbel als het boek van de natuur gegeven. Voor een bespreking van deze drogreden zie het commentaar op artikel 21.

Ondanks hun geloof in de evolutietheorie willen de meeste schrijvers toch nog min of meer aan het gezag van de Bijbel vasthouden. Maar dat gaat uiteraard niet. Genesis 1-3 en vele andere Bijbelgedeelten over de schepping kunnen niet in overeenstemming gebracht worden met het evolutiedenken. Hoe los je dit probleem op?

De schrijvers hebben hier verschillende oplossingen voor.

1. Verouderd wereldbeeld

De meest rigoureuze oplossing, is de oplossing waar, van den Brink, in het slotartikel voor pleit. Op bladzijde 356 en 357 zegt hij het volgende:

“In de bijbelwetenschappelijke opstellen in deze bundel had ik in dit verband wel graag wat meer expliciete bezinning gezien op de notie van het oud-oosterse kosmologisch wereldbeeld en de wijze waarop dat zich meldt in de Bijbeltekst....Impliciet wegen de bijbelwetenschappers (afgezien van Paul) dit ook mee in hun bijdragen, maar zij trekken daaruit niet expliciet de conclusie dat wereldbeelden komen en gaan, zodat het wereldbeeld dat in een bepaalde passage doorschemert voor ons niet gezaghebbend kan zijn – en ook niet hoeft te zijn omdat het gaat om de inhoud, dus om datgene wat in termen van dat wereldbeeld uitgedrukt wordt.” (Blz. 356)

“De meeste Bijbelwetenschappers lijken zich nu te beperken tot een pleidooi om voorzichtig te zijn met het opleggen van ons hedendaagse geschiedbegrip aan Bijbelteksten als Genesis 1....Maar dit type formuleringen (voorzichtig zijn' etc.) wekt de indruk dat de beschrijvingen van de scheppingsdagen in Genesis 1 toch wel enigszins weergeven hoe het er bij de schepping aan toegegaan is. Dat acht ik problematisch...Het helpt ons hier dus echt verder wanneer we erkennen dat Genesis 1 (net als 2 en 3) het oud-oosterse wereldbeeld – of eventueel fragmenten van oud-oosterse wereldbeelden – reflecteert, in termen waarvan Gods scheppingsmacht beleden en geprezen wordt. Die wereldbeelden laten zich niet met ons huidige wetenschappelijke wereldbeeld in overeenstemming brengen en dat moeten we ook niet suggereren.” (Blz. 357)

De Bijbel bevat volgens van den Brink een verouderd wereldbeeld. Daar moeten we bij het lezen van de Bijbel rekening mee houden. Wanneer de Bijbel over Gods scheppingswerk spreekt is zij niet onfeilbaar. Wat God tot ons wil zeggen, heeft Hij laten verpakken in een inmiddels achterhaald wereldbeeld. Wat de Bijbel over het hoe van de schepping zegt moeten we dus niet al te serieus nemen. Hier stuiten we op het verouderde wereldbeeld van de Bijbel.

Op dezelfde manier rekent Michael Mulder af met Paulus opvatting over Adam. Wanneer Paulus over Adam spreekt, doet hij dat als kind van zijn tijd.

“Tegelijk wil ik voorzichtig zijn met het uittekenen van de historische omstandigheden van Adam als kernelementen van het evangelie die geloofd dienen te worden om dit op de juiste manier te verstaan. Het blijft eenvoudig zo, dat Paulus hierover spreekt als kind van zijn tijd aansluitend bij Joodse opvattingen die we ook kennen uit andere geschriften.” (Blz. 189)

Korpel zegt op bladzijde 118:

“De Bijbelschrijvers waren mensen van hun tijd, die niet de kennis hadden die wij nu hebben. Niettemin hebben ze wel hun kennis van toen gebruikt in hun poging te beschrijven hoe de wereld om hen heen zou kunnen zijn ontstaan en hoe het komt dat er goed en kwaad in de wereld is.”

2. Genesis 1-3 zijn niet historisch (in de gebruikelijke zin van het woord).

Veel schrijvers kiezen voor de oplossing om Genesis 1-3 te dehistoriseren. Als Genesis 1-3 al historisch is dan niet voluit. Er kunnen in ieder geval geen conclusies uit getrokken worden over hoe God precies bij de schepping te werk ging. En dat komt goed uit. De wens is hier de vader van

de gedachte. Deze theorieën zijn zeker niet gebaseerd op goede Bijbelwetenschap. Ze negeren de dwingende argumenten voor een historische lezing. Genesis 1 heeft de kenmerken van een historisch verslag. Het maakt onderdeel uit van een historisch boek, het is daar nauw mee verweven. In de rest van de Bijbel wordt het opgevat als historisch. Zie het commentaar op artikel 6 en artikel 9.

Een aantal citaten

Peels zegt in artikel 6:

“Een derde lijn van uitleg is dat we Genesis 1 moeten lezen als een oorsprongsverhaal dat daadwerkelijk aan de (pre-)historie refereert, maar dat in een zo specifieke literaire vorm is gegoten, dat vanuit de tekst niet een-op-een tot concrete historische realiteiten geconcludeerd kan worden.” (Blz. 92)

“De derde lijn van uitleg zoekt het volle pond te geven zowel aan de literaire vorm als aan de tekstuele claim van historiciteit. Het is in de lijn van deze laatste uitleg, dat naar mijn mening het meest recht wordt gedaan aan de tekst in zijn zelfpresentie. Ingaand op de vraag in de titel van dit artikel, betekent dit dat Genesis 1 terdege als een historische tekst gelezen dient te worden, echter niet in de moderne zin van het woord letterlijk en exact-historisch, maar als een tekst die geworteld is in en verwijst naar de historie vanuit een geheel eigen perspectief en belichting.” (Blz. 92,93).

“Dienen we Genesis 1 te lezen als een historische tekst? Ja, in zekere zin, want Genesis 1 is geen mythe of poëtische confessie. Wel dienen we ons te hoeden voor het opleggen van ons moderne geschiedbegrip op deze tekst. Genesis 1 is historisch onder eigen condities, die we hebben te respecteren met inachtneming van de oudoosterse context, de bijzondere literaire vormgeving (‘kunstproza’) en de kerugmatische intentie.” (Blz. 101)

Van Bekkum beweert in artikel 10:

“Aandachtige lezing en vergelijking met Mesopotamische parallellen laten zien dat Genesis 1-11 een zorgvuldig gecomponeerd geheel vormt in een bijzonder genre: protohistorie. Dit verhaal is niet bedoeld om historisch en wetenschappelijk in te ‘winkelen’ maar om als geheel begrepen en overwogen te worden.” (Blz. 165)

“Het zal blijken dat het Bijbelse vloedverhaal duidelijker historisch is ingekaderd en naar een concreter verleden verwijst dan de Mesopotamische versies. Tegelijk maken het oud-oosters taalkleed en de gerichtheid van het verhaal op zijn algemeen-menselijke en specifiek Israëlitische betekenis het zo goed als onmogelijk er wetenschappelijk bruikbare historische informatie aan te ontlenen. Het is beter het Bijbelse vloedverhaal te lezen zoals het zichzelf presenteert: een confronterend, maar uiteindelijk hoopvol verhaal over de verhouding tussen God en mensen, zoals die op een heel diep niveau in de vroege geschiedenis van de mensheid is uitgekristalliseerd.” (Blz. 152)

Paas merkt in artikel 8 op:

“Het ligt voor de hand aan te nemen dat de auteur van Genesis 1 door het gebruik van algemene, niet tot een concrete metafoor te herleiden termen als bara’ en ‘asah, nu juist wilde voorkomen dat lezers deze tekst ‘letterlijk’ zouden nemen. Met andere woorden, op deze wijze worden juist het mysterie en het ondoorgrondelijke van ‘schepping’ benadrukt, en het stellen van ‘technische’ vragen ontmoedigd. Dat lijkt me een belangrijke waarneming, die laat zien hoe misleidend het is om ons bij het lezen van Genesis 1 te concentreren op de ‘techniek’, de tijdsduur of het tijdstip van het scheppen door God.” (Blz. 127)

Kwakkel doet in zijn artikel de volgende constatering:

“Daarmee is niet gezegd dat alle onderdelen van Genesis 1:1-2:3 letterlijk opgevat dienen te worden of dat de schepping precies in de daar beschreven volgorde heeft plaatsgevonden.” (Blz. 176)

Michael Mulder zegt op bladzijde 189 het volgende:

“Het begrip ‘historisch’ zoals wij het hanteren, kunnen we hiervoor dan ook beter niet gebruiken. De aard van de verbinding met de werkelijkheid die heeft plaatsgevonden in de oertijd, is anders en gaat dieper dan wat we doorgaans onder ‘een historische beschrijving verstaan’. De taal van Genesis 1-3 en de manier waarop Paulus hierover spreekt, met overname van het begrips- en beeldmateriaal uit zijn tijd maken dat duidelijk”

Bert van Veluwe merkt op:

“Ook Bijbelwetenschappers geven al jaren aan dat de eerste hoofdstukken van Genesis niet als een letterlijk verslag van de eerste gebeurtenissen moeten worden gelezen.”(Blz. 229)

Henk Bakker drukt ons op het hart:

“De Adamgeschiedenis is bedoeld om alle lezers en luisteraars een oergeschiedenis ter identificatie te geven. De teksten zijn zogezegd ‘identity narratives’ (identiteit reconstruerende verhalen). Zij bieden een historisch duidingsparadigma, dat wil toelichten hoe de zonde de wereld binnen kwam. Maar de duiding overstijgt de gebeurtenis, die op zich lastig te reconstrueren is en talloze vragen oproept die de tekst nu eenmaal niet beantwoordt.”(Blz. 284)

3. De modellen benadering

Een ander, meer subtiele, manier om met de scheppingsleer van de Bijbel af te rekenen is de modellen benadering. De gezonde Bijbelse leer wordt in deze benadering voorgesteld als een model om naar de Bijbel te kijken. Er zijn echter ook nog andere modellen waarmee je naar de Bijbel kunt kijken. Deze hebben net zo veel recht van spreken. En waarom zou je dan niet voor een uitleg van de Bijbel kiezen die beter aansluit bij de evolutietheorie

Benno van den Toren noemt in zijn artikel de gezonde Bijbelse leer: *“... het augustijns/ortodox protestantse/evangelicale model...waarbij de zondeval voorgesteld wordt als een val uit een paradijselijke toestand waarin alles volmaakt was en waar Christus door zijn kruis de weg weer naar open.”* (Blz. 294). Maar gelukkig biedt de theologiegeschiedenis voor de theïstische evolutionist: *“modellen om na te denken over de zondeval op een wijze die meer ruimte maakt voor het evolutionaire beeld van de oorsprong van de mens.”*(Blz. 294) *“Deze denkmodellen of theologische theorieën laten zien dat belangrijke aspecten van het moderne evolutionaire verstaansmodel en de christelijke leer van de zondeval elkaar niet noodzakelijkerwijs uitsluiten”* (Blz. 298)

Op bladzijde 302 trekt hij de volgende conclusie: *“De overwegingen in deze bijdrage laten zien dat er waar het gaat om de leer van de erfzonde voldoende mogelijkheden zijn voor een constructief gesprek, al zullen we daarbij wel leentjebuurt moeten spelen bij de brede theologisch traditie van de kerk. Die helpt ons de Bijbel op andere manieren te lezen. Dan blijkt het mogelijk te zijn de hoofdlijnen van de evolutionaire wetenschap serieus te nemen zonder cruciale waarheden op te geven die juist door de erfzonde leer onder woorden worden gebracht...”*

Ook bij andere schrijvers vind je deze benadering. Net alsof je de Bijbel zomaar op een andere manier kunt gaan lezen, wanneer je dat zo uitkomt.

4. Vergezochte exegeses

Om het eigen gelijk te onderbouwen nemen de schrijvers vaak de toevlucht tot absurde exegeses van teksten.

De meest absurde exegeses zijn te vinden in het artikel van Henk Bakker. Deze kunnen als een diepte punt van het boek gezien worden.

Als voorbeeld nemen we zijn uitleg van Romeinen 6:23

“...Paulus legt de dood uit als ‘loon’ van de zonde, als consequentie (Romeinen 6:23, Gr. Oponia). Zonde is dus niet de veroorzaker van de dood. Dood is een blijvende ‘uitbetaling’ van zonde. Zonde

is reden, geen oorzaak. Welke reden heeft de dood? De reden is het spoor van ellende dat de zonde trekt in de geschiedenis van de mensheid...God denkt in de loop van de heilsgeschiedenis minder in oorzaken dan in redenen, zeker wat de zonde en het kwaad betreft. Het kwaad zelf heeft waarschijnlijk ook geen oorzaak, wel een (grond)reden, net als het heil dat komt met Christus. God heeft zijn redenen en denkt niet zo in oorzaken. De dood van mens en dier kan daarom hebben bestaan voor de zondeval, omdat de val de dood niet veroorzaakt heeft” (Blz. 285)

De uitleg van Gen 3:19 die we in het artikel van Korpel vinden is goed voor de tweede prijs. De voor de hand liggende uitleg is, dat God Adam herinnerd aan zijn waarschuwing in Genesis 2:17. Maar volgens Korpel, herinnert God Adam in dit vers aan het feit dat Hij hem sterfelijk heeft geschapen. Deze uitleg is volkomen in strijd met de rest van de Bijbel, waarin de dood als een gevolg van de zonde wordt voorgesteld, als een vijand die geen onderdeel was van Gods oorspronkelijk goede schepping.

De derde prijs gaat naar de uitleg van Romeinen 8:20,21 en 1 Kor 15:45-49 die we tegen komen bij Marcel Sarot op bladzijde 337. Zie ook bladzijde 295 van het artikel van Benno van den Toren. In deze Bijbelteksten ontwaren zij een lijn in Paulus denken die tot op heden onopgemerkt gebleven is. Namelijk dat Jezus de dood overwint die al voor de val van de mens in de wereld was. Tot deze conclusie kun je alleen komen als je de rest van Paulus brieven negeert. Neem alleen al Romeinen 5:12.

Als we op deze manier met de Bijbel omspringen kan bijna alles met de Bijbel in de hand bewezen worden. Het is dan ook niet meer moeilijk om met lastige Bijbelteksten, die niet in je denkschema passen, af te rekenen.

5. Gedachtenexperimenten

Een aantal schrijvers leggen grote nadruk op het feit dat zij de schepping van de mens, de zondeval en de evolutietheorie samen kunnen denken. Bert van Veluwe en Hans Burger doen dat in hun artikelen met de zogenaamde ‘tuintheorie’: *“Vanwege de voorziene val van de mens liet God – met uitzondering van een omtuind gebied – een wereld ontstaan met natuurlijk kwaad, dat na de zondeval voor de mens ging functioneren als leerschool voor karaktervorming.”* (Blz. 238)

“Genesis 1 en 2 vertellen echter, dat God mensen nieuwe mogelijkheden geeft. Hij plaatst mensen in een veilige omgeving met een hoge roeping. Buiten de tuin was de wereld onveilig, maar in de tuin is vrede omdat mensen daar mochten leven in Gods nabijheid in een door God geordende setting. Aan de struggle for life kan een einde komen, omdat door het eten van de boom van het leven onsterfelijkheid mogelijk werd.”(Blz. 309) *“De val in zonde kan op deze wijze begrepen worden als ongeloof en ongehoorzaamheid aan God, met als gevolg verbanning van die veilige plek, weer naar de onveilige wereld buiten de tuin...Door deze ingrijpende verplaatsing vielen mensen weer terug in hun oude bestaan met hun oude neigingen, gedreven door de oude vertrouwde struggle for life.”* (Blz. 310)

“Ook binnen een evolutionair perspectief is het dus mogelijk om ons een eerste zondeval voor te stellen. Het is mogelijk dat God een aantal hominiden een speciale roeping geeft. Hun zondeval betekende een ‘nee’ tegen die roeping en leidde tot een terugval in hun oude bestaan.” (Blz. 311)

Het grote probleem is echter, dat dit niet meer de zondeval is waar de Bijbel over spreekt. Je hebt dan inderdaad nog steeds een leer van de zondeval, maar het is niet meer de **Bijbelse** leer van de zondeval. Voor een christen zou dit een doorslaggevende reden moeten zijn om de evolutietheorie te verwerpen. De schrijvers van dit boek hechten echter meer belang aan het woord van wetenschappers dan aan het Woord van God.

6. Als het evangelie maar overeind blijft

Het lijkt wel of voor deze schrijvers alles geoorloofd is. De Bijbel is voor hen een stuk speelklei. Je kunt de Bijbel net zo lang kneden, totdat het resultaat je bevalt.

Maar dat is uiteraard niet zo, de Schrift staat geen eigenmachtige uitleg toe. *“Dit moet u allereerst weten dat geen enkele profetie van de Schrift een eigenmachtige uitleg toelaat...”* (2 Petrus 1:20) Er is maar één goede uitleg. En God heeft ons zijn Geest en ons gezonde verstand gegeven om die te achterhalen. Toch is er voor de schrijvers van dit boek wel een grens, het evangelie, mag niet aangetast worden. Of zoals Henk van den Belt het verwoord *“Over de uitleg mag verschil van mening zijn, zolang de zaligheid niet in het geding is.”* (Blz. 83).

Michael Sarot probeert in zijn artikel aan te tonen dat dit niet het geval is. Of in ieder geval niet in ernstige mate. Wij vinden dit echter niet overtuigend. Zijn poging is verre van geslaagd, de leer van de verzoening wordt wel degelijk ernstig aangetast door het evolutiedenken. Zie de bespreking van artikel 24.

De schrijvers van dit boek maken een onderscheid in de Bijbel. Niet alles in de Bijbel is even belangrijk, even gezaghebbend. Ze zien een onaantastbare kern, deze mag onder geen beding opgegeven worden. Al het andere kan wel aangetast en opgegeven worden.

De Bijbel bevat kaf en koren. Het koren is de heilshistorie, het evangelie. Het kaf is alles daar om heen. Het duidelijkst is deze benadering te zien bij van den Brink. Van den Brink verklaart veel van wat hem in de Bijbel niet bevalt tot kaf, in ieder geval alles wat de Bijbel zegt over het hoe van Gods scheppingswerk. De aarde die er al was voor de zon, maan en sterren, kaf. God die Adam uit het stof van de aarde schiep, en eva uit zijn zijde, kaf. God die alles in zes dagen schiep, kaf. God die schiep, nou vooruit dan, koren.

Een meer subtiele benadering komen we tegen in het artikel van Henk van den Belt. Deze komt in de praktijk echter op hetzelfde neer. Van den Belt maakt geen onderscheid tussen gezaghebbende, en minder gezaghebbende gedeelten van de Bijbel. Hij maakt daarentegen onderscheid tussen duidelijke en minder duidelijke gedeelten van de Bijbel. Dit is in de praktijk echter niet veel anders als een onderscheid tussen gezaghebbende en minder gezaghebbende Bijbelgedeelten. Wanneer de uitleg van een Bijbelgedeelte lastig is, kan hier geen gezaghebbende leerstelling op gebouwd worden.

Voor van den Belt is er één ding in de Bijbel dat wel echt duidelijk is, waar geen misverstanden over kunnen bestaan, en dat is de heilshistorie. Al het andere kan wanneer dit zo uitkomt tot de moeilijke, lastig te begrijpen Bijbelgedeelten verklaard worden. Dit doet hij zoals te verwachten viel met Bijbelgedeelten zoals Genesis 1-3 en Romeinen 8:20,21.

“Dat brengt ons terug bij de vraag of teksten die getuigen over de schepping van de wereld en van de mens, in het licht van de helderheid van de Schrift anders uitgelegd mogen worden dan de grammaticale en historische lezing suggereert, omdat die lezing in strijd is met de huidige stand van de natuurwetenschap en de daarop gebaseerde reconstructie van de prehistorie. Het antwoord luidt dat dit maar zeer beperkt het geval kan zijn...De helderheid van de Schrift betekent immers dat de Bijbel, die soms best moeilijk is, helder uitlegt hoe wij kunnen delen in het heil. De eerste hoofdstukken van Genesis behoren in de huidige context tot de moeilijke Bijbelgedeelte. Over de uitleg mag verschil van mening zijn, zolang de zaligheid niet in het geding is...Vanwege de helderheid van de Schrift mag de exegese van de eerste hoofdstukken van Genesis het zicht op de verlossing door Christus niet vertroebelen.” (Blz. 82,83)

7. De Bijbel en de natuurwetenschap zijn complementair.

Een andere manier om, om te gaan met de tegenstrijdigheid tussen de scheppingsleer van de Bijbel en de evolutietheorie, is de idee dat Bijbel en natuurwetenschap complementair zijn.

Het duidelijkst wordt dit uitgewerkt in het artikel van Kwakkel.

Kwakkel zegt daar het volgende:

“In de Bijbel laat God zelf het licht schijnen over de herkomst en het doel van onze wereld. Dat is voldoende en bepalend voor ons leven met Hem en met elkaar. Het verteld ons niet hoe alles precies verlopen is bij het ontstaan van de wereld. Natuurwetenschap mag daarnaar zoeken.” (Blz. 177)

“Bijbel en natuurwetenschap geven zo twee verschillende ‘plaatjes’ .. Wij kunnen proberen die in elkaar te schuiven, maar wij hoeven niet in paniek te raken als dat niet lukt. Beide ‘plaatjes’ kunnen naast elkaar fungeren, zolang je maar het doel, de waarde en de beperkingen van elk van beide ziet.” (Blz. 177)

De Bijbel zou slechts gaan over herkomst en doel van onze wereld. Over het waarom. Terwijl de natuurwetenschap gaat over hoe alles precies verlopen is bij het ontstaan van de wereld. Het hoe. Om die reden hoeven we ons niet druk te maken wanneer de evolutietheorie waar blijkt te zijn. De evolutietheorie begeeft zich niet op het terrein van de Bijbel. Het probleem is echter, dat dit niet juist is. Het is een mooie theorie, maar helaas spreekt de Bijbel wel over het hoe van Gods schepping. Neem de schepping van de mens. *“toen formeerde de Here God de mens van stof uit de aardbodem en blies de levensadem in zijn neus”* (Genesis 2:7) God wil ons in Zijn Woord dus wel degelijk iets vertellen over, “hoe alles precies verlopen is bij het ontstaan van de wereld”.

8. De Bijbeltekst moet niet overvraagd worden.

De schrijvers van de Bijbel zouden niet de intentie hebben om over het hoe van Gods scheppingswerk te schrijven. Daar waren ze bij het schrijven niet in geïnteresseerd. Wij moeten om die reden in de Bijbel niet naar antwoorden op dit soort ‘hoe vragen’ zoeken. Doen we dat wel, dan overvragen we de Bijbeltekst.

Henk Bakker zegt:

“Ook slaafse letterlijkheid overtuigt niet. Dit komt vooral omdat er vragen aan de tekst worden gesteld die typisch bij het tijdsbeeld van nu horen. We overvragen de tekst nogal en zijn geneigd er onze interesses in te projecteren.” (Blz. 282)

Dit is onzin. Waren de Bijbelschrijvers niet geïnteresseerd in onze moderne vragen? In hoe het scheppingswerk precies in zijn werk ging? Toch wel! Hoe weten we dat? Omdat zij over dit soort dingen schrijven! Lees Genesis 1 er maar op na. We overvragen de tekst niet wanneer we ons bijvoorbeeld afvragen hoe lang God over zijn Scheppingswerk deed, of in welke volgorde hij alles schiep. In de tekst is namelijk een duidelijk antwoord te vinden op deze vragen. God deed er zes dagen over, eerst schiep Hij het licht, toen maakte Hij scheiding tussen de wateren boven en de wateren onder het uitspansel, enzovoort.

Koert van Bekkum doet in zijn artikel over het Bijbelse vloedverhaal een vergelijkbare bewering: *“Dat moet voorzichtig maken om de protohistorie van het Bijbelse vloedverhaal al te letterlijk te lezen. Dit is het verhaal voor oud-Israel in de context en de taal van toen. De boodschap is glashelder. Maar er een modern historisch beeld van willen maken, grenst aan overmoed...Soortgelijke kortsluiting veroorzaakt de vraag of de vloed universeel was...Beide*

interpretaties lopen echter stuk op het feit dat de tekst volstrekt niet denkt in termen van global of local. Heel de 'bewoonde wereld' wordt vernietigd." (Blz. 164)

Tja, zo kan ik het ook. Staat de universele vloed je niet aan. Beweerd je gewoon dat de schrijver van de tekst helemaal niet geïnteresseerd was in de vraag of de vloed wereldwijd of lokaal was. We overvragen de tekst. Maar hoe weet van Bekkum dat dan? Er is maar één manier om te achterhalen waar de schrijver in geïnteresseerd was, en dat is kijken naar wat hij daadwerkelijk geschreven heeft. Dan wordt het al snel duidelijk dat de schrijver wel degelijk duidelijk wilde maken dat de vloed wereldwijd was.

Wat is het gevolg van deze manier van omgaan met de Bijbel? Is dit slechts onschuldig? Nee, verre van. Het gevolg is, dat de volgende generatie christenen volledig vrijzinnig zal zijn. De Bijbel zal voor hen niet meer gezaghebbend zijn. Deze oplossingen zijn gekunsteld, en overduidelijk gezocht, een volgende generatie theologen zal hier zo door heen prikken.

Zij zullen de conclusies trekken die de huidige generatie theologen blijkbaar nog niet durft te trekken, vanwege hun emotionele binding met het traditionele christelijke geloof. Voor hen zal de Bijbel niet veel meer zijn, dan een inspirerend boek, het zal zeker niet meer het door God geïnspireerde boek zijn. Veel schrijvers, durven nog niet onomwonden toe te geven dat de Bijbel een verouderd wereldbeeld bevat. In plaats daarvan proberen ze Genesis 1-3 te dehistoriseren en redeneren ze allerlei andere duidelijke Bijbelgedeelten weg. De volgende generatie zal net als van de Brink, zonder schroom stellen dat de Bijbel een verouderd wereld beeld bevat. Van den Brink houdt halt bij het evangelie. Maar een volgende generatie zal ook het evangelie gaan "recontextualiseren". Uiteindelijk blijft er dan niets meer van de Bijbel over. Onder de gewone kerkleden zullen we met enige vertraging een zelfde proces zien. Uiteindelijk zullen velen het geloof helemaal de rug toe keren. Want waarom zou je geloven in een Bijbel, die uiteindelijk slechts een boek vol gedateerde menselijke religieuze ideeën is? Waar de vrijzinnigheid binnenkomt, wordt de kerk een sterfhuisconstructie.

De schrijvers van dit boek zullen ongetwijfeld heftig ontkennen dat ze door het omarmen van theïstische evolutie ruimte in de kerk maken voor vrijzinnigheid. Maar de twee gaan hand in hand. Dit boek maakt dat meer dan duidelijk. Het feit dat een aantal schrijvers zonder blikken of blozen beweert dat de Bijbelse kosmogonie onjuist is, is hiervan de duidelijkste illustratie. Bij het lezen van dit soort passages zeggen alle vrijzinnigen vanuit de grond van hun hart: "Amen".

Maar we komen in dit boek bijvoorbeeld ook de vrijzinnige ideeën over het auteurschap van de Pentateuch tegen.

Een aantal citaten.

Paas beweert:

"Zonder hierop diep in te gaan, vermeld ik dat de meeste Bijbelgeleerden Genesis 1 zien als een vrij late tekst (met oudere elementen erin verwerkt), die de situatie weerspiegelt van Israël in of vlak na de Babylonische ballingschap. " (Blz. 130)

Peels merkt op:

"Het is begrijpelijk dat Genesis 1 door literair-kritische geleerden meestal wordt toegekend aan de bron P (Priestercodex), die bijzondere aandacht heeft voor getallen, wetten en liturgie, mede vanwege de vermelding van de 'vaste(feest)tijden' in 1:14 en de apotheose van de schepping in de zevende dag, een voorspel van de sabbat (2:2-3)" (Blz. 94)

Korpel zegt:

"Hierbij moet bedacht worden dat het boek Genesis zeer waarschijnlijk gelezen dient te worden als een introductie op de gehele geschiedenis van Israël en relatief laat zijn uiteindelijke vorm heeft gekregen. In die late tijd (omstreeks de 5^e eeuw voor Christus)..." (Blz. 114)

Van Bekkum merkt op:

“Ten slotte verraadt de taal van het boek – klassiek Bijbels Hebreeuws – volgens kenners dat de tekst zoals we die nu hebben ergens tussen de tiende en zesde eeuw v. Chr. Moet zijn opgeschreven. Dit wordt bevestigd door sleutelpassages in Genesis (bijv. Gen. 36:31 en het Jozefverhaal) die laten zien dat het boek in z'n huidige vorm niet vroeger gedateerd kan worden dan de tijd van Israël koningen.” (Blz. 156)

Voetnoot negen van het artikel van Kwakkel luidt:

“In het historisch-kritisch onderzoek is het gebruikelijk de teksten aan verschillende bronnen toe te wijzen, waarbij de versie van Deuteronomium 5 als ouder geldt dan die van Exodus 20. Zie bijv. Haag 1993, 1053-54”

Dat betekent dat Genesis 1 niet toegeschreven kan worden aan Mozes. Dat geldt volgens deze Bijbelgeleerden ook voor veel andere gedeelten van de Pentateuch. Maar de Pentateuch zelf en de rest van de Bijbel is heel duidelijk over het auteurschap Mozes. Alle vijf boeken worden aan Mozes toegeschreven. Zie Exodus 24:4,7; 34:27,28; Numeri 33:2; Deuteronomium 1:1-5; 4:4-5; 31:9-12, 24-26. Zie ook Jozua 1:7; 8:30-35; Richteren 3:4; 1 Koningen 2:3; 2 Koningen 14:6; 22:8-11; 23:21-25; Ezra 3:2; Nehemia 8:1; 9:14; Daniel 9:11; Maleachi 4:4. En verder Markus 12:26; Lukas 16:29-31; 24:27,44; Johannes 1:17; 5:45-47; 8:5; Handelingen 15:21; 2 Korinthe 3:15.

Vrijzinnigheid en theïstische evolutie zijn dus wel degelijk onlosmakelijk met elkaar verbonden, dit boek toont het maar weer eens aan.

In deze wereld woedt een felle strijd tussen God en satan. Het terrein waarop deze strijd gevoerd wordt is ons denken. Het is een strijd tussen de waarheid van God en de leugens van de satan. Deze strijd woedt niet alleen in de wereld om ons heen, maar helaas ook in de kerk. Ook uw kerk blijft daar niet voor gespaard! De satan weet in zijn sluwheid ieder keer weer de kerk te infiltreren. Als christenen zijn wij geroepen om soldaten te zijn in deze strijd der ideeën. U en ik hebben de verantwoordelijkheid om de leugens van de satan te bestrijden.

“Want al wandelen wij in het vlees, wij voeren geen strijd naar het vlees. De wapens van onze strijd zijn immers niet vleselijk, maar krachtig door God, tot afbraak van bolwerken. Want wij breken valse redeneringen af en elke hoogte die zich verheft tegen de kennis van God, en wij nemen elke gedachte gevangen om die te brengen tot de gehoorzaamheid aan Christus” (2 Korinthe 10:3-5)

Kent u de geestelijke wapens waar Paulus hier over spreekt? Weet u hoe u ze moet gebruiken? Het zijn er twee. De eerste is Gods Woord. Met Gods Woord moeten wij de drogredenen van de satan weerleggen, iedere keer wanneer wij ze tegen komen. Het tweede wapen is het gebed. In het gebed moeten wij worstelen voor de mensen om ons heen, maar in het bijzonder ook voor onze kerken en leerinstituten.

Het is nu de tijd dat wij deze wapenen op nemen en de strijd aangaan. Wees sterk en moedig, herover uw kerken en scholen op de evolutieleugens van de satan!